

HAASTE

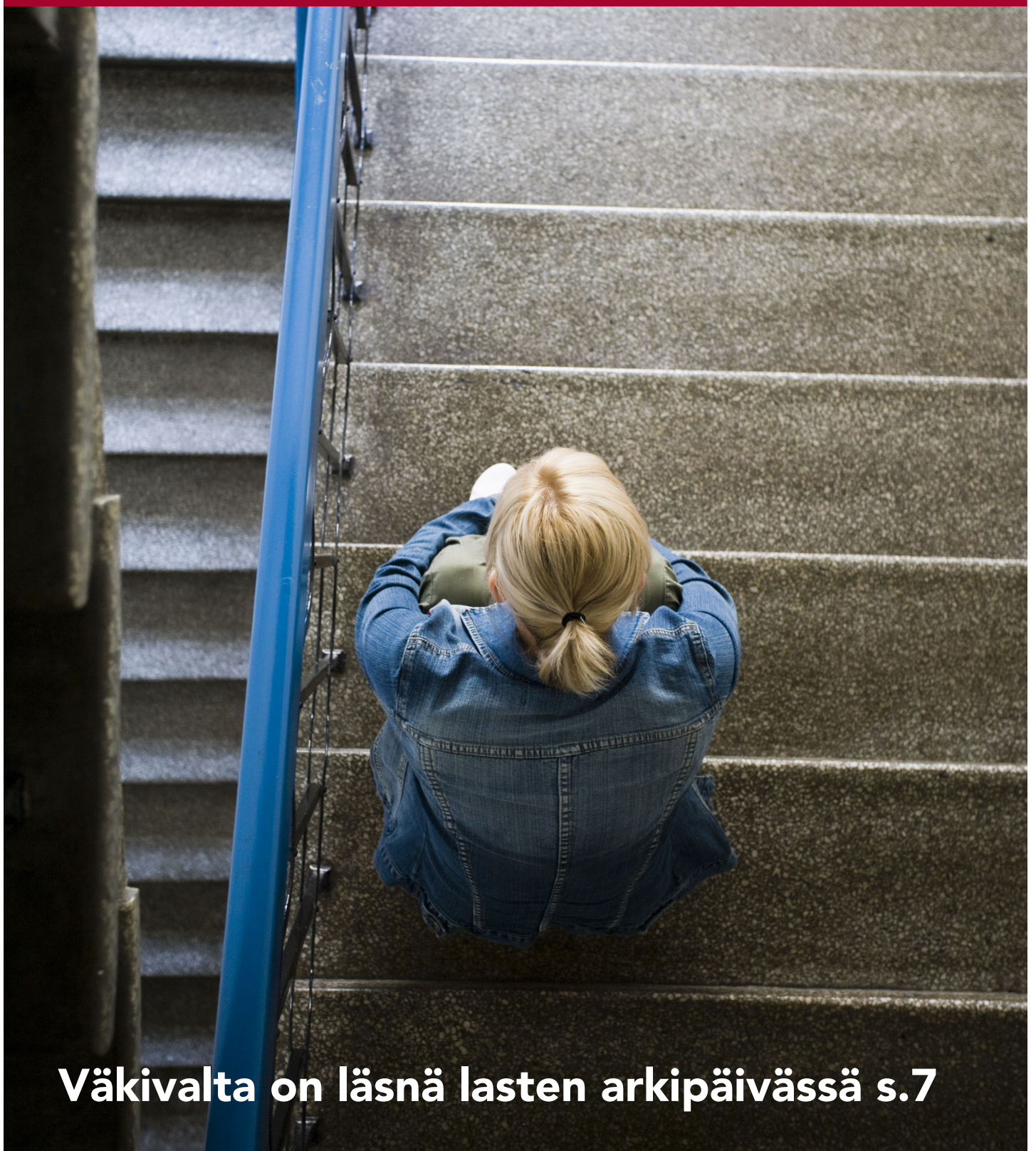
Haastattelussa Pauliine Koskelo **s.4**

Nuorisoriikollisuuskysely 2008 **s.11**

Väkivallan keskittymät kartalle **s.14**

Eurojustia kehitetään **s.26**

ASIAANTUNTEVASTI RIKOKSENTORJUNNASTA JA KRIMINAALIPOLITIIKASTA

Väkivalta on läsnä lasten arkipäivässä s.7

4 KRIMINAALIPOLITIIKAN VAIKUTTAJIA
Rikosoikeusjärjestelmän tietopohjaa parannettava
Riikka Kostiainen

Haasteltavana on korkeimman oikeuden presidentti **Pauliine Koskelo**. Hänen mukaansa tarvitaan parempia tiedollisia välineitä havaita, tunnistaa ja paikantaa rikosoikeusjärjestelmän ongelmia. Kunnan tietopohja antaisi eväitä ottaa kantaa esimerkiksi siihen, missä seuraamustason kunkin tyyppisen teon suhteen pitäisi olla ja tuottaisi paremmin ohjaavia ratkaisuja muutoksenhakuprosessissa.

7 Väkivalta on läsnä lasten arkipäivässä
Juha Kääriäinen, Noora Ellonen & Venla Salmi

Uuden kyselytutkimuksen mukaan lapset ja nuoret kokevat väkivaltaa useammin kuin aikuiset. Pojista runsaat 20 ja tytöistä noin 15 prosenttia ilmoitti joutuneensa pahoinpitelyn kohteeksi kuluneen vuoden aikana. Tyypillisesti väkivallan tekijänä on ikätoveri kotona tai koulussa; joka kymmenennessä tapauksessa on kyse aikuisen lapsen kohdistamasta väkivallasta.

11 Lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy valokeilassa
Riikka Kostiainen

Lapsiin kohdistuvan väkivallan torjunnasta ja nuorisoväkivallan torjunnasta järjestettiin seminaareja marraskuussa Helsingissä.

12 Nuorten rikoskäyttäytyminen vakaalla tasolla 2000-luvulla
Venla Salmi

Nuoret käyttävät marihuanaa ja hasista sekä varastavat autoja vähemmän kuin neljä vuotta sitten. Koulukiusaaminen, kotoa varastaminen ja lääkkeiden käyttö päihteenä ovat sen sijaan lisääntyneet.

Selvästi yleisin kielletty teko 15–16-vuotiailla on luvattomien tiedostojen lataaminen internetissä.

14 Väkivallan keskittymät kartalle

Minna Piispa, Saija Järvinen & Konsta Korhonen

Rikoksantorjuntaneuvoston valmistele-massa kansallisessa väkivallan vähentämisen ohjelmassa (2006–2008) haluttiin ottaa väkivallan torjunta osaksi paikallista turvallisuussuunnittelua. Suunnittelussa tarvitaan täsmällistä tietoa siitä, missä ja milloin väkivaltaa ilmenee. Siksi ohjelmassa ehdotettiin, että poliisin RIKI-järjestelmästä tulostetaan maanlaajuisesti väkivallan keskittymät. Niiden kartoitusta on nyt kokeiltu Oulun läänissä.

18 Muotiala edusti Suomea Euroopan rikoksantorjuntakilpailussa 2008

Riikka Kostiainen

Rikoksantorjuntaneuvosto valitsi tamperelaisen Muotialan turvallisuustavoite-teen asemakaava -hankkeen Suomen ehdokkaaksi Euroopan rikoksantorjuntakilpailuun 2008. Vuosittaisen kilpailun teemana oli tänä vuonna rikoksantorjunta julkisissa tiloissa, erityisesti kaupungeissa ja lähiöissä. Alateemoja on kolme: julkisten tilojen suunnittelu, videovalvonta sekä julkisten tilojen päivittäinen huolto ja ylläpito. Kilpailun voitti englantilaisen Prestonin kaupungin hanke.

21 Järjestyslaki ja julkinen paikka

Outi Roivainen & Elina Ruuskanen

Järjestyslain vaikutuksia on selvitetty Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksessa. Poliiseilta ja kaupunkilaisilta kysyttiin näkemyksiä mm. ympäristön viihtyisyyden lisääntymisestä ja katuruuhkisuuden parantumisesta. Kaupunkilaiset pitävät yleisten paikkojen kontrollia tärkeänä, vaikka niillä ei koetakaan yleisesti turvat-

tomuutta. He liittävät yleisten paikkojen häiriöt lähinnä alkoholin käyttöön, jonka valvonta ja kontrollointi halutaan pitää poliisilla.

24 Persoonallisuuspiirteet ennustavat väkivaltarikollisten uusimista

Taija Stoot

Uusi tutkimus osoittaa persoonallisuuspiirteiden yhteyden väkivaltarikollisten riskiin syyllistyä uusiin rikoksiin. Se tuotti myös uusia työkaluja rikostentekijöiden yksilötason arviointityöhön.

26 Eurojustia kehitetään

Annika Suominen

Eurooppalaista syyttäjäsikköä Eurojustia koskevaa päätöstä ollaan tällä hetkellä uudistamassa. Uusi päätös selventää tilannetta ja yksikön roolia rikosoikeudellisessa yhteistyössä. Samalla se tehostaa Eurojustin kautta tapahtuvaa rikosoikeudellista yhteistyötä.

28 Maasta karkottaminen rikosten seuraamuksena

Anne Hyvönen

Tutkimuksessa on tarkasteltu Ulkomaa-laisviraston (UVI) rikosperusteista karkotuskäytäntöä vuosina 2003 ja 2005.

30 Nuorallakävelyä

Reetta Toivanen

Terrorismin vastaisia toimia on vaikea arvostella. Tämä johtuu siitä, että terrorismi on eräänlainen inhimillisen pahan äärimuoto. Jokaisen kriittisen terrorismitutkijan on aloitettava esitelmänsä ja artikkelinsa vakuuttamalla, ettei hänen sanomaansa saa tulkita missään määrin terrorismin puolustamiseksi.

32 KRIMINOLOGIA

34 KIRJALLISUUTTA

36 AJASSA

39 HISTORIAA

HAASTE

ASiantuntevasti
Rikoksentorjunnasta
ja kriminaalipolitiikasta

Julkaisijat

Oikeusministeriö
Rikoksentorjuntaneuvosto

Päätoimittaja

Kauko Aromaa

Toimitussihteeri

Riikka Kostiainen

Yhteystiedot

Osoite: Mannerheimintie 4,
PL 25, 00023 Valtioneuvosto
Puhelin (09) 1606 8289
Faksi: (09) 1606 7518
Sähköposti: haaste@om.fi
Internet: www.om.fi/haaste

Toimitusneuvosto

Kimmo Nuotio (pj.)
Helsingin yliopisto
Tapio Lappi-Seppälä (varapj.)
Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
Aarno Arvela
Helsinki
Stefan Gerkman
Sisäasiainministeriö
Timo Harrikari
Helsingin yliopisto
Heimo Kangaspunta
Rikosseuraamusvirasto
Olavi Kaukonen
Oikeusministeriö
Riitta Koivisto
Vantaan turvallisuusohjelma
Leena Metsäpelto
Valtakunnansyyttäjänvirasto
Göran Sannholm
Hangon kaupunki
Hannu Takala
Rikoksentorjuntaneuvosto
Joona Vuorenpää
Finanssialan Keskusliitto

Taitto

Riikka Kostiainen

Kansikuva

Tuomas Marttila / Lehtikuva

Tilauhinta

Vuosikerta 25 euroa
Irtonumero 6,50 euroa

Tilaukset ja osoitteenmuutokset

Faksi: (09) 1606 7518
Sähköposti: haaste@om.fi

Painopaikka

Kirjapaino Uusimaa, Porvoo

8. vuosikerta
Ilmestyy neljä kertaa vuodessa.
ISSN 1458-0314 (Painettu)
ISSN 1458-2759 (Verkkolehti)

Lehden kirjoitukset ovat kirjoittajiensa kannanottoja.

P Ä Ä K I R J O I T U S

■ K A U K O A R O M A A

Mihin rikollisuutta koskevaa tietoa tarvitaan

Haaste on perustettu edistämään tutkittuun tietoon perustuvaa kriminaalipolitiikkaa ja rikoksentorjuntaa. Sellainen tieto ei ole mitä tahansa. Sen on oltava hyödyllistä ja eettisesti kestävä. Hyödyllisyys on tässä yhteydessä avainkäsite: on kysyttävä, mihin tarkoitukseen hyödyllisyysvaatimus liittyy. Rikollisuusongelma kuuluu monille eri toimijoille, ja rikollisuutta koskevan tiedon hyödyllisyyttä on arvioitava tätä taustaa vasten.

Demokraattisessa moniarvoisessa yhteiskunnassa hyödyllisyyden idea on hyvin monitahoinen. Kysymys ei ole vain poliittisista päättäjistä, lainsäätäjistä ja täytäntöönpano- ja kontrolliviranomaisista, vaan yhtä paljon muista toimijoista, joihin kuuluvat niin elinkeinoelämä kuin myös kansalaiset eri rooleissa. Kansalaiset voivat olla osallisia ongelmiin uhreina, sivustakatsojina ja myös syrjäytettyinä ja rikoksenteijöinä. Demokraattinen päätöksenteko ei saisi toimia enemmistön diktatuurin periaatteilla, vaikka niin usein tapahtuukin.

Rikoksentorjunnan tulee olla myös köyhien ja syrjäytettyjen rikoksentorjunta, kuten kriminalipolitiikan tulee olla kaikkien, ei vain hyväosaisten kriminaalipolitiikkaa. Vain sillä tavoin voi rikollisuutta koskevien yhteiskunnallisten instituutioiden legitimitettiä syntyä ja säilyä, niin että luottamus järjestelmään nojaa laajaan pohjaan. Esimerkiksi poliisia, syyttäjiä, tuomareita ja vankiloita – koko rikoskontrolli- ja seuraamusjärjestelmää – kohtaan tunnetun luottamuksen tulee perustua eettisesti kestäväan, ihmisoikeuksia kaikissa oloissa kunnioittavaan toimintaan. Ilman luottamusta viranomaisilla ei ole yleisön tukea, jota ilman ne puolestaan ovat voimattomia – ellei voimakeinojen varaan voida laskea. Demokraattisen järjestelmän toimintakyky perustuu luottamukseen, joka on ansaittava.

Järjestelmän eri toimia koskeva julkinen arvostelu on luottamuksen syntyiselle hyväksi, vaikka erilaisten uudistusten kritiikki mediassa onkin monesti varsin kärkevä; voipa moni olla silläkin kannalla, että sellainen on omiaan nakertamaan järjestelmän uskottavuutta. Julkiselle kiistelulle on kuitenkin asetettava sama vaatimus kuin päätöksentekijöillekin: sen tulee perustua mahdollisimman kestäväan tietoon, ei toiveajatteluun tai vastapuoleksi mielletyn tahon mustamaalaukseen. Tässä suhteessa julkinen keskustelumme ei aina yllä kohtuulliselle tasolle. Haaste tarjoaa aineistoa, joka auttaa tässä ongelmassa.

Rikosoikeusjärjestelmän tietopohjaa parannettava

Korkeimman oikeuden presidentin **Pauliine Koskelon** mukaan tarvitaan parempia tiedollisia välineitä havaita, tunnistaa ja paikantaa rikosoikeusjärjestelmän ongelmia. Kunnan tietopohja antaisi eväitä ottaa kantaa esimerkiksi siihen, missä seuraamustason kunkin tyyppisen teon suhteen pitäisi olla ja tuottaisi paremmin ohjaavia ratkaisuja muutoksenhakuprosessissa.

Korkeimman oikeuden presidentti Pauliine Koskelo näkee kriminaalipolitiikassa selkeän työnjaon: eduskunta tekee poliittiset linjaukset lainsäädännöllä ja tuomioistuimet soveltavat lakia. Vaikka tuomioistuinten tehtävä ei ole kriminaalipoliittinen, ne joutuvat usein polttopisteeseen julkisessa keskustelussa, koska rikoslain soveltaminen konkretisoituu yksittäisten tapausten kautta.

– Rangaistuksen mittaaminen perustuu lainsäädännöksiin, jotka ovat melko seikkaperäisiä niiden periaatteiden suhteen, mitä seikkoja pitää ja voidaan ottaa huomioon. Tietysti tuomioistuimelle jää

laajaltikin harkintavaltaa, mutta se ei lähtökohtaisesti ole kriminaalipoliittista, vaikka harkinnassa annetuissa raa-meissa varmaan heijastuu käsitys vallitsevasta kriminaalipoliittisesta linjasta.

Koskelon mielestä on sinänsä onnetonta, että kriminaalipoliittista keskustelua käydään julkisuudessa niin paljon yksittäistapausten pohjalta. Silloin keskustelua helposti värittävät liikaa tapauksen herättämät tunteet. Yleistä analyttistä kriminaalipoliittista keskustelua sen sijaan käydään julkisuudessa vähän. Julkisen keskustelun ongelmana on myös, että usein jopa pääkirjoituksia myöten perusasiatkin menevät sekaisin tavalla, joka

osoittaa perustavanlaatuista rikosprosessin periaatteiden ymmärtämättömyyttä.

Hän on vuonna 2006 alkaneen virkakautensa aikana katsonut aiheelliseksi osallistua kahteen yksittäistapauksesta leimahtaneeseen keskusteluun – tosin ei omasta aloitteestaan vaan haastattelupyynnön pohjalta. Ensimmäinen oli kesällä 2007 Tampereella keskusteluun noussut tapaus, jossa tekijä oli jätetty myymälävarkauksista rangaistukseen tuomitsematta katumuksen perusteella ja häneen kohdistui myöhemmin toinen, vakava rikosepäily. Silloinkaan Koskelo ei kommentoinut kyseistä tapausta, vaan sitä mitä laki sanoo rangaistuksen mit-

taamisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

– Toinen samantyyppinen tilanne oli tämän vuoden alussa käyty vilkas keskustelu lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja sen rangaistuskäytännöstä. Tässä keskustelussa aktualisoitui todellinen ja nähdäkseni aika akuuttikin ongelma. Meillä ei ole riittävästi oikeanlaista empiiristä tutkimustietoa rangaistuskäytännöstä eri rikostyypeissä.

TIETOA SEURAAMUSKÄYTÄNNÖSTÄ TUOMIOISTUINTEN KÄYTTÖÖN

Pauliine Koskelo havainnollistaa, että seuraamuskäytäntöä on helppo seurata tilastojen avulla silloin, kun on selväpiir-

Vaikka tuomioistuinten tehtävä ei ole kriminaalipoliittinen, ne joutuvat usein polttopisteeseen julkisessa keskustelussa, koska rikoslain soveltaminen konkretisoituu yksittäisten tapausten kautta.

RIIKKA KOSTAINEN

Korkeimman oikeuden presidentti Pauliine Koskelo näkee rajoituksia rangaistuskäytännön ohjaamisessa ennakkopäätösten kautta.

teinen ja kapea tunnusmerkitö ja yksi tekijä on keskeinen seuraamuksen määrittämisessä – esimerkiksi rattijuopumuksessa promillemäärä. Mutta on hyvin monia sisällöltään laiveita rikostunnusmerkistöjä, joihin mahtuu varsin erilaisia tekoja myös vakavuusasteeltaan, esimerkiksi juuri lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Silloin pelkkä tilastotieto ei anna oikeaa kuvaa esimerkiksi rangaistuskäytännön yhdenmukaisuudesta. Tämä on hänen mielestään merkittävä ongelma myös tuomioistuinten itsensä kannalta.

– Meillä pitäisi olla enemmän systemaattista selvitystyötä ja tiedonhankintaa, jolla tehokkaammin, täsmällisemmin

ja analyttisemmin seurattaisiin rangaistuskäytäntöä. Seuraamuksia pitäisi vertailla riittävän konkreettisesti; pitäisi mennä tekojen tasolle ja katsoa, mikä on syyksi luettu teon kuvaus. Tällainen tutkimustyö on kovin työlästä ja sen takia sitä on aivan liian vähän. Tämän vuoksi meillä ei ole riittävästi tietoa siitä, millainen seuraamuskäytäntö esimerkiksi lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä täsmällisesti ottaen on.

Hän kertoo, että korkeimmassa oikeudessa on parhailaan tekeillä selvitys, jossa katsotaan siellä käyneitä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskeneita juttuja ja seuraamuskäytäntöä pyritään tarkastelemaan teon kuvauksen

tasolla. Näin yritetään hieman paikata tietoa aukkoa, mutta ongelma on paljon laajempi ja pysyvämpi.

– Suomessa pitäisi olla pysyvää tutkimusresurssia, jotta yhdenvertaisuus lain edessä käytännössä toteutuisi – ja se on tietenkin tärkeä intressi ja perustuslain keskeinen periaate. Nimenomaan tuomioistuinten käytössä arkisessa lain soveltamistyössä niillä pitäisi olla systemaattisemmin tällaista tutkimustietoa.

PREJUDIKAATTIOHJAUKSEN TOIMIVUUS RIIPPUU MUUTOKSENHAKIJOISTA

Koskelon mukaan rangaistuskäytännön ohjaamisessa korkeimman oikeuden ennako-

päätösten kautta on merkittäviä käytännön rajoitteita. Yksi ongelma on se, että rikosasioissa lähinnä tuomitut vastaajat hakevat muutosta, kun sitä vastoin syyttäjät tekevät niin paljon harvemmin. Jotta seuraamusharkinnan prejudikaatiohjaus toimisi, pitäisi olla enemmän sellaisia tapauksia, joissa molemmat osapuolet hakevat muutosta, koska vain silloin seuraamuskysymys on oikeasti auki.

– Toinen seuraamusharkinnan ohjaamiseen liittyvä ongelma on se, että vaikka arvioinnin kohteena on vain yksittäinen tapaus, silloinkin tarvitaan parempaa tuntumaa rikostyyppien rangaistuskäytäntöön. Siinä tullaan takaisin kysymykseen, että meillä ei ole tarpeeksi systemaattista, empiiristä pohjaa rangaistuskäytännön seurannalle. Kolmas asia on tietenkin se, että ohjaamisen pohjana pitäisi olla mahdollisimman hyvin argumentoidut valitukset. Usein argumentointi ei ole kovin korkeatasoista, hän harmittelee.

– Ongelmat ovat samoja muuallakin. Esimerkiksi keskustelimme äskettäin ruotsalaiskollegoiden kanssa siitä, että pohja on liian kapea rangaistuskäytännön ohjaamiseen ennakkopäätösten kautta. Pulmallista on paitsi vino asetelma vastaajista useimmiten muutoksenhakijoina myös samaa problematiikkaa koskevien juttujen tuleminen arvioitavaksi yksittäin. Juturyypäs antaisi ohjaamiseen paremman pohjan, mutta →

Pauliine Koskelon mukaan perus- ja ihmisoikeuksista johtuvat vaatimukset on asetettava ohjenuoraksi voimavaroja mitoitettaessa ja kohdennettaessa.

→ pelkästään tuomittujen tekemien valitusten perusteella sellaista ei useinkaan voi järjestää. Syyttäjäpuolen pitäisiakin yrittää jollain tavoin koota samaa rikostunnusmerkistöä koskevia juttuja ja tuoda niitä arvioitavaksi ajallisesti koordinoitusti. Tällainen mahdollisuus tarjoutuu valitettavan harvoin.

Ennakkopäätöstarpeita on viime aikoina lisännyt erityisesti rikoslain kokonaisuudistus. Tarpeet liittyvät sekä yksittäisiin tunnusmerkistöihin että yleisiin oppeihin.

RIKOSOIKEUSJÄRJESTELMÄN TOIMIVUUTTA SEURATTAVA

Korkeimman oikeuden presidentti Pauliine Koskelo näkee rikosoikeusjärjestelmän toimivuuden suhteen muitakin tiedontarpeita kuin seuraamuskäytännön yhdenmukaisuuden. Analyysin puuttuessa järjestelmän ongelmat saataan mieltää puutteellisella tavalla. Hän nostaa esimerkiksi hiljattain kuulemansa näkemyksen, että rasististen rikosten ongelma olisi siinä, että poliisi "havaitsee" niin ja niin suuren osan rasistisista motiiveista, syyttäjä paljon vähäisemmän määrän ja lopulta tuomioistuimien vielä vähemmän – ikään kuin annetaan ymmärtää hävikin johtuvan toimijoiden asenteista.

– On tärkeä lähestyä analyttisesti kysymystä, miten järjestelmämme pystyy käsittelemään rasistisesti motivoituja rikoksia. Tuomioistuin pystyy ottamaan rasistisen

motiivin huomioon rangaistuksen koventamisperusteena vain, jos siitä on näyttöä. Silloin kysymys on se, näkeekö poliisi tai syyttäjä tarpeeksi vaivaa väitettyjen motiivien esiin tuomiseksi ja toteen näyttämiseksi. Tuore Poliisiammattikorkeakoulussa tehty selvitys antaakin konkreettisemmän ja paremman kuvan siitä, mitä piirteitä rasistisiksi luonnehdittujen rikosepäilyjen käsittelyyn rikosprosessin eri vaiheissa tosiasiaa liittyy. Tämä on vain yksi esimerkki siitä, että meidän pitäisi pystyä tarkemmin katsomaan, mistä milloinkin on kysymys – missä ongelmakohdat oikeasti ovat ja mistä ne johtuvat. Liian epämääräisten käsitysten pohjalta ei todellisiin korjaustarpeisiin päästä käsiksi.

Koskelon mukaan pitäisiikin kiinnittää enemmän huomiota siihen, miten rikosoikeusjärjestelmä kokonaisuutena toimii. Se on erityisen kriittinen kysymys juuri hankalimmissa rikosasioissa.

– Meillä on paljon parantamisen varaa rikosprosessin sujuvuuden ja laadukkuuden suhteen. Se edellyttää sitä, että koko ketju – esitutkinta, syyteharkinta ja kaikki tuomioistuinstanssit – toimii hyvin. Esimerkiksi ylipitkiä prosesseja on nähty hankalissa talousrikosasioissa, mutta meillä ei ole riittävän tarkkaa analyttistä selvitystä siitä, missä vaiheessa ongelmat syntyvät ja mistä syystä. Eri puolella maata voi tietenkin olla erilaisia syitä, kuten

esitutkinnan toimivuus, poliisin ja syyttäjän yhteistyö, tuomioistuimen valmiudet käsitellä isoja, monimutkaisia juttuja ja niin edelleen.

Puutteellisen tietopohjan takia tulee monenlaista haakuammuntaa oletettujen ongelmien ratkaisemiseksi. Nykyään esimerkiksi puhutaan paljon tuomarien erikoistumisesta.

– Itse vierastan erikoistumistermiä, koska se viittaa siihen, että tuomari erikoistuisi johonkin tiettyyn alaan tai tiettytyyppisiin juttuihin pysyvästi tai ainakin suhteellisen pitkäksi aikaa. Sellaisessa on vaarana tuomarin osaamisen ja ehkä näköalankin kapeutuminen. Itse olen puhunut erityisosaamisen tarpeesta, joka on eri asia kuin tiukka tehtävienjako. Erityisesti muutoksenhakuinstansseissa mutta myös pienemmissä käräjäoikeuksissa tarvitsemme tuomareita, joilla on kyky hallita monenlaisia asioita. Minusta on olennaista, että tuomareilla voisi olla ja tarvitsisivatkin olla ehkä tiettyjen oikeudenalojen syvällisempää erityisosaamista, mutta ei sillä tavalla, että tuomarit rajoittuisivat vain tietynlaisiin juttuihin, hän painottaa.

RESURSSIEN ENNAKOIMINEN VÄLTÄMÄTÖNTÄ

Toinen järjestelmän toimivuuteen liittyvä ongelma on Pauliine Koskelon mukaan resurssipuoli.

– Meillä on selvästi parhailaankin ongelmia, jotka liittyvät siihen, että yhdessä

vaiheessa syyttäjien resurssit menivät alas ja nyt syyttäjät ovat saaneet niitä lisää. Näin varsinkin pääkaupunkiseudulla on syntynyt sumaa, joka nyt purkautuu syyttäjiltä tuomioistuimiin. Jos taas tuomioistuinten resurssitilanne ei ole tämän tilanteen tasalla, olemme luomassa ylipitkän prosessin riskiä. Perus- ja ihmisoikeuksista johtuvat vaatimukset on otettava tosissaan niin, että ne todella asetetaan ohjenuoraksi voimavaroja mitoitettaessa ja kohdennettaessa – sekä oikeushallinnon johdossa että sen arjessa, hän korostaa.

– Tempoileva resurssipolitiikka täytyy saada pois ja tilalle riittävää ennakkointia. Sekin taas edellyttää, että riittävän ajoissa tiedetään, mitä ketjun missäkin vaiheessa on muhimassa ja tulossa seuraavaan instanssiin. Jo syntyneiden ehdinkojen hoitamisesta pitäisi päästä pois ja reagoida riittävän varhaisessa vaiheessa resurssitarpeisiin. ■

■ JUHA KÄÄRIÄINEN, NOORA ELLONEN & VENLA SALMI

Väkivalta on läsnä lasten arkipäivässä

Uuden kyselytutkimuksen mukaan lapset ja nuoret kokevat väkivaltaa useammin kuin aikuiset. Pojista runsaat 20 ja tytöistä noin 15 prosenttia ilmoitti joutuneensa pahoinpitelyn kohteeksi kuluneen vuoden aikana. Tyypillisesti väkivallan tekijänä on ikätoveri kotona tai koulussa; joka kymmenennessä tapauksessa on kyse aikuisen lapsen kohdistamasta väkivallasta.

Tietomme lapsiin kohdistuvan väkivallan ja muun rikollisuuden määrästä ovat olleet pitkään puutteelliset tai hajanaiset. Kuluvana syksynä Poliisiammattikorkeakoulussa on valmistunut erityinen lapsiuhritutkimus. Se on

osa tutkimushanketta, jossa selvitetään lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa Suomessa. Hankkeen muissa tutkimuksissa tarkastellaan poliisin tietoon tullutta lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa sekä viranomaisyhteistyön haasteita lapsiin kohdistuneissa

väkivaltatapauksissa.

Lapsiuhritutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena suomen- ja ruotsinkielisissä peruskouluissa tammikuussa 2008. Tulokset edustavat mannersuomalaisia 12- ja 15-vuotiaita peruskoulun kuudennen ja →

→ yhdeksännen luokan oppilaita. Kyselylomakkeeseen haettiin vaikutteita pääasiassa kahdelta eri taholta. Ensinnäkin haluttiin tarkastella lasten väkivaltakokemuksia laaja-alaisesti, minkä vuoksi väkivallan käsitteeseen sisällytettiin mahdollisimman kattavasti erilaisia väkivallan muotoja. Toisaalta haluttiin saada trenditietoa niiltä osin kuin se oli mahdollista. Seksuaalisen väkivallan ja osin perheessä tapahtuvan väkivallan osalta toistettiin Heikki Sariolan vuonna 1988 käyttämää kysymyssarjaa, joka mahdollisti ajallisen vertailun.

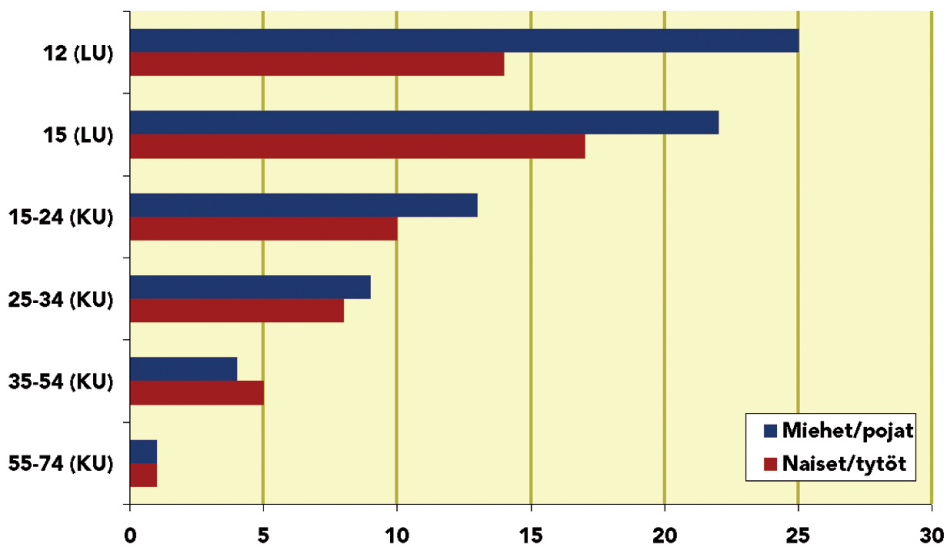
LAPSIIN KOHDISTUVA VÄKIVALTA ON YLEISTÄ

Kyselylomakkeemme alussa tiedustelimme vastaajilta yleisesti pahoinpitelykokemuksia kysymyksellä: ”Onko kukaan lyönyt sinua tai käynyt kimppuusi viimeisten 12 kuukauden aikana”. Vastaajista noin viidennes vastasi kysymykseen myöntävästi. Pojat ilmoittivat joutuneensa väkivallan kohteeksi tyttöjä useammin. Voimme verrata näitä lukuja aikuisille tehtyjen rikosuhritutkimusten havaintoihin. Vaikka kysymykset on aseteltu näissä kyselyissä

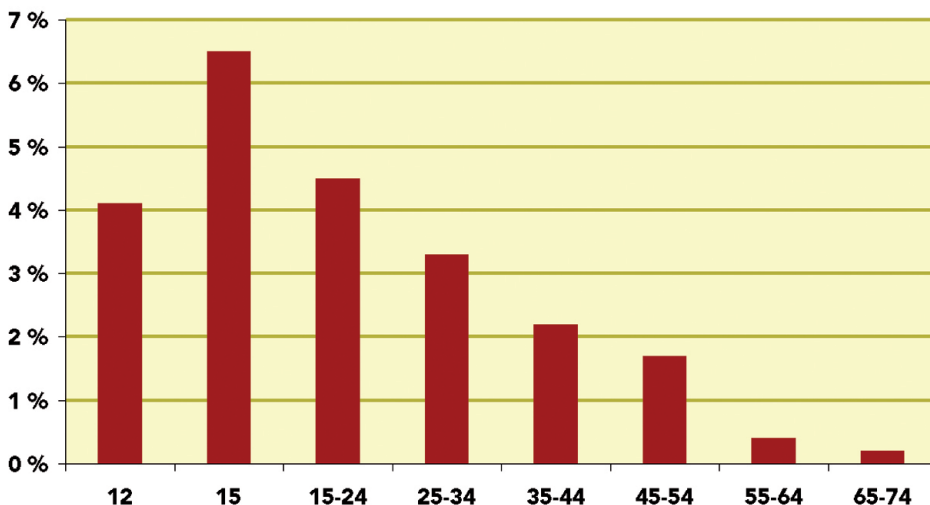
eri tavoin, tuloksia voi pitää luotettavasti suuntaa-antavina: lapset kohtaavat pahoinpitelyjä useammin kuin aikuiset (kuvio 1).

Lapsiin kohdistuva väkivalta on tyyppillisesti toisen lapsen kotona tai koulussa ikätoveriinsa kohdistamaa väkivaltaa. Tyttöjen ja poikien kokemassa väkivallassa on kuitenkin eroavaisuuksia. Pojat kokevat selvästi enemmän väkivaltaa kodin ulkopuolella kuin tytöt. Poikien väkivaltakokemuksista suuri osa on toisen pojan tekemää. Kyse on siis ikätoverien välisestä väkivallasta, joka useimmiten tapahtuu kodin ulkopuolella, kuten koulussa, kadulla tai vapaa-ajanviettopaikoissa. Tytöt puolestaan raportoivat kotiinkin liittyviä väkivaltakokemuksia poikia enemmän. Ero on huomattava sekä väkivallan kokemisessa että sen näkemisessä. Kaikkiaan noin kymmenen prosenttia lasten ja nuorten kokemasta väkivallasta on sellaista, jossa väkivallan tekijänä on ollut aikuinen.

Kuvio 1. Pahoinpitelyn kohteeksi joutuneiden osuus (%) vastaajan iän mukaan. Luvut perustuvat lapsiuhritutkimuksen 2008 (LU) ja kansallisen uhritutkimuksen 2006 (KU) tietoihin.

Kuvio 2. Pahoinpitelyn seurauksena viimeisten 12 kuukauden aikana vammoja saaneiden osuuksia (%) ikäluokista (LU ja KU).

LAPSIIN KOHDISTUVA VÄKIVALTA ON VAKAVAA

Lasten ja nuorten keskinäistä väkivaltaa saatetaan pitää vähemmän vakavana kuin aikuisten välistä väkivaltaa. Yksi tapa mitata väkivallan vakavuutta on kysyä väkivallan seurauksena syntyneitä vammoja ja niiden vakavuutta. Voimme verrata lapsiuhritutkimuksen ja kansallisen uhritutkimuksen (2006) tietoja, vaikka käytetyt kysymykset eivät ole samalla tavalla asetettuja. Kuvion 2 tuloksista havaitsemme, että lapset ja nuoret näyttävät joutuvan useammin kuin aikuiset sellaisten pahoinpitelyjen kohteeksi, joiden seurauksena on jokin fyysinen vamma, 15-vuotiaiden ero aikuisiin on selvä ja 12-vuotiaatkin kohtaavat vammoihin johtanutta väkivaltaa useammin kuin nuoret aikuiset tai keski-ikäiset.

KURITUSVÄKIVALTA ON VÄHENTYNYT SELVÄSTI

Koti luo turvaa ja läheisyyttä niin lapsille kuin aikuisillekin. Paradoksi on kuitenkin siinä, että lapsiin kohdistuvasta väkivallasta merkittävä osa tapahtuu juuri kotona. Mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, sitä riippuvaisempi hän on aikuisten huolenpidosta ja hoidosta ja sitä alttiimpi hän on aikuisen laiminlyön-

neille, väärinkäytöksille ja väkivallalle.

Havaintojemme mukaan perheessä tapahtuva, aikuisten lapsiin kohdistama väkivalta on vähentynyt kahdessakymmenessä vuodessa dramaattisesti (kuvio 3). Vähentymisen näkyy sekä isien että äitien tekemässä väkivallassa. Kaikkein eniten ovat vähentyneet sellaiset suhteellisen lievät väkivallan muodot, joita aikaisemmin pidettiin sallittuna ruumiillisena kurituksena. Muutos on sikäli odotusten mukainen, että edellisen mittauksen aikaan kaksikymmentä vuotta sitten ruumiillisen kurituksen kieltävä lakimuutos ei ollut vielä ehtinyt vaikuttaa. Kuluneiden kahden vuosikymmenen aikana ovat aikuisten asenteet ruumiillisesta kurituksesta kohtaan muuttuneet aiempaa kielteisemmiksi. Nyt voimme nähdä, että tämä asennemuutos on konkretisoitunut lasten kokemuksissa.

VÄKIVALTA ON PERHETASON ILMIÖ

Tutkimuksessamme tarkasteltiin paitsi lasten omia kokemuksia väkivallasta perheessä myös sitä, miten usein he ovat nähneet muihin perheenjäseniin kohdistuvaa väkivaltaa. Tutkimus osoittaa sen, että lapset näkevät sekä äitiin, isään että sisaruksiin kohdistuvaa väkivaltaa (kuvio 4). Äitiin näyttää kohdistuvan perheväkivaltaa useammin kuin isään mutta ero on pienempi kuin perheväkivallasta käydyn keskustelun perusteella voisi luulla. Toiseksi kiinnittyy huomio siihen, että lapset havaitsevat sisaruksiinsa kohdistuvan väkivaltaa useammin kuin kumpaankaan vanhempaansa kohdistuvaa väkivaltaa. Havaitsimme myös, että väkivaltaa ilmoittavat näkevänsä kotonaan erityisesti ne lapset, jotka itsekin joutuvat kotona väkivallan uhriksi.

Näyttääkin siltä, että väkivalta on nimenomaan perhetason ilmiö: mikäli perheessä käytetään väkivaltaa, siitä saavat osansa niin äidit, isät kuin lapsetkin. Parisuhdeväkivaltaa voidaan pitää selvänä lapsiin kohdistuvan väkivallan riskitekijänä.

OPETTAJAT JA HARRASTUSOHJAAJAT HARVOIN VÄKIVALTAISIA

Omien vanhempien lisäksi lasten ja nuorten elämässä on myös muita aikuisia, kuten opettajia ja harrastuksen oh-

jaajia. Näiden vastuullisten henkilöiden väkivaltaisesta tai seksuaalisesti epäsovinnasta käyttäytymisestä lapsia kohtaan keskustellaan aika ajoin julkisuudessa. Siksi myös heidän tekemiään väkivallan tekoja kartoitettiin tässä kyselyssä.

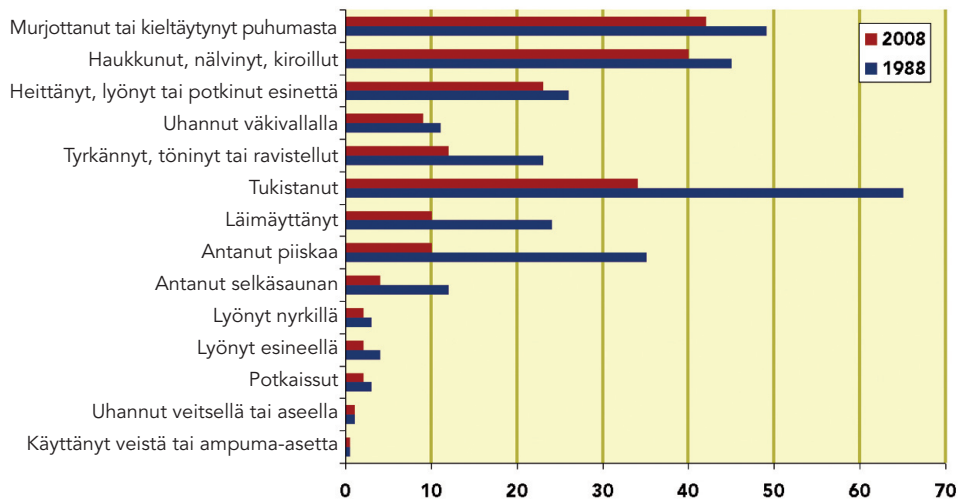
Tutkimus osoittaa, että opettajien ja erityisesti harrastusohjaajien väkivaltaisen käyttäytyminen lapsia kohtaan on erittäin harvinaista. Harrastusohjaajan väkivaltaisesta käyttäytymisestä kertoi vain muutama lapsi. Opettajan fyysisen väkivallan kohteeksi kertoi puolestaan joutuneensa muutama prosentti vastaajista. Pojat kertovat opettajien tarttuneen lujasti tai lyöneen, kun taas tytöt kerto-

vat opettajan seksuaalisesti häiritsevistä kosketuksista. Niin ikään harvinaisia ovat tuntemattomien aikuisten tekemät väkivallan teot: väkivallantekijä löytyykin yleensä lapsen lähipiiristä.

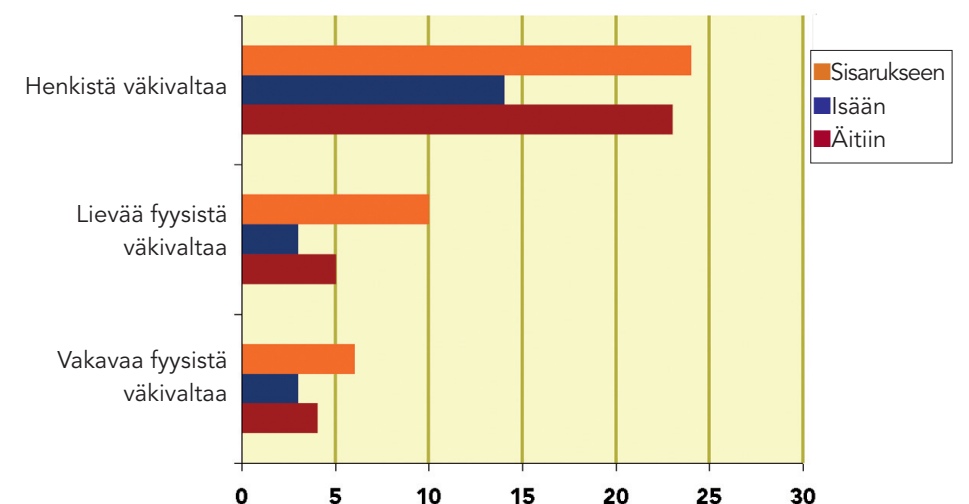
LAPSET KOKEVAT INTERNETISSÄ HÄIRINTÄÄ JA UHKAILUA

Internet on nykyajan nuorille tärkeä kohtaamispaikka, jonka avulla pidetään yhteyttä ystäviin ja solmitaan uusia kaverisuhteita. Internet ja matkapuhelimet tarjoavat kuitenkin kanavan myös kiusaamiselle ja häirinnälle. Nuoret kohtaavat kiusaamista ja uhkailua tekstiviesteillä sekä huhujen levittämistä että ilkeyksiä →

Kuvio 3. Yhdeksäsluokkalaisten kokemukset äidin ja/tai isän käyttämästä väkivallasta ennen 14 vuoden ikää vuosina 1988 ja 2008, %-osuus vastanneista.

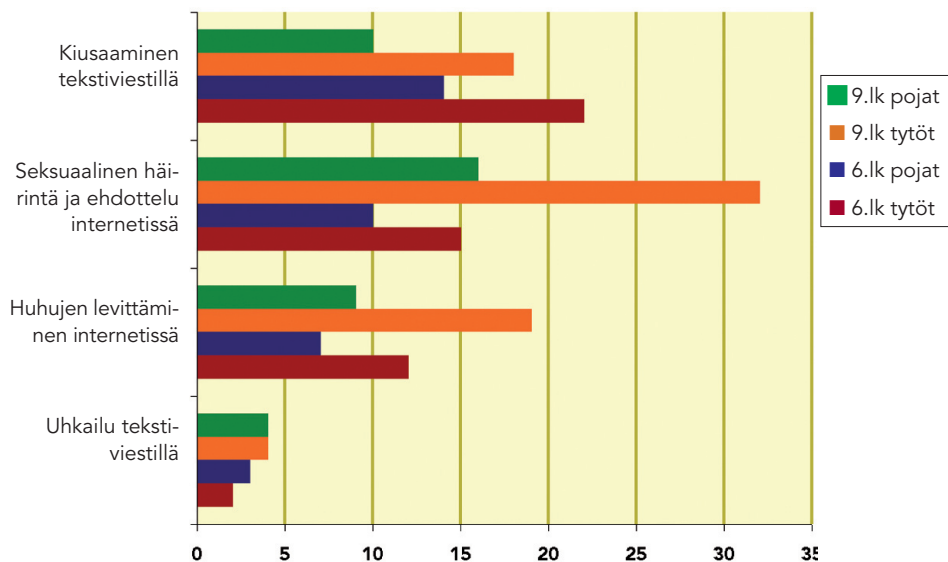

Kuvio 4. Niiden osuus yhdeksäsluokkalaista (%), jotka ovat viimeisten 12 kuukauden aikana nähneet kotonaan äitiin, isään tai sisarukseensa kohdistuvaa väkivaltaa.

Tulokset viittaavat siihen, että samat lapset joutuvat väkivallan kohteeksi kotonaan, koulussa ja vapaa-ajallaan. Kasautuneen väkivallan taustalta löytyy useita yksilö- ja perhetason riskitekijöitä.

Kuvio 5. Internetissä ja matkapuhelimella häirinnän ja kiusaamisen kohteeksi joutuneiden osuus 12 kk aikana, %.

→ internetissä (kuvio 5). Erityisesti tyttöihin kohdistuu myös seksuaalista häirintää ja ehdottelua internetissä. Sen sijaan todelliseen seksuaaliseen kanssakäymiseen johtaneet internet-tuttavuudet ovat erittäin harvinaisia. Vain 0,3 prosentilla vastaajista oli kokemuksia vastentahtoista tai maksetusta seksuaalisesta kanssakäymisestä alun perin internetissä tavatun henkilön kanssa. Tuttavuudet alkoivat useimmiten internetin kuvagallerioissa ja tekijänä oli yleensä toinen nuori.

VAKAVA SEKSUAALINEN HYVÄSKÄYTTÖ VÄHENTYNYT

Yleisesti nuorten seksuaalikokemukset aikuisten kanssa ovat vähentyneet selvästi. Kaksikymmentä vuotta sitten 18 prosenttia yhdeksäsluokkalaisista tytöistä ja seitsemän prosenttia pojista ilmoitti seksuaalikokemuksia itseään vähintään viisi vuotta vanhemman henkilön kanssa. Vuonna 2008 saman teki 13 prosenttia tytöistä ja kolme prosenttia pojista. Seksuaalinen kanssakäyminen aikuisten kanssa on myös muuttanut muotoaan.

Yhä harvempi kokemus etenee sukupuolilyhteyteen tai edes kosketukseen; yleensä ne jäävät ehdotusten tai itsensä paljastelun tasolle.

Lasten ja nuorten seksuaalikokemuksia kysyttiin tutkimuksessa neutraalisti sitomatta kysymystä hyväksikäytön käsitteeseen. Ensinnäkin haluttiin yleistä kuvaa seksuaalikäyttäytymisen yleisyydestä. Toiseksi hyväksikäytön määrittely ei ole mitenkään yksiselitteistä. Rikoslakiin nojaten pyrimme kuitenkin erottelemaan seksuaalikokemuksista ne, jotka selvästi täyttävät hyväksikäytön piirteet. Näitä ovat muun muassa pakottamista ja/tai väkivaltaa sisältäneet kokemukset, insectiset suhteet sekä riittävä ikäero hyvin pitkälle edenneissä kokemuksissa.

Tämän analyysin perusteella voimme sanoa yhdeksäsluokkalaisiin kohdistuvan vakavan hyväksikäytön vähentyneen viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Vähentymistä osoittavat niin perheen sisäiset hyväksikäyttökokemukset, väkivaltaa sisältäneet seksuaalikokemukset sekä huomattavasti lasta tai nuorta vanhem-

pien (yli 10 vuotta) aikuisten tekemät ja hyvin pitkälle edenneet teot. Sen sijaan lievemmän hyväksikäytön muodot ovat pysyneet kutakuinkin samalla tasolla.

VÄKIVALTAKOKEMUKSISSA KASAUTUMISEN MERKKEJÄ

Väkivaltakokemukset eivät jakaudu tasaisesti lasten kesken vaan uhrikokemuksissa on kasautumisen merkkejä. Tulokset viittaavat siihen, että samat lapset joutuvat väkivallan kohteeksi kotonaan, koulussa ja vapaa-ajallaan. Kasautuneen väkivallan taustalta löytyy useita yksilö- ja perhetason riskitekijöitä. Nuoren riskialtis elämäntyyli, johon liittyy vapaa-ajanviettoa vanhempien kontrollin ulottumattomissa, päihteiden käyttöä ja rikosten tekemistä altistaa uhrikokemuksille. Perhetilanteen osalta merkitseviksi riskitekijöiksi nousevat vanhempien runsas päihteidenkäyttö, vanhempien keskinäinen riitelty sekä vanhempien sosiaalisen kontrollin puute. Perinteisistä sosioekonomista taustatekijöistä vain perheen heikko taloudellinen tilanne yhdistyi selkeästi kasautuneisiin uhrikokemuksiin, sen sijaan perhemuodon, vanhempien koulutuksen, työttömyyden tai etnisen taustan kohdalla selkeää yhteyttä ei ollut havaittavissa. ■

Perustuu raporttiin. Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Salmi, Venla & Sariola, Heikki (2008): Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71/Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Juha Kääriäinen toimii erikoistutkijana ja tutkimushankkeen vetäjänä Poliisiammattikorkeakoulussa. Noora Ellonen toimii tutkijana Poliisiammattikorkeakoulussa ja Venla Salmi tutkijana Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa.

Lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy valokeilassa

Poliisiasiain neuvottelukunta järjesti marraskuussa seminaarin lapsiin kohdistuvan väkivallan torjunnasta. Neuvottelukunta halusi kiinnittää erityisesti huomiota viranomaisten välisen tiedonkulun esteisiin.

– Jokaisen viranomaisen on syytä tarkastaa osaltaan, onko yhteistyön tiivistämiselle todellisia esteitä. Jos puutteita löytyy, niitä koskevat lainmuutokset on käynnistettävä pikimmiten, neuvottelukunnan puheenjohtaja, kansanedustaja **Tapani Tölli** sanoi.

Hänen mukaansa viranomaisten on keskityttävä korjaavien toimenpiteiden sijaan yhä enemmän ennalta ehkäisyyn, siitäkkin huolimatta että sen vaikuttavuuden mittaaminen on erittäin vaikeaa. Lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa voidaan torjua ennakkoon

vain hyvällä yhteistyöllä. Kun poliisia tarvitaan paikalle, ollaan jo myöhässä.

Rikosylikomisario **Kari Tolvasen** mukaan poliisin tietoon tulleiden, pieniin lapsiin kohdistuneiden rikosten määrä on lisääntynyt viime vuosina. Kasvun odotetaan jatkuvan, sillä sosiaaliviranomaisten on pitänyt tehdä tämän vuoden alusta lähtien poliisille rikosilmoitus, jos lapsen epäillään joutuneen väkivaltarikoksen kohteeksi. Nykyään vuodessa kuolee 5–6 lasta väkivallan uhrina, poliisin tietoon tulee yli 2000 alle 15-vuotiaan pahoinpitelyä, joista yli 200 alle 6-vuotiaiden, ja yli 1000 lasten seksuaalista hyväksikäyttöä. Piilorikollisuus on kuitenkin suurta.

Tolvasen mukaan viranomaisilta puuttuu kuitenkin yhä yhteinen konkreettinen

toimintamalli ja koulutus lasten pahoinpitelyjen tunnistamiseen ja niihin puuttumiseen. Ohjelmat toimivat ylätasolla, eivätkä jalkaudu kentälle vaikkapa päiväkodin toimintamalliksi lapseen kohdistuvaan väkivaltaan puuttumiseksi.

Vastaava ylilääkäri **Pentti Kallio** esitteli seminaarissa yhtä tällaista mallia, HUS:n mallia lasten pahoinpitelyn määrittämiseksi, tunnistamiseksi ja selvittämiseksi. Se perustuu Stakesin vuoden 2003 suosituksiin.

– Olennaista on keskittyä selvien tapaturmien ja tahallisten pahoinpitelyjen väliseen harmaaseen vyöhykkeeseen. Tietyt kriteerit laukaisevat toiminnan aina tasapuolisesti, mikä helpottaa vanhempien suhtautumista viattomissa tapauksissa. Epäily herää esimerkiksi, kun alle 1-vuotiaalla

on luunmurtuma, alle 3-vuotiaalla kylkiluun murtuma tai eräitä muita murtumia, voi epäillä ravisteluvammaa, avun hakeminen on viivästynyt tai tarina tapahtuneesta on epäuskottava, hän kertoi.

– Suhtauduin aluksi epäillen poliisin keskeiseen rooliin ja pelkäsin, ettei tapauksia tule hoidettavaksi. Nyt olen tyytyväinen, ettei lääkärin tarvitse toimia tutkinnanjohtajana rikosasiassa. Tilanne on paljon parempi kuin viisi vuotta sitten.

Tietosuojavaltuutettu **Reijo Aarnio** puolestaan kommentoi tietosuojasteitä viranomaisyhteistyössä. Hänen mukaansa esteet ovat joskus väärintulkintoja eivätkä perustu lainsäädäntöön. Olennaista on säätää lait niin, että ne vastaavat viranomaistoiminnan tarpeisiin. ■

Nuorten katuväkivaltaa ehkäisisi välittämisen kulttuuri

Aikalisä-projekti järjesti marraskuussa Helsingissä seminaarin katuväkivallasta, jossa keskityttiin väkivallantekijöiden auttamiseen. Pääpuhuja oli entinen jengipomo **Gustavo Cifuentes** Guatemalasta. Hän kertoi seminaarissa oman historiansa ja ehdotti Suomeenkin välittämisen kulttuuria katuväkivallan ehkäisemiseksi. Toinen pääluennoitsija, lontoolainen oikeuspsykiatri **Philip Lucas** keskittyi Suomen ja Englannin hyvinvointi- ja väkivallatason vertailuun: englantilaista 10 % on köyhiä, kun taas suomalaisista vain 2 %, mutta silti Suomessa mur-

hien ja itsemurhien määrät ovat kaksinkertaisia Englantiin verrattuna. Keskustelussa kuitenkin arvioitiin, ettei taloudellisilla tekijöillä ole Suomessa niin paljon merkitystä kuin väkivallan hyväksyvällä kulttuurilla. Esimerkiksi psykoanalyttikko **Gustav Schulmanin** mielestä Suomessa tarvitaan nollatoleranssia kodeissa, koulussa ja päiväkodeissa tapahtuvaan väkivaltaan. Tällä tavalla piilossa oleva väkivalta tulisi näkyviin ja se voitaisiin paremmin hoitaa ja tarjota apua.

HelsinkiMission nuorten kriisityön johtajan **Olavi Sydänmaanlakan** mukaan te-

hokasta väkivallan ehkäisyä olisi löytää keinot väkivallan tekijään vaikuttamiseksi. Väkivallantekijöiden kanssa eivät yleensä tee työtä kuin poliisi ja vankilaviranomaiset. Järjestöillä hän näki merkittävän roolin tällaisten toimintamallien kehittäjänä. Esimerkiksi Aikalisä-projektin etuna väkivallatyössä on se, että kolmannen sektorin toimijana siltä puuttuvat viranomaisveloitteet. Siksi myös asiakkaat ovat vapaampia puhumaan. Projekti syntyi etsimään keinoja väkivallan takia vaikeuksiin ajautuneiden nuoren elämää tuhoavan kierteen pysäyttämiseksi. Laajaan yhteistyöhön

ja kumppanuuteen perustuva nelivuotinen projekti tarjoaa nuorille uutta mahdollisuutta. Poliisi ja kriminaalihuoltolaitos ohjaavat vakaviin väkivaltarikoksiin syyllistyneitä nuoria sen asiakkaiksi.

Nuorisotutkimusverkoston tutkija **Mikko Salasuon** mukaan Suomessa ei ole pariinkymmenen vuoteen ollut nuorten katujengejä, joihin väkivallan voisi paikantaa. Hän näki kuitenkin vaaran kaupunginosajengien uudelleen syntyneeseen, jos polarisointikehitys jatkuu niin, että osa nuorisosta syrjäytyy. Saman huolen esittivät monet muutkin. ■

Nuorten rikoskäyttäytyminen vakaalla tasolla 2000-luvulla

Nuoret käyttävät marihuanaa ja hasista sekä varastavat autoja vähemmän kuin neljä vuotta sitten. Koulukiusaaminen, kotoa varastaminen ja lääkkeiden käyttö päihteenä ovat sen sijaan lisääntyneet. Selvästi yleisin kielletty teko 15–16-vuotiailla on luvattomien tiedostojen lataaminen internetissä.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen nuorisorikollisuuskyselyt ovat säännöllisin väliajoin kerättävä kokonaisrikollisuuden osoitin suomalaisten yhdeksäsluokkalaisten eli 15–16-vuotiaiden rikoskäyttäytymisestä. Nuoret vastaavat kyselyssä nimenmättömästi omaa rikoskäyttäytymistään koskeviin kysymyksiin. Menetelmällä saadaan tietoa myös niistä teoista, jotka eivät ole tulleet poliisin tietoon ja tätä kautta viranomaistilastoihin. Itse ilmoitetun rikollisuuden kyselyitä on tehty tähän mennessä kuusi vuosina 1995,

1996, 1998, 2001, 2004 ja viimeisin keväällä 2008. Siihen vastasi 5826 nuorta 70 koulusta. Perusjoukkona ovat koko maan suomenkielisten yläasteiden yhdeksännän luokan oppilaat.

RIKOSKÄYTTÄYTYMISEN PÄÄKEHITYSSUUNNAT

Yhdeksäsluokkalaisten rikoskäyttäytymisessä on selkeitä pääkehityssuuntia nuorisorikollisuuskyselyjen kattamalla ajanjaksolla 1995–2008. Nuorten tekemät omaisuusrikokset ovat vähentyneet. Sekä varastaminen että vahingonteot vähenivät voimakkaasti vuoteen 2001 asti,

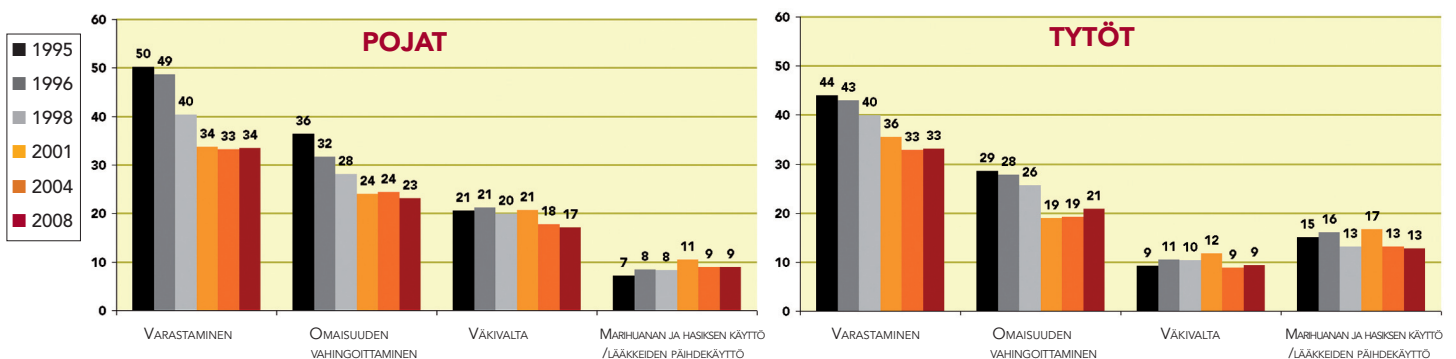
jonka jälkeen määrä on pysynyt melko tasaisena. Kehitys on ollut samansuuntainen tyttöillä ja pojilla, mutta pojilla tekosten harvinaistuminen on ollut jonkin verran voimakkaampaa. Tämän johdosta omaisuusrikokset ovat lähes yhtä yleisiä molemmilla sukupuolilla, kun vielä 1990-luvun puolivälissä varastaminen ja vahingonteot olivat selvästi yleisempiä pojilla (kuvio 1).

Väkivallan taso on pysynyt verraten vakaana vuodesta 1995 lähtien. Kahdessa tuoreimmassa kyselyssä poikien väkivaltataso on ollut alempi

kuin 1990-luvun loppupuolella. Tyttöjen väkivaltaisudessa ei ole tapahtunut muutosta. Pojat syyllistyvät kuitenkin edelleen tyttöjä selvästi useammin väkivaltaan. Vuoden 2008 kyselyssä kuluneen vuoden aikana tapeluun osallistuneita tai toisen henkilön hakanneita poikia oli 17 % kun tyttöjen kohdalla vastaava osuus oli 9 %.

Myös huumaavien aineiden ja lääkkeiden päihdekäyttö on pysynyt kokonaisuudessaan hyvin samalla tasolla jaksolla 1995–2008. Huume- ja lääkekekoilut ovat tyttöillä jonkin verran poikia yleisempiä.

Kuvio 1. Kuluneen vuoden aikana tekotyypeihin osallistuneita 15–16-vuotiaita poikia ja tyttöjä, %.

LUVATON VERKOSTA LATAAMINEN YLEISTÄ

Selvästi yleisin kysytyistä 21 teosta oli erilaisten tiedostojen luvaton lataaminen internetissä. Kaksi kolmesta nuoresta ilmoitti ladanneensa ainakin kerran kuluneen vuoden aikana musiikkia, elokuvia, TV-ohjelmia, pelejä tai ohjelmia luvattomasti internetissä tai vertaisverkoissa. Ylipäätään teon tehneitä oli 74 %. Yleisimmin ladattiin musiikkia ja sitten elokuvia. Useille nuorille lataaminen oli lähes päivittäistä. Lataamista harrastaneista nuorista hieman alle kolmasosa ilmoitti ladanneensa tiedostoja päivittäin tai lähes päivittäin ja lähes kaksi kolmesta luvaton verkkolataamista tehneistä ilmoitti, että heillä oli vähintään sata luvattomasti ladattua tiedostoa hallussaan.

Luvattoman verkkolataamisen jälkeen seuraavaksi yleisin teko 15–16-vuotiailla oli luvaton

poissaolo koulusta. Kuluneen vuoden aikana vähintään yhden kokonaisen päivän koulusta pinnanneita oli 41 %. Seuraavaksi yleisimmät teot – joita noin viidennes ilmoitti tehneensä vuoden aikana – olivat moottoriajoneuvon ajaminen ilman ajokorttia, koulukiusaaminen ja kotoa varastaminen. Harvinaisimpia tekoja taas ovat pahoinpitely, kovien huumeiden käyttö, uhkaamalla varastaminen sekä auton varastaminen. Pahoinpitelyn oli tehnyt kuusi prosenttia nuorista. Yksi sadasta nuoresta oli uhannut toista henkilöä väkivallalla saada kseen tältä rahaa tai jonkin arvokkaan esineen. Yhtä harva nuori oli varastanut auton.

KOULUKIUSAAMINEN LISÄÄNTYNYT

Kun tarkastellaan koko Nuorisoriikollisuuskyselyiden sarjaa, koulukiusaaminen oli vä-

häisimmillään vuosien 2001 ja 2004 kyselyissä. Vuonna 2008 koulukiusaaminen lisääntyi selvästi. Vuonna 2004 kuluneen vuoden aikana toista nuorta kiusanneita oli 16 % ja vuonna 2008 vastaava osuus on 21 %. Samansuuntaisia tuloksia on saatu mm. Stakesin valtakunnallisessa Kouluterveyskyselyssä, jonka mukaan vähintään kerran viikossa koulukiusaamisen kohteeksi joutuminen on lisääntynyt jonkin verran 2000-luvulla.

Kiusaamisen teonpiirteiden tarkastelu osoittaa, että koulukiusaaminen – ainakin 15–16-vuotiailla nuorilla – on pääasiassa henkistä, usean tekijän harjoittamaa kiusaamista. Edelliseen, vuoden 2004 kyselyyn nähden nämä piirteet kiusaamisessa ovat vahvistuneet. Sekä yksin kiusaamisen että kahden tekijän kiusaamistapaukset ovat harvinaistuneet suhteessa useamman kiusaajan sisältäviin tapauksiin. Henkisen kiusaamisen osuus verrattuna fyysisistä kiusaamista sisältäneisiin tapauksiin on kasvanut. Näyttääkin siltä, että koulukiusaamisen lisääntyminen johtuu nimenomaan henkisen, ei fyysisen kiusaamisen lisääntymisestä.

Suurin osa koulukiusaamisesta ei tule aikuisten tietoon. Vuonna 2008 viimeisimmässä kiusaamistapauksissa vain 16 % kiusanneista jäi kiinni teostaan ja 7 % sai rangaistuksen. Kiusaamisesta kiinni jääminen on kuitenkin hiukan yleistynyt kun verrataan tilannetta vuoteen 2004. Se, että kiusaamiseen puututtaisiin aiempaa vähemmän, ei siis selitä kiusaamisen lisääntymistä.

VÄKIVALLAN ALKOHOLI- EHTOISUUS VÄHENTYNYT

Nuorten tekemiin pahoinpitelyihin ja tappeluihin liittyy usein alkoholin käyttöä. Yli puolet (55 %) tappeluihin

osallistuneista nuorista ilmoitti olleensa viimeksi tapahtuneen tappelun aikana joko hieman alkoholin vaikutuksen alaisena tai humalassa. Tappelemisen alkoholisidonnaisuus näyttää kuitenkin laskeneen vuonna 2008 verrattuna edelliseen mittaukseen, sillä vuonna 2004 tappeluun osallistuneista 65 % oli nauttinut alkoholia.

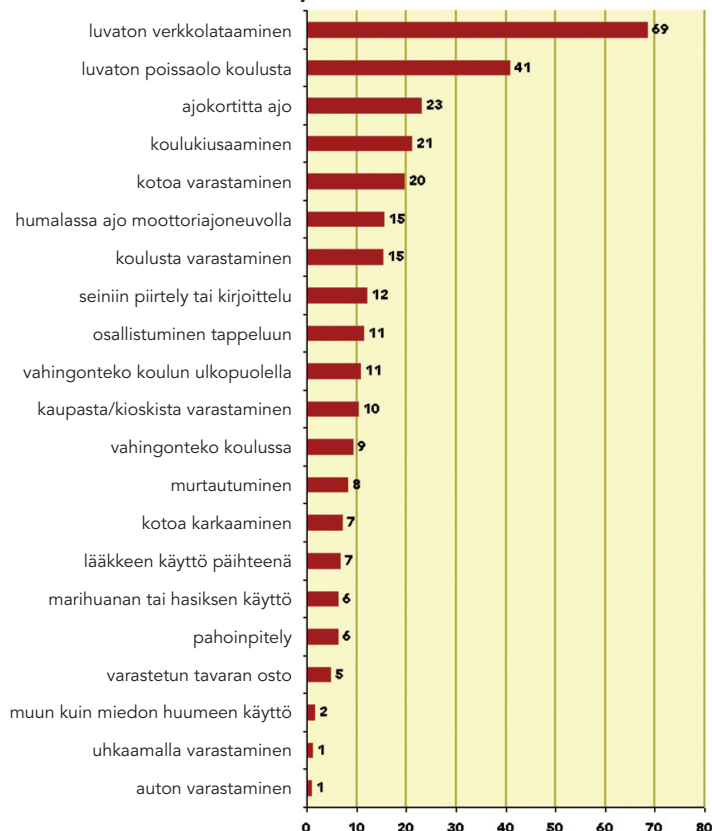
Pahoinpitelyiden alkoholi-sidonnaisuus näyttää niin ikään vähentyneen viimeisen neljän vuoden aikana. Kun vuonna 2004 pahoinpitelyyn tehneistä selvästi yli puolet (57 %) ilmoitti olleensa vähintään hiukan alkoholin vaikutuksen alaisena, vuonna 2008 vastaava luku oli pudonnut 41 prosenttiin.

”KILTtien” MÄÄRÄ TAITTUNUT LASKUUN

Vuosina 1995–2004 kaikista kysytyistä teoista pidättyneiden nuorten osuus kasvoi tasaisesti. Vuoden 2008 kyselyssä tämä kehitys pysähtyi ensimmäistä kertaa Nuorisoriikollisuuskyselyjen aikana. Sekä tyttöjen ja poikien ”kiltteytymisen” voidaan havaita taittuneen. Käänteisesti tämä tarkoittaa rikoskäyttäytymiseen osallistuneiden osuuden hienoista lisääntymistä. Tyttöillä käänne on poikia jonkin verran selvempi. Muutokset eivät kuitenkaan ole suuria. Pojilla lisääntyminen täsmenyy lähinnä ryhmään, joka on osallistunut satunnaisesti rikostekoihin. Tyttöillä taas lisääntyminen keskittyy eniten erityyppisiä rikostekoja tekevien ryhmiin. ■

Artikkelin tiedot ovat julkaisusta Venla Salmi: Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995–2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkotiedoksia 9/2008.

Kuvio 2. Kuluneen vuoden aikana teon ainakin kerran tehneitä 15–16-vuotiaita, %.

Väkivallan keskittymät kartalle

Rikksentorjuntaneuvoston valmistelemassa kansallisessa väkivallan vähentämisen ohjelmassa (2006–2008) haluttiin ottaa väkivallan torjunta osaksi paikallista turvallisuussuunnittelua. Suunnittelussa tarvitaan täsmällistä tietoa siitä, missä ja milloin väkivaltaa ilmenee. Siksi ohjelmassa ehdotettiin, että poliisin RIKI-järjestelmästä tulostetaan maanlaajuisesti väkivallan keskittymät. Väkivallan keskittymien kartoitusta on nyt kokeiltu Oulun läänissä.

Rikosten keskittymien tutkimisella, ns. *crimemapping*-menetelmällä, on pitkät perinteet mm. Yhdysvalloissa ja Englannissa. Rikokset keskittyvät tietyille alueille ja toisaalta löytyy alueita, joissa rikoksia ei tapahdu lainkaan. Tavallisen ihmisen valintoja hallitsee osittain ymmärrys siitä, että uhriksi joutumisen riski on isompi toisissa paikoissa kuin toisissa. Esimerkiksi tietyillä keskustan kaduilla ja asuinalueilla vastaan tulijoita varotaan enemmän kuin toisilla.

Ihmisillä saattaa olla väärääkin tietoa riskeistä, mutta poliisin tietojärjestelmän avulla voidaan kerätä täsmällistä tietoa siitä, missä ja mihin vuoden tai vuorokauden aikaan rikoksia tapahtuu eniten. Nämä tiedot auttavat kaupunkilaisia välttämään tiettyjä paikkoja, mutta myös poliisia jakamaan niukkoja resursseja ja suunnittelemaan rikksentorjunnan

keinoja. Tieto hyödyttää myös kunnan turvallisuussuunnittelua.

KUINKA VÄKIVALLAN KESKITTYYMÄT ETSITTIIN?

Rikksentorjuntaneuvoston sihteeristö halusi kokeilla, kuinka *crimemapping*-menetelmää voidaan käyttää Suomessa väkivallan keskittymien etsimiseen. Oulun lääni oli halukas lähtemään pilottialueeksi. Selvitystä varten kerättiin tietoja pahoinpitelyrikoksista Oulun läänistä poliisiasiaintietojärjestelmästä RikiTrip-hakusovelluksen avulla. Tarkempaan analyysiin valitsimme Oulun, koska väkivalta keskittyi selvästi läänin suurimpaan kaupunkiin. Vertailun vuoksi halusimme ottaa mukaan pienemmän kaupungin. Tällaiseksi valittiin Kajaani, koska se on saman kokoinen kuin Järvenpää, jossa toteutetaan väkivallan vähentämisen ohjelman pilottihanketta. Jatkossa näitä kahta kaupunkia on tarkoitus verrata toisiinsa.

Aineistoa koskevat samat puutteet kuin poliisille ilmoitettua rikollisuutta yleisesti: pahoinpitelyrikollisuudessa piilorikollisuuden eli poliisille ilmoittamatta jääneen rikollisuuden osuus on varsin suuri. Haku rajattiin koskemaan vuotta 2007 ja seuraavia rikosnimikkeitä: törkeä pahoinpitely, törkeän pahoinpitelyn yritys, pahoinpitely, pahoinpitelyn yritys ja lievä pahoinpitely.

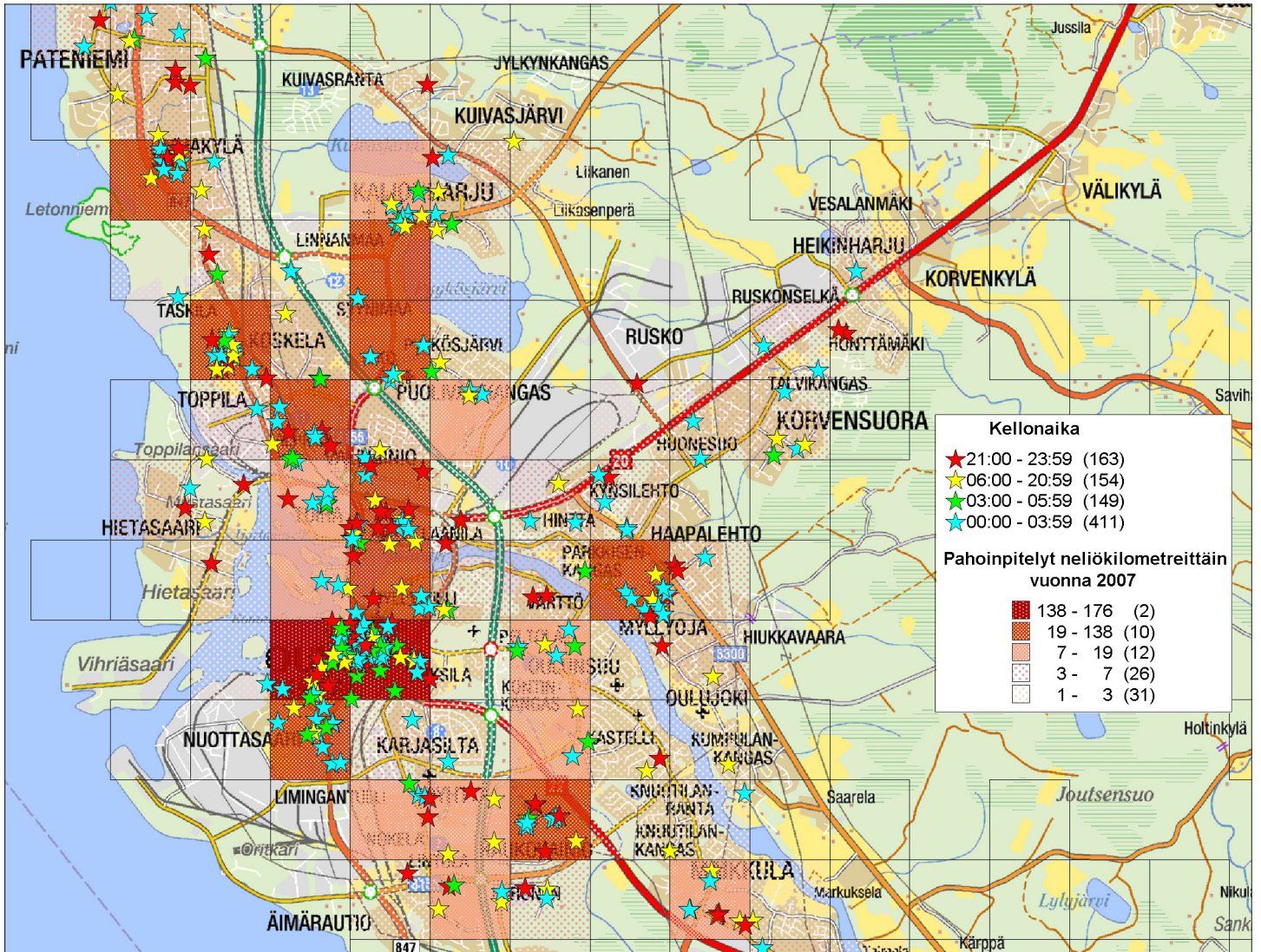
Aineisto siirrettiin Exceliin jatkotyöskentelyä varten. Oulussa pahoinpitelyrikoksia oli 884 ja Kajaanissa 290. Karttatyöskentelyssä käytettiin MapInfo Professional -ohjelmistoa. Rikokset paikannettiin tapahtumaosoitteen perusteella. Paikantamisessa jouduttiin tekemään varsin paljon korjauksia, sillä on hyvin tavanomaisista, että tapahtumapaikkaa ei merkitä katuosoitteen vaan yleisesti tunnetun paikannimen mukaisesti (esim. Otto Karhin puisto). Kaikista kolmesta kaupungista kokonaan

paikantamatta jäi kuitenkin ainoastaan 10 tapausta.

VÄKIVALLAN NELIÖKILOMETRITARKASTELUN EDUT

Paikannetut tapaukset aggregoitiin ruutuaineistolle, jossa ruudun koko oli yksi neliökilometri. Tämä tapahtui käytännössä siten, että paikantamisessa syntyneitä koordinaatteja verrattiin ruutuaineiston vastaaviin ja ohjelmisto laski ruutuun osuneiden kohteiden lukumäärän. Verrattuna pistemäisten kohteiden esittämiseen ns. *hotspot*-karttoina karttaruututarkastelu toi ainakin seuraavat edut: – Aineisto muuttuu anonyymiksi, kun tarkkaa tapahtumapaikkaa ei esitetä. – Ilmiön alueellinen hahmotaminen käy helpommaksi. – Samaan kohteeseen sattuneet tapahtumat näkyvät yhtenä ”päällekkäisenä” pisteenä, kun ruutuaineisto osoittaa tapahtumien lukumäärän.

Pahoinpitelyrikollisuutta tarkasteltiin paitsi pelkästään

Oulun kaupungin alueella vuonna 2007 tapahtuneita pahoinpitelyitä kellonajan mukaan kartalle sijoitettuna ja väkivalta neliökilometreittäin.

ruutuaineistolle summattuna myös yhdistettynä seuraaviin taustamuuttujiin: tapahtuman viikonpäivä, kellonaika ja luokiteltu tapahtumapaikka (esim. ravitsemisliike).

VÄKIVALTA KESKITTYY SUUREN KAUPUNKIIN JA KESKUSTAAN

Oulun läänissä oli kaikkiaan 2751 pahoinpitelyä vuonna 2007. Pahoinpitelyt keskittyivät Oulun kaupungin alueelle (34%). Oulu on Pohjois-Suomen suurin kaupunki. Runsaat opiskelumahdollisuudet ja teknologiayritysten luomat työpaikat ovat tuoneet Ou-

luun uusia asukkaita. Oulussa oli vuoden 2007 lopussa 131 585 asukasta.

Kaikista Oulun pahoinpitelyistä karkeasti yksi kolmasosa on katutappeluita, yksi viidesosa tapahtui ravintoloissa ja neljäsosa yksityisellä paikalla. Väkivallasta lähes puolet tapahtui kello 00–04 välisenä aikana. Päivisin ja aikaiseen iltana (klo 06–21) tapahtui huomattavasti vähemmän väkivaltaa (17%) ja muut tapaukset jakautuivat tasaisesti aamuyön ja illan tunneille. Pahoinpitelyt tapahtuvat Oulussa pääsääntöisesti viikonlopun päivinä (pe–su 69%).

Kaupungin sisältä oli löydettävissä kolme toisistaan poikkeavaa keskittymää; Oulun keskusta (n=314 rikosta) sekä Tuiran (n=46) ja Meri-Toppilan (n=43) lähiöt. Näiden kolmen keskittymän pahoinpitelyrikosten profiilit poikkesivat toisistaan väkivaltarikoksen tapahtumapaikan, vuorokauden ajan ja viikonpäivän suhteen.

Oulun keskustassa väkivaltarikokset tapahtuivat yleensä muulla yleisellä paikalla tai ravitsemusliikkeessä viikonloppuisin puolenyön ja aamuviiden välillä. Keskustassa sijaitsee useita huvittelupaik-

koja ja nuorten kokoontumispaikkoja, joten väkivaltaa voidaan luonnehtia tyyppilliseksi ravintola- ja katuväkivallaksi. Pahoinpitelyt tapahtuvat joko ravintoloissa tai niiden edustoilla, kun juopuneet ihmiset odottelevat kyytejä kotiin ravintoloiden sulkemisen ajankohtaan. Tällaisten tilanteiden ehkäisemiseksi ravintoloiden sulkemisaikoja voidaan porrastaa ja järjestää hyvät julkiset liikenneytteudet ja riittävä määrä takseja. Vaihtoehtoja tilanteiden ratkaisemiseksi on muitakin ja niitä tulisi pohtia turvallisuussuunnitelmassa.

→ LÄHIÖISSÄ VÄKIVALTA ERILAISTA KUIN KESKUSTASSA

Tuira on yksi Oulun suurimmista kaupunginosista. Asukkaita oli vuoden 2007 lopussa noin 6000. Lapsia alueella asuu keskimääräistä vähemmän. Tuira on lähes yksinomaan korkeiden kerrostalojen aluetta. Tapahtumat näyttävät keskittyvän viikonloppuun yleisille paikoille, eikä ravintoloissa tapahtuvaa väkivaltaa tule ainakaan poliisin tietoon. Tämä saattaa kertoa siitä, että lähiöravintolasta ei hevin tehdä ilmoituksia poliisille, vaan kanta-asiakkaat laitetaan ulos ravintolasta ja he päätyvät tappelemaan kadulle. Toinen mahdollinen selitys

on, että Tuirasta lähdetään keskustan baareihin ja paluumatkalla voimakkaassa humalatilassa erimielisyydet voivat kärjistyä tappeluksi. Keskustan läheisyydestä johtuen moni liikkuu jalkaisin.

Meri-Toppila on yksi Oulun uusista lähiöistä. Se sijaitsee noin kolme kilometriä ydinkeskustasta pohjoiseen. Asukkaita on noin 3700, näistä alle 30-vuotiaita yli 2000 ja yli 65-vuotiaita noin 200. Asunnoista suurin osa on vuokra-asuntoja 2–6-kerroksisissa taloissa, työttömyysaste on varsin korkea ja monet sosiaaliset ongelmat ovat kasautuneet lähiöön. Meri-Toppilassa väkivalta on yleisempää yksityisillä paikoilla ja tapah-

tuu siis esimerkiksi kodeissa. Väkivalta jakautuu tasaisesti eri vuorokaudenajoille ja viikonpäiville. Nämä ovat tyypillisiä lähisuhteiden väkivaltapauksia tai ryyppyporukoiden äänekkäitä riitoja ja juhlia, joissa osapuolet päätyvät tappelemaan keskenään.

Lähisuhteiden väkivaltapauksia voidaan ehkäistä poliisin ja sosiaalitoimen tiiviimmällä yhteistyöllä ja puuttumisella niihinkin perheisiin, joissa ei ole lapsia paikalla ja lastensuojelun tarvetta. Poliisin analyysijärjestelmästä pystytään poimimaan osoitteet, joihin tulee toistuvia kotihälytystehtäviä ja tiedon pohjalta voitaisiin kirjata turvallisuussuunnitelmiin tehostettuja toimia tilanteiden

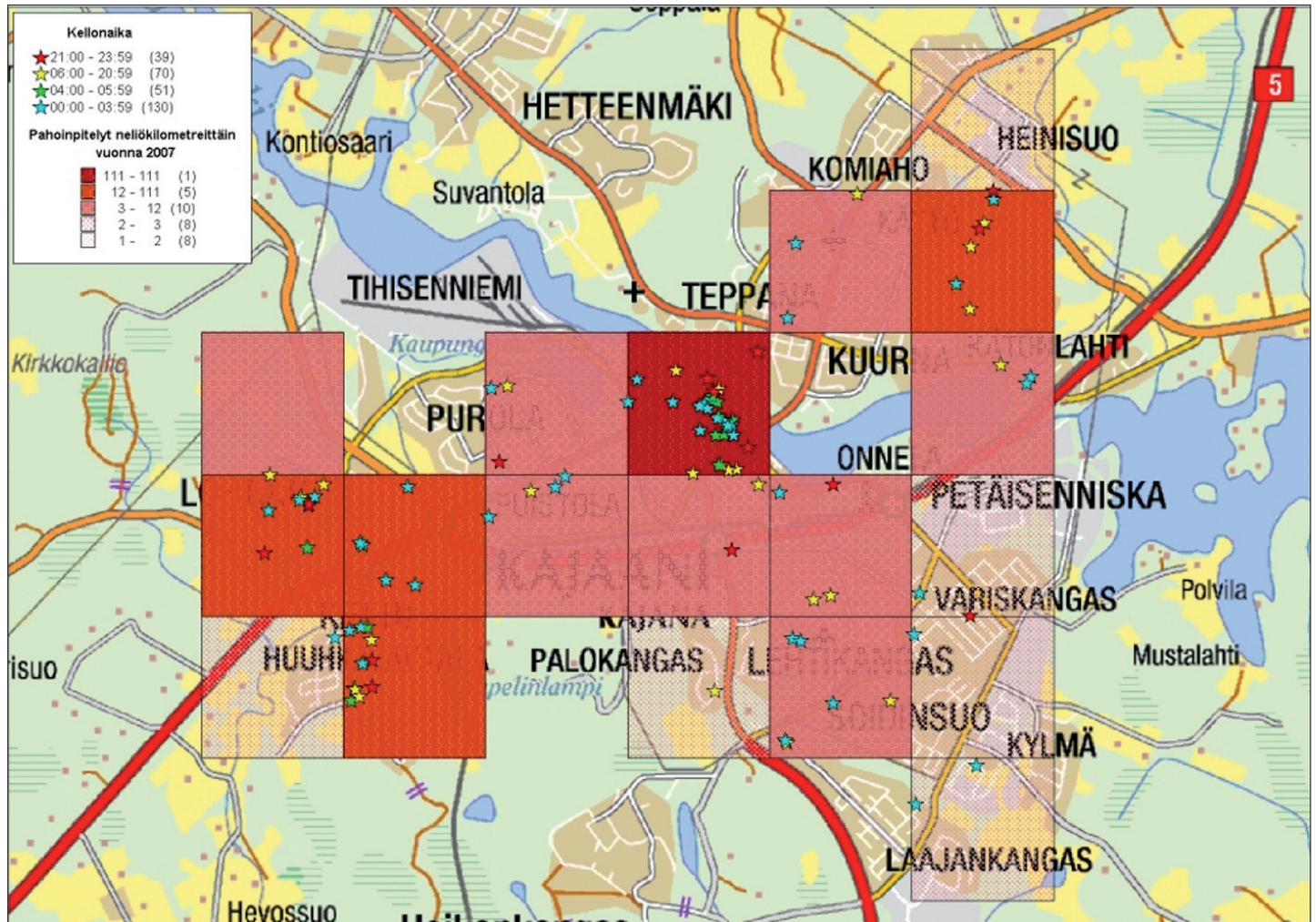
ennaltaehkäisemiseksi sekä uhrien auttamiseksi.

Suomalaisten alkoholin käyttö on surullisen kuuluisa humalahakuisuudestaan. Kulttuurin muuttaminen ei kuitenkaan ole mahdotonta. Väkivalan vähentämisen ohjelmassa ehdotetaan, että vastuullinen juhlien isäntä ei tarjoile vierailleen liikaa alkoholia. Pohdittavaksi jää, voidaanko tällaisia kysymyksiä ottaa esille turvallisuussuunnittelussa ja mitkä ovat paikalliset keinot puuttua ja vaikuttaa.

YLEISÖTAPAHTUMIEN TURVALLISUUDESTA HUOLEHDITTU

Usein oletetaan, että yleisissä tilaisuuksissa, kuten rock-

Kajaanin kaupungin alueella vuonna 2007 tapahtuneita pahoimpitelyitä kellonajan mukaan kartalle sijoitettuna ja väkivalta neliökilometreittäin.

Paikkatietojärjestelmään perustuvan analyysin pohjalta on mahdollista keskittyä täsmäkohteisiin, joihin puuttamalla paikallista väkivaltaa voidaan vähentää tuntuvasti.

konserpteissa, tapahtuu yleensä enemmän väkivaltarikoksia. Nämä olisivat periaatteessa otollisia tapahtumia runsaan alkoholinkäytön vuoksi. Kun Oulun läänin eri vuodenaikoina järjestettyjä yleisötapahtumia tarkasteltiin, ei rikosilmoitusten määrissä löytynyt piikkejä tapahtumapaikan tai ajan suhteen, edes kesätapahtumien paikkakunnilla.

Rikosilmoituspiikkien puuttuminen saattaa kertoa siitä, että yleisten tilaisuuksien järjestäjät pitävät huolta velvollisuuksistaan. Paikallisessa turvallisuussuunnittelussa yleiset tapahtumat tulee ottaa huomioon ja niihin tulee järjestäjien ja poliisin varautua riittävin resurssein ja asianmukaiset luvat tulee hoitaa. Tapahtumat, joissa viihdytään, eivät isoista ihmismääristä huolimatta edistä väkivaltaa.

SUURESTA KAUPUNGISTA PIENEMPÄÄN

Kajaani on luonteeltaan hyvin erilainen kaupunki kuin Oulu. Kajaanissa asukkaita oli 38 089 vuoden 2007 lopussa. Kajaani on tyypillinen maakuntakeskus, johon muutetaan ympäristökunnista ja toisaalta Kajaanista eteenpäin. Kajaanin asukasluku on ollut hienoisessa laskussa 2000-luvulla. Kuntaliitoksessa Vuolijoen kanssa 1.1.2007 ”uusia” kajaanilaisia tuli noin 2500.

Kajaanissa tapahtui 290 pahoinpitelyä tai niiden yritystä vuonna 2007, niistä yli kolmasosa (38 %) keskustassa. Lohtajan ja Huuhkajavaaran lähiöissä tapahtui seuraavaksi

eniten, viidesosa Kajaanin väkivallasta. Kajaanissa esiintyi väkivaltaa eri viikonpäivinä samaan tapaan kuin Oulussa; perjantai-illan ja sunnuntai-aamun väliin ajoittui 68 % kaikista poliisille ilmoitetuista väkivaltarikoksista. Vaikka väkivaltarikokset ajoittuivat yleisemmin (45 %) kello 00 ja 04 välille, myös päiväsaikaan (klo 6–21) tapeltiin Kajaanissa (24 %) useammin kuin Oulussa (17 %). Pienemmän kaupungin väkivalta profiloituu keskustan ja lähiön kesken samalla tavoin kuin suurenkin kaupungin; keskustan väkivalta ajoittuu viikonlopun päiville aamuyöhön, kun taas lähiössä väkivaltaa tapahtuu tasaisemmin kaikkina viikon ja vuorokauden aikoina. Väkivallan tapahtumapaikat poikkesivat hieman Oulusta: kadulla väkivalta (40 %) oli samalla tavoin yleisintä, mutta yksityisellä paikalla väkivaltaa oli Kajaanissa enemmän (32 %) ja ravitsemusliikkeissä vähemmän (11 %).

TEHOKKAAT TOIMET EDELLYTTÄVÄT TÄSMÄLLISTÄ TIETOA

Oulun läänissäkään väkivalta ei jakaudu maantieteellisesti tasaisesti, vaan on löydettävissä selviä paikallisesti rajoittuneita väkivallan keskittymiä. Suuri osa poliisin tietoon tulleesta väkivallasta keskittyy yleensä alueille, joissa on tiheästi ravintoloita. Kotihälytykset väkivallan vuoksi puolestaan joidenkin asuinalueiden joihinkin taloihin. Yleissääntö on, että väkivaltaa voidaan te-

hokkaimmin vähentää siellä, missä se on runsainta. Tämän vuoksi on tärkeää analysoida, missä ja milloin väkivaltarikokset tapahtuvat.

Poliisin tietojärjestelmistä saadaan täsmällistä tietoa poliisille ilmoitettujen väkivaltarikosten sijoittumisesta kartalle sekä rikosten tapahtumajoista ja rikosten luonteesta. Paikkatietojärjestelmään perustuvan analyysin pohjalta on mahdollista keskittyä täsmäkohteisiin, joihin puuttamalla paikallista väkivaltaa voidaan vähentää tuntuvasti. Paikkatietojärjestelmä mahdollistaa myös tietojen analysoinnin katuosoitteittain. Tarvittaessa voidaan miettiä, millaisia erityispiirteitä kyseiseen paikkaan liittyy, jotka voivat edistää väkivaltarikosten ilmenemistä. Paikallistuntemus auttaa väkivallan keskittymien analysoinnissa. Ravintola- ja katuväkivalta saattaa keskittyä vain muutamaan ravintolaan ja näiden ympäristöön. Tällöin ratkaisu voi olla yksinkertaisesti näiden ravintoloiden anniskelukäytännön muutos. Lääninhallituksen ja alkoholitarkastajien sekä poliisin yhteistyön lisääminen todennäköisesti vähentää tämäntyyppistä väkivaltaa.

Sekä kuntien että valtion hallinnossa tarvitaan entistä täsmällisempää tietoa taloudellisen päätöksenteon tueksi ja niukkojen resurssien ohjaamiseksi oikein. Paikallisten väkivaltaongelmien tunnistaminen edellyttää riskien analyysia. Siinä tulee käyttää monipuolisesti hyväksi eri vi-

ranomaisten ja muiden toimijoiden tuottamaa tilastotietoa sekä asukaskyselyjen tuloksia. Poliisin paikkatietojärjestelmä on yksi tärkeä tietolähde, mutta siinä tulee esiin vain pieni (joskin yleensä vakavin) osa väkivallasta. Poliisin tietolähteiden lisäksi on syytä käyttää muita lähteitä. Esimerkiksi nuorten kokemasta väkivallasta saadaan kuntakohtaista tietoa kouluterveyskyselyistä. Poliklinikoilta voidaan koota tietoa terveyskeskuskäyntiä vaativasta väkivallasta.

Jatkossa on tärkeää katsoa koko maan tasolla väkivallan keskittymiä. Turvallisuussuunnittelussa on tärkeää verrata kunnan väkivaltarikoksia samantyyppisen ja kokoisen kunnan tai kaupungin rikostilastoihin, jotta väkivaltaongelma osataan suhteuttaa oikein ja mitoittaa tarvittavat toimenpiteet sen mukaan. Kuntien välillä on väkivaltarikollisuudessa huomattavia eroja. Näiden erojen vertaaminen voi antaa viitteitä seikoista, joihin väkivallan vähentämiseksi kannattaa puuttua. ■

Kirjoittajista Piispa ja Järvinen työskentelevät rikosentorjuntaneuvoston sihteeristöissä ja Korhonen Oulun läänin poliisijohdossa.

Muotiala edusti Suomea Euroopan rikksentorjuntakilpailussa 2008

Rikksentorjuntaneuvosto valitsi tamperelaisen Muotialan turvallisuustavoitteinen asemakaava-hankkeen Suomen ehdokkaaksi Euroopan rikksentorjuntakilpailuun 2008. Vuosittaisen kilpailun teemana oli tänä vuonna rikksentorjunta julkisissa tiloissa, erityisesti kaupungeissa ja lähiöissä. Alateemoja on kolme: julkisten tilojen suunnittelu, videovalvonta sekä julkisten tilojen päivittäinen huolto ja ylläpito. Kilpailun voitti englantilaisen Prestonin kaupungin hanke.

Tampereen Muotialaa on vuonna 2002 hyväksytystä asemakaavasta lähtien pyritty rakentamaan alueeksi, jossa fyysinen ympäristö edistää turvallisuutta. Kyseessä on Suomen ensimmäinen asemakaavatasoinen suunnitelma, jossa on tietoisesti huomioitu turvallisuustavoitteet rakennetussa ympäristössä. Asemakaavassa on erillinen turvallisuusohjeistus. Lisäksi turvallisuus on huomioitu valaistus- ja maisemasuunnittelussa sekä rakennustapaohjeissa. Kävelytiet ja rakennusmassat on sijoitettu tavalla, joka edistää luonnollista valvontaa.

Muotiala-hanke täyttää Euroopan rikksentorjuntakilpailun ehdokaskriteerit: Hanke torjuu arkirikollisuutta. Sen tuloksellisuus on dokumentoitu. Hanke sisältää yhteistyötä, se on innovatiivinen ja toistettavissa muissa maissa.

SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHTANA TURVALLISUUS

Muotiala on 46 hehtaarin suunnittelualue, jolla sen valmistuttua tulee asumaan noin 2000 ihmistä. Se sijaitsee

noin viisi kilometriä Tampereen keskustasta kaakkoon. Alueen identiteetti perustuu olemassa olevaan kulttuuri- maisemaan, sen peruspiirteisiin ja turvallisuustavoitteiseen rakentamiseen. Muotiala on asemakaavoitettu kahdessa osassa vuosina 2001–2004. Ensimmäinen osa alueesta on valmistunut melko pitkälle, mutta myöhemmin vahvistettu kaava-alue on rakentunut vasta pieniltä osin.

Hankkeen tavoite on ollut lisätä asukkaiden kokemaa turvallisuuden tunnetta ja viihtyvyyttä sekä ennaltaehkäistä ulkona tapahtuvia arkirikoksia. Muotialan suunnittelun lähtökohtia ovat olleet esimerkiksi:

- Yhteisöllisyys ja vuorovaikutus: yhteisöllisyyttä tuetaan rakentamalla vuorovaikutusta edistäviä yhteisiä sisä- ja ulkotiloja.

- Toimintojen sijoittuminen, jäsenyminen ja sekoittuminen: esimerkiksi ihmisten kulkureitit ja kohtaamispaikat otetaan erityisesti huomioon. Myös hyvään ja esteettömään näköyhteyteen kiinnitetään huomiota piholla. Parkki-

paikat rakennetaan pienten yksiköiden kokonaisuuksista, mikä helpottaa niiden valvottavuutta. Ratkaisut edistävät luonnollista valvontaa.

- Tilahierarkian selkeys: suunnitelmissa osoitetaan selvästi yksityisten, puoliyksityisten, puolijulkisten ja julkisten tilojen muutokset. Eri luonteisten alueiden ja paikkojen selkeät ja hyvin suunnitellut rajakohdat opastavat hienovaraisin vihjein huomaamaan tilan luonteen muutokset.

- Mosaiikkimaisuus, kotiutumisen, viihtyisyys, positiivinen imago: ympäristö ja rakennukset auttavat asukasta samastumaan omaan elinympäristöönsä. Rakennusten pitäisi olla positiivisesti tunnistettavia ja yksilöllisiä.

- Jalankulkijan mittakaava: suunnittelun perustana toimii jalankulkijan mittakaava ja kulkunopeus. Erityishuomiota kiinnitetään ensimmäisen kerroksen ja maantason viihtyisyyteen ja elävyyteen.

Tavoitteiden toteuttamista edellytetään alueen rakennustapa- ja turvallisuusohjeissa sekä tontinluovutusehdoissa.

Rikosongelmat arvioitiin Muotialassa selvästi vähäisemmiksi kuin Tampereella keskimäärin.

VUOROVAIKUTTEINEN SUUNNITTELUPROSESSI

Muotialan suunnittelussa on tehty moniammatillista yhteistyötä (ks. Haaste 3/2003). Tampereen kaupungin kaavoitusyksikkö on tehnyt läheistä ja innovatiivista yhteistyötä mm. poliisin kanssa. Kaavoituksen kaikkiin suunnittelukokouksiin osallistui paikallispoliisin edustaja turvallisuusasiantuntijan roolissa. Poliisi toi suunnittelukokouksiin kokemusperäistä tietoa siitä, miten paikalliset rikoskeskittymät pitäisi ottaa huomioon suunnittelussa. Esimerkiksi pysäköintialueiden sijoittelusta kysyttiin poliisin näkemyksiä.

Myös asukkaiden näkemyksiä on kuultu suunnitteluprosessin aikana. Asukkaat saivat esittää kommenttejaan ja palautettaan eri vaiheissa. Osallistumisen mahdollistavan suunnittelun ja rakentamisen on ajateltu lisäävän asukkaiden kokemaa vastuuta ympäristöstään. Sen avulla voidaan myös tukea yhteisöllisyyden syntyä alueelle.

TUTKIMUKSEN MUKAAN ALUE KOETAAN TURVALLISEKSI

Hankkeessa on ollut tavoitteena myös seurata Muotialan kehitystä ja tavoitteiden toteutumista tutkimuksen avulla. Tähän mennessä on valmistunut Teknillisen korkeakoulun yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen tutkimus. Siinä alueen suunnittelua ja toteutusta on verrattu kansainvälisiin turvallisuuslähtöisen suunnittelun teorioihin ja malleihin ja tutkittu kokemuksia alueen suunnittelusta ja toteutuksesta. Lisäksi selvitettiin Muotialan asukkaiden koettua turvallisuutta, yhteisöllisyyttä ja julkisten tilojen käyttöä. Menetelminä käytettiin teemahaastattelua ja internet-pohjaiseen pehmoGIS-kyselyyn perustuvaa paikkatieto- ja tilastoanalyysia.

Asukaskyselyn mukaan suuri enemmistö asukkaista (61 %) piti Muotialaa turvallisempaan kuin edellistä asuinalue-

ettään. Useimmat muotialalaiset kokivat turvallisesti kävelyn yksin viikonloppuiltain omalla asuinalueellaan kuin tamperelaiset keskimäärin (91 % vs. 81 % vastaajista).

Rikosongelmat arvioitiin Muotialassa ja sen lähiympäristössä selvästi vähäisemmiksi kuin Tampereella keskimäärin. Kaikista kysytyistä tekijöistä turvallisuusrikosten suhteen sijoittui vastaajilla kolmanneksi tärkeimmäksi tekijäksi keskuksen läheisyyden ja hyvän pyöräily- ja kävely-ympäristön jälkeen. Etenkin lapsiperheistä suurelle osalle se oli ollut yksi syy valita Muotiala asuinpaikakseen. Vastajat paikansivat hyvin vähän turvallisuuden kokemuksia Muotialan alueelle, sen sijaan sen lähikorttelissa turvallisuutta oli koettu. Tulokset viittaavat siihen, että asukkaiden turvallisuuskokemus alueella on parempi kuin se olisi ilman suunnittelun turvallisuusnäkökulmaa.

Kaiken kaikkiaan Muotiala koetaan asukaskyselyn mukaan turvallisesti alueeksi ja julkisia tiloja käytetään vilkkaasti. Sosiaalisen vuorovaikutuksen vahvistamiseen pyrkivät suunnitteluratkaisut, kuten korttelirakenne ja laadukkaat pihat, ovat onnistuneita ratkaisuja. Hyvin suunniteltu valaistus näyttää lisäävän turvallisuuden kokemuksia ja alueiden aktiivista käyttöä. Sosiaalista turvattuutta koetaan Muotialassa vähän. ■

Kyttä, Marketta ym. Turvallinen asuinalue. Tampereen Muotiala suunnitelmassa ja kokemuksissa. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja kehittämiskeskuksen julkaisuja B 93. Espoo 2008.

Lisätietoa ja materiaalia, mm. Muotialan turvallisuuden yleisohjeet, www.tampere.fi/ytoteto/aka/ajankoht/projekti/muotiala/

Tilahierakiaa on pyritty korostamaan eri materiaali-muutoksilla. Kuvassa julkisen kävelytien ja yksityisemmän pihatien tilahierarkian muutos.

Päiväkodin piha on suunniteltu niin, että viereiseltä kävelytieltä näkee pihalle myös ilta-aikaan, jolloin rakennus ei ole päiväkotikäytössä. Päiväkoti on suunniteltu niin, että se toimii lähialueen ”yhteistilana” ja siellä on myös mahdollisuus erilaisiin harrastustoimintoihin. Näin rakennus ei autioudu ilta-aikaan.

Kerrostalon maantason käsittely on suunniteltu niin, että yksityiset pihat erottuvat puolijulkisesta pihatiestä. Sisäpihalla sijaitsevan parkkialueeseen on parvekkeilta hyvä näkymä.

Pienkerrostalon sisäänkäynti. Piha on pyritty suunnittelemaan niin, että siinä on asukkaiden mahdollista kohdata toisensa (esim. lisäämällä penkit ja pöytä). Porrashuoneen ikkuna on suuri, jotta porrashuoneesta ei muodostu pimeää ja pelottavan tuntuista tilaa.

Prestonissa hyvää poliisin ja asuntoyhtiön yhteistyötä

Euroopan rikosten torjuntakilpailu 2008 ratkesi marraskuussa Pariisissa pidetyssä Euroopan rikosentorjuntaverkoston (EUCPN) konferenssissa. Ensimmäisen palkinnon sai luoteis-englantilaisen Prestonin kaupungin hanke. Kilpailuun osallistui yhteensä 11 eri maan hanketta. Konferenssissa esiteltiin niistä kuusi, mukaan lukien Muotiala.

Prestonin kaupungin hanke on nimeltään ”MOPPIN up Dodge” (Dodge on Farringdon Parkin kaupunginosan lempinimi, MOPPIN tulee keinovalikoimasta ja viittaa myös siivoamiseen). Hanke keskittyy vähäosaisen lähiön korkean rikostason ja monenlaisen häiriökäyttämisen korjaamiseen. Ongelmana pienessä lähiössä olivat mm. katujengit, roskaaminen ja huumekauppa. Asumis- ja ympäristöolosuhteet olivat huonontuneet alueella huomattavasti ja tyhjien asuntojen määrä lisääntynyt. Yhteisöllisyys ei ollut kovin kehittynyttä. Lähiö oli ongelma-alue jopa Ison-Britannian mittakaavassa (heikoimmin pärjäävän 10 prosentin joukossa).

Yhteistyötä hankkeessa tekivät poliisi ja aluetta isännöivä asuntoyhdistys (*Community Gateway Association*) sekä muut toimijat. Hanke lähti tilanteen monipuolisesta analy-

soinnista, johon opit haettiin hyvistä malleista (*POP problem oriented policing* ja *NIM national intelligence model*). Ongelmien kartoittamisessa käytettiin mm. asukaskyselyjä, rikosten sijoittamista kartalle, häiriöiden aiheuttamien kustannusten selvittämistä ja ympäristön tilan arviointia.

TAVOITTEET JOPA YLITTYIVÄT

Tavoitteiksi asetettiin kaikenlaisten rikosten vähentäminen 15 prosentilla, poliisin hätänumeroon soitettujen puheluiden vähentäminen 15 prosentilla ja tyhjien vuokra-asuntojen määrän vähentäminen puoleen vuodesta 2004. Toisaalta tavoitteina oli yhteisöllisyyden ja turvallisuuden tunteen lisääminen, asuinympäristön fyysinen parantaminen ja kestävä kehityksen edistäminen.

Keinoksi valittiin ensinnäkin laajasti tilannetorjunnan keinoja, kuten ympäristön siistiminen, talojen ja jalkakäytävien valaistuksen parantaminen, aitojen rakentaminen ja videovalvonnan käyttöönotto. Sosiaalinen preventio painottui mm. restoratiivisen oikeuden menetelmien käyttöön, varhaiseen puuttumiseen, huumeongelmaisten hoitamiseen, kouluissa tehtävään työhön ja asukasryhmien toimintaan. Myös yleisöön pyrittiin vaikuttamaan

Euroopan rikosentorjuntapalkinnon (20 000e) Prestonin hankkeen edustajille ojensi Ranskan entinen presidentti Valéry Giscard d'Estaing.

mm. rikoksenpelon vähentämiseksi: mediassa julkaistiin rikosentorjunnan menestystarinoita ja rohkaistiin ihmisiä toimimaan turvallisesti.

Nykyään hankkeen tavoitteet on saavutettu ja jopa ylitetty. Käytettyjen menetelmien tuloksellisuutta arvioitiin monipuolisesti ja siinä käytettiin myös kontrolliasetelmaa. Esimerkiksi rikollisuus on Farringdon Parkissa vähentynyt 57 ja hätäpuhelut 46 prosenttia. Tyhjiä asuntoja on 58 prosenttia vähemmän. Myös hankkeen taloudelliset vaikutukset selvitettiin. Hankkeen arvioitiin säästäneen yhteiskunnalta 100 000 puntaa vähentämällä rikollisuutta ja 110 000 puntaa vähentämällä tyhjiä vuokra-asuntoja.

ENSI VUONNA TEEMANA LAPSET JA NUORET

Ruotsi on syyskauden 2009 puheenjohtaja ja ilmoitti, että ensi vuoden kilpailun ja konferenssin teemana on lapsiin ja nuoriin kohdistuneet ja heidän tekemänsä rikokset. Erityisesti keskitytään rikosentorjuntaan kahdessa ympäristössä, joissa lapset ja nuoret viettävät paljon aikaa, eli koulussa ja netissä. Huomiota kiinnitetään varsinkin sen torjumiseen, että lapsia ja nuoria vedetään mukaan rikollisiin ryhmiin. Konferenssi ja palkintojen jako ovat joulukuussa Tukholmassa. ■ /RK

Kaupunkilaiset suhtautuvat myönteisesti poliisin ja vartijoiden läsnäoloon kaupunkikuvassa.

■ OUTI ROIVAINEN & ELINA RUUSKANEN

Järjestyslaki ja julkinen paikka

Järjestyslain vaikutuksia on selvitetty Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksessa. Poliiseilta ja kaupunkilaisilta kysyttiin näkemyksiä mm. ympäristön viihtyisyyden lisääntymisestä ja katurvallisuuden parantumisesta. Kaupunkilaiset pitävät yleisten paikkojen kontrollia tärkeänä, vaikka niillä ei koetakaan yleisesti turvattomuutta. He liittävät yleisten paikkojen häiriöt lähinnä alkoholin käyttöön, jonka valvonta ja kontrollointi halutaan pitää poliisilla.

Järjestyslaki korvasi kunnalliset järjestyssäännöt lokakuussa 2003. Laki sisältää yleisiä ja erityisiä säännöksiä siitä, mitä yleisillä paikoilla ei ole sallittua tehdä. Järjestyslaki kieltää yleisen järjestyksen häiritsemisen ja turvallisuuden vaarantamisen metelöimällä ja käyttäytymällä uhkaavasti. Päihdyttävän aineen

nauttiminen yleisillä paikoilla taajamassa ja julkisen liikenteen kulkuneuvoissa on kiellettyä, mutta puistossa tai vastaavalla yleisellä paikalla alkoholin nauttiminen sallitaan. Järjestyslain säännösten rikkomisesta seuraa yleisimmin rikesakko tai sakko. Järjestyslaki kokonaisuudessaan löytyy esim. www.poliisi.fi/jarjestyslaki.

KATURVALLISUUDEN MUUTOKSIA VAIKEA ARVIOIDA

Järjestyslain tavoitteena on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden edistäminen yleisillä paikoilla. Tämä yleisluontoinen tavoite tarkennettiin mm. Hallituksen esityksessä (HE 20/2002) koskemaan esimerkiksi ympäristön viihtyisyyttä sekä →

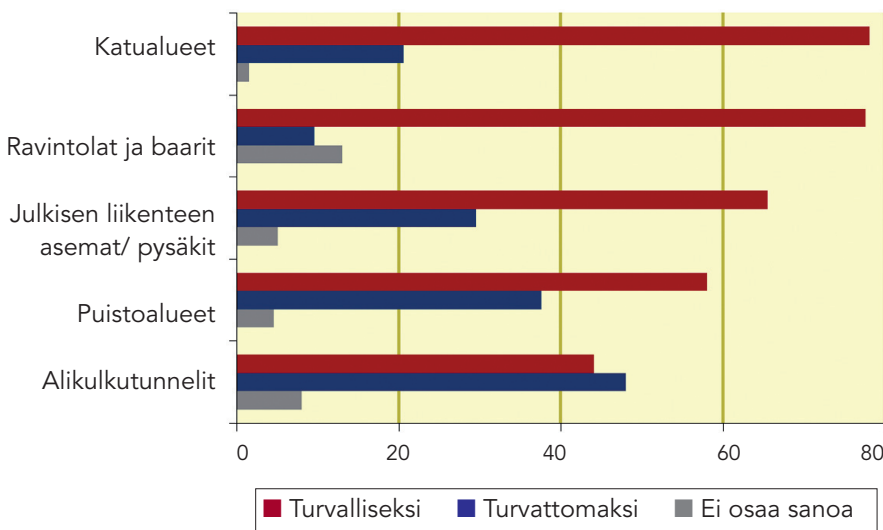
→ katuturvallisuutta. Juuri järjestyslain vaikutusta näihin on kuitenkin hyvin vaikea havaita. Mm. alkoholin hinnan alennus on todennäköisesti vaikuttanut järjestyslakia enemmän siihen, miten julkisilla paikoilla käytetään alkoholia ja miten (viihtyisäksi) julkinen paikka koetaan. Sekä ympäristön viihtyisyyden lisääntymistä että katuturvallisuuden parantamista kysyttiin poliiseilta ja kaupunkilaisilta.

Poliisien ja kaupunkilaisten mielestä järjestyslain tavoitteiden toteutumista on vaikea arvioida. Poliisilla on työnsä puolesta kokemusta yleisestä turvallisuustilanteesta ja järjestyslaista, kun taas kansalaisten näkemykset perustuvat usein

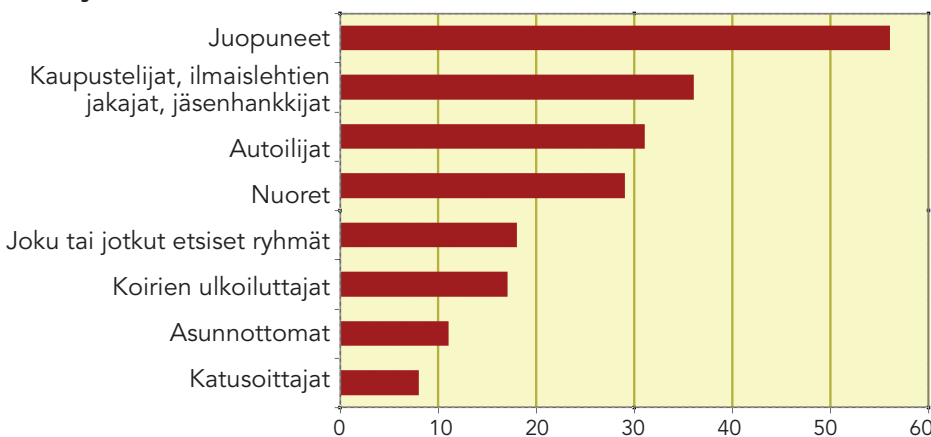
subjektiivisiin kokemuksiin.

Tavoitteiden toteutumisen arvioinnin hankaluus tuli esille tutkimuksessamme. Lähes puolet vastanneista poliiseista arveli, että järjestyslaki oli lisännyt jonkin verran julkisten paikkojen viihtyisyyttä, mutta toisaalta lähes yhtä moni ei osannut arvioida, oliko näin tapahtunut. Etenkin suurimmissa kihlakunnissa työskentelevien poliisien mukaan viihtyisyys ei ollut lisääntynyt. Nämä vastaajat kokivat myös muita useammin, ettei katuturvallisuus ollut parantunut. Kaupunkilaiset taas kokivat julkisten paikkojen viihtyisyyden lisääntyneen hieman, mutta katuturvallisuudesta kysyttäessä noin puolet koki turvallisuuden huonontuneen.

Kuvio 1. Miten turvalliseksi julkiset paikat koetaan myöhään illalla ja yöllä viikonloppuisin (%).

Kuvio 2. Häiriötä oman kaupungin julkisilla paikoilla vastaajalle aiheuttaneet ihmisryhmät (%).

Koska katuturvallisuuteen ja sen muutokseen on vaikea ottaa kantaa, halusimme selvittää yksityiskohtaisemmin, millä julkisilla paikoilla kaupunkilaiset kokevat turvattomuutta.

Kyselyssä emme sitoneet turvattomuuden tunnetta esimerkiksi rikoksen kohteeksi joutumiseen. Kuten kuviosta 1 käy ilmi, julkiset paikat koettiin useammin turvalliseksi kuin turvattomiksi, lukuun ottamatta alikulikutunneleita. Vaikka turvallisuuden ja turvattomuuden kokemuksia kartoitettiin vain tietyillä julkisilla paikoilla, voidaan sanoa, että yleisesti julkisia paikkoja ei koeta turvattomiksi. Turvallisimmiksi kaupunkilaiset kokivat katualueet sekä ravintolat ja baarit.

IHMISET PITÄVÄT ERI LAISIA ASIOITA HÄIRITSEVINÄ

Häiriöiden ja turvattomuuden kokeminen riippuu paitsi vastaajan sukupuolesta ja iästä myös esimerkiksi vuorokauden ajasta. Lisäksi paikka vaikuttaa siihen, mitä pidetään häiritsevinä ja miten se koetaan. Kysyimme kaupunkilaisilta, mitkä ihmisryhmät olivat aiheuttaneet heille häiriötä omassa kaupungissa (kuvio 2). Yli puolet vastaajista oli kokenut juopuneiden aiheuttamaa häiriötä julkisilla paikoilla. Noin kolmannekselle kaupunkilaisista kaupustelijat, autoilijat ja nuoret olivat aiheuttaneet häiriötä. Asunnottomia ja katusoittajia pidettiin vähiten häiritsevinä.

Tutkimusta varten haastateltiin asunnottomia ja nuoria, koska heidän oletettiin käyttävän julkista tilaa enemmän ja eri tavoin kuin ns. keskivertokansalaisten. Lisäksi asunnottomilla ja alaikäisillä nuorilla ei ollut mahdollisuutta vastata kaupunkilaiskyselyyn. Asunnottomat haastateltavat olivat sitä mieltä, että väkivaltaisuus ja meluaminen on häiritsevää yleisillä paikoilla ja että usein häiriön aiheuttajat ovat alkoholisteja. He kuitenkin korostivat itse olevansa rauhallisia ja harmittomia. Lisäksi monet halusivat erottautua narkomaaneista, joiden sanottiin olevan arvaamattomia. Asunnottomat kokivat, että heidän olemiseensa julkisella paikalla puututaan herkästi. Puuttumisen perusteena haastatellut asunnottomat pitivät pikemminkin rähjäistä ulkonäköään kuin häiritsevää käyttäytymistä.

Joillekin lisääntynyt valvonta merkitsee turvallisuuden tunnetta, mutta joidenkin mielestä kontrolli ja valvonta muuttavat julkisia tiloja turvattomiksi ja vähemmän julkisiksi.

Nuorten haastateltavien käsitykset yleisten paikkojen häiriöistä ja häiritsejistä olivat osin samoja kuin asunnottomien. Häiriöiden aiheuttajaksi määriteltiin usein oma viiteryhmä, eli nuoret, nuorisoyoukko ja erityisesti humalassa olevat nuoret. Nuorten lisäksi etenkin juovuksissa olevia ihmisiä ja alkoholisteja – ”känniläisiä, spurguja, pulipappoja” – pidettiin häiritsevinä. Nuorten ja alkoholistien aiheuttamaan häiriöön yleisillä paikoilla liittyy haastateltujen nuorten mukaan lähes aina alkoholin käyttö ja päihtyneenä oleminen. Nuorista lähes kaikki olivat sitä mieltä, että nuoret aiheuttavat häiriötä julkisessa tilassa. Nuorten kerrottiin olevan äänekkäitä ja riehuvan, rähinöivän, tappelevan, hajottavan paikkoja ja tönivän muita ihmisiä humalassa. Kuten asunnottomat haastateltavat, myöskään haastatellut nuoret eivät katsoneet itse kuuluvansa häiritsejien joukkoon.

YLEISEN PAIKAN VALVONTAA HALUTAAN

Tutkimuksemme perusteella yleisten paikkojen kontrolli koetaan tärkeäksi, vaikka näillä paikoilla ei koetakaan yleisesti turvattomuutta. Kaiken kaikkiaan kaupunkilaiset liittyvät yleisten paikkojen häiriöt lähinnä alkoholiin ja sen käyttöön, jonka valvonta ja kontrollointi halutaan pitää poliisilla. Kaupunkilaiset suhtautuvat myönteisesti poliisiin ja vartijoiden läsnäoloon kaupunkikuvassa. Toisaalta tutkimukseen osallistuneilla asunnottomilla oli runsaasti negatiivisia kokemuksia vartijoista. Nuorten ja asunnottomien haastatteluiden perusteella vaikuttaa siltä, että niihin ihmisryhmiin, jotka käyttävät paljon julkista tilaa joko omasta tahdostaan (nuoret) tai elämäntilanteensa pakottamina (asunnottomat), kohdistetaan paljon paitsi virallista myös epävirallista valvontaa. Tämä ”kaksinker-

tainen” valvonta saattaa oleellisesti vaikeuttaa nuorten ja asunnottomien mahdollisuuksia käyttää julkista tilaa.

Julkisen tilan tulisi olla kaikkien käytössä tasapuolisesti. Käytännössä näin ei kuitenkaan ole, vaan julkiset tilat, joissa erilaiset ja erilaisista taustoista tulevat ihmiset voisivat olla vuorovaikutuksessa keskenään, ovat vähentyneet. Julkisten ja puolijulkisten tilojen yhä keskeisemmäksi toiminnoksi on tullut kuluttaminen, ja julkista tilaa on myös yksityistetty. Tutkimuksemme kävi ilmi, että asunnottomiin ja nuoriin saatetaan suhtautua varautuneesti kaupoissa ja ostoskeskuksissa jopa silloin, kun he ovat paikalla maksavina asiakkaina.

Väestön ikärakenteen muutos voi tulevaisuudessa vaikuttaa yleisen paikan kontrollointiin. Se voi marginalisoida aikaisempaa vahvemmin esimerkiksi nuorison yleisten paikkojen käyttäjinä. Myös se, että vanhemmat ihmiset kokevat turvattomuutta nuoria useammin ja eri paikoissa, voi vaikuttaa siihen, millaisia vaatimuksia tulevaisuudessa yleisen paikan kontrollointiin kohdistetaan. Jos turvattomuuden kokemus liittyy enemmän muihin seikkoihin kuin esimerkiksi rikoksen kohteeksi joutumiseen tai henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, tulisi siihen puuttua muilla keinoin kuin poliisin tai yksityisten turvapalveluiden suorittaman kontrollin lisäämisellä. On hyvä muistaa myös, että joillekin lisääntynyt valvonta merkitsee turvallisuuden tunnetta, mutta joidenkin mielestä kontrolli ja valvonta muuttavat julkisia tiloja turvattomiksi ja vähemmän julkisiksi.

Poliisilla on järjestyslain lisäksi mahdollisuus ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta myös muiden lakien perusteella. Monen järjestyslain sääntelämän vähäisen rikkomuksen kohdalla lain voi nähdä lähinnä ohjeena siitä, miten yleisillä paikoilla olisi soveliaasta käyttä-

tyä. Kriminalisointi ei vaikuta ennaltaehkäisevästi ja käyttäytymistä ohjaavasti, jos kansalaiset eivät tunne järjestyslakia. Toisaalta kansalaisilla on myös oikeus julkiseen tilaan. Vaikka esimerkiksi nuorten tavat käyttää julkista tilaa ovat erilaisia kuin aikuisten, tulisi nuorilla ja aikuisilla olla yhtäläinen oikeus julkiseen tilaan. ■

Roivainen, Outi & Ruuskanen, Elina: Laki ja järjestys? Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 32/2008.

TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Kolme aineistoa:

1. Poliisikysely kyselylomakkeella (n=958)
 2. Kaupunkilaiskysely puhelinhaastatteluna (n=1046)
 3. Asunnottomien ja nuorten teema-haastattelut (16 nuorta ja 12 asunnottomia)
- Tutkimus toteutettiin vuosina 2005–2007 Poliisiammattikorkeakoulussa.

Persoonallisuuspiirteet ennustavat väkivaltarikollisten uusimista

Uusi tutkimus osoittaa persoonallisuuspiirteiden yhteyden väkivaltarikollisten riskiin syyllistyä uusiin rikoksiin. Se tuotti myös uusia työkaluja rikostentekijöiden yksilötason arviointityöhön.

Joka kolmas suomalaisessa vankilassa oleva vanki on tuomittu väkivaltarikoksesta. Tämä luo suuria haasteita sekä rangaistusten turvalliselle täytäntöönpanolle että uusintarikollisuuden vähentämiselle. Uusi vankeuslaki edellyttää yksilöllistä rikosentekijöiden riskien, tarpeiden ja voimavarojen kartoittamista sekä yksilöllisiä rangaistusajan suunnitelmia. Vankeuden aikana ja sen jälkeen tulisi kartoitettujen riskitekijöiden ja tarpeiden kohdata oikeinmitoitettuja, rikosentekijöiden elämänhallintaa edesauttavia toimenpiteitä. Samalla on syntynyt suuri tiedon tarve yksilöllisten ominaisuuksien yhteyksistä rikosten uusimiseen. Helsingin yliopiston psykologian laitoksen kriminaali- ja oikeuspsykologian tutkijoiden Rikosseuraamusvirastolle tekemässä tutkimuksessa selvitettiin väkivaltarikollisten persoonallisuudenpiirteiden yhteyksiä rikosten uusimiseen ja sovelsi arviointimenetelmiä,

joita voidaan hyödyntää yksilötason arviointityössä.

VALTAOSA SYLLISTYI UUTEEN RIKOKSEEN

Tutkimus toteutettiin kyselylomaketutkimuksena, jonka aineisto koostui väkivaltarikoksesta ehdottomaan vankeuteen tuomituista henkilöistä (n=195). Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista. Naisia oli 12 % tutkimukseen osallistuneista. Tutkimuksessa vankilasta vapautuneiden (n=90) uusintarikollisuutta seurattiin yhden vuoden ajan ja uusintarikollisuutta koskevat tiedot haettiin poliisin rikosilmoitusjärjestelmästä.

Vankilasta vapautuneiden henkilöiden uusintarikollisuus on esitetty rikostyypeittäin oheisessa taulukossa. Seuranta-aikana 61 % vankilasta vapautuneista syyllistyi johonkin rikoslain määrittämään rikokseen. Uusiin rikoksiin syyllistyttiin nopeasti: 38 % teki uuden rikoksen kuukauden kuluessa ja 86 % puolen

vuoden kuluessa vankilasta vapautumisesta. Henkirikostuomiolta vapautuneista 39 % ja pahoinpitelytuomiolta vapautuneista 69 % syyllistyi johonkin uuteen rikokseen. Uuteen väkivaltarikokseen syyllistyi 43 % vankilasta vapautuneista henkilöistä. Henkirikoksesta tuomituista yksikään ei ollut tehnyt seuranta-aikana uutta henkirikosta, kun puolestaan pahoinpitelijöistä 38 % syyllistyi uuteen pahoinpitelyyn. Tutkimukseen osallistuneilla pahoinpitelijöillä vaikuttakin olevan korkea riski uusia väkivaltarikoksensa.

Rikoksenuusijat syyllistyivät seuranta-aikana myös muun tyyppisiin rikoksiin kuin väkivaltarikoksiin. Omaisuusrikoksiin syyllistyi enemmän kuin joka kolmas (37 %) ja liikennerikoksiin syyllistyi enemmän kuin joka neljäs (28 %) vankilasta vapautuneista. Huumausainerikoksiin puolestaan syyllistyi noin joka kuudes (16 %) vankilasta vapautuneista henkilöistä.

Vankilasta vapautuneista yksi prosentti syyllistyi seksuaalirikokseen. Vaikka väkivaltarikollisilla on siis suuri riski syyllistyä uuteen väkivaltarikokseen, riskinä on yhtälailla se, että uusi rikos on jonkin muuntyyppinen rikos.

UUSIJOILLA ENEMMÄN IMPULSIIVISUUTTA JA PSYKOPAATTISIA PIIRTEITÄ

Persoonallisuuspiirteitä tutkimuksessa kartoitettiin erilaisen itsearviointiin perustuvien kyselylomakkeiden avulla. Ns. viiden suuren persoonallisuuspiirteiden (tunne-elämän tasapainottomuus, ulospäin suuntautuneisuus, avoimuus kokemuksille, sovinnollisuus ja tunnollisuus) lisäksi tutkimuksessa kartoitettiin suutumuksen kokemista ja suutumuksen hallintaa, impulsiivisuutta ja psykopatiaa. Tutkimuksessa kartoitettiin myös sitä, miten väkivaltarikolliset ottavat vastuuta tekemästään väkivaltarikoksesta ja missä määrin he kokevat syyllisyyttä

tekemästään rikoksesta (attribuutiot).

Kyselylomakkeiden avulla löydettiin selkeitä eroja rikoksen uusijoiden ja ei-uusijoiden välillä kaikkien kartoitettujen piirteiden osalta. Rikoksen uusijat mm. olivat persoonallisuudeltaan vähemmän avoimia uusille kokemuksille ja omille tunteilleen, omasivat heikompia vuorovaikutuksellisia keinoja ja olivat piittaamattomampia suhteessa muihin ihmisiin. Rikoksen uusijoilla myös ilmeni enemmän suuttumuksen kokemuksia ja heillä oli ei-uusijoita enemmän vaikeuksia hallita suuttumustaan ja impulsiivisuuttaan. Uusijoilla oli myös enemmän psykopaattisia piirteitä, erityi-

sesti tunnekyllmyyttä ja manipulatiivisuutta.

Attribuutioiden osalta yhtä selviä eroja uusijoiden ja ei-uusijoiden välille ei löytynyt. Ei-uusijoilla oli kuitenkin rikoksen uusijoita enemmän taipumusta kohdentaa syy tehdystä väkivaltarikoksesta itseensä liittyviin tekijöihin ja kokea teostaan enemmän syyllisyyttä kuin rikoksen uusineilla henkilöillä.

PAHOINPITELIJÄT SELKEÄ RISKIRYHMÄ

Erityisesti pahoinpitelijät näyttäytyivät korkean riskin ryhmänä, jolla ilmeni enemmän epätasapainoisuutta tunne-elämässä kuin henkirikoksen tehneillä henkilöillä.

Henkirikoksen tehneillä oli pahoinpitelijöitä enemmän itseuria ja he toimivat enemmän omien suunnitelmiansa ja periaatteiden mukaisesti. Pahoinpitelijöillä oli myös henkirikoksia tehneitä enemmän suuttumuksen kokemista ja enemmän ongelmia suuttumuksenhallinnassa. Pahoinpitelijät olivat myös henkirikoksen tehneitä impulsiivisempia. Lisäksi pahoinpitelijöillä oli henkirikoksen tehneitä enemmän psykopaattisia piirteitä, he olivat manipulatiivisempia ja heillä oli havaittavissa henkirikoksen tekijöitä enemmän kuljeksivaa elämäntapaa. Henkirikoksen tekijöihin verrattuna pahoinpitelijät olivat epätasapainoisempia, impulsiivisempia ja he kokivat vähemmän syyllisyyttä tekemästään väkivaltarikoksesta.

ERI TIEDOT YHDISTETÄÄN ENNUSTAMISMALLISSA

Yhdistämällä persoonallisuutta, suuttumusta ja sen hallintaa, impulsiivisuutta ja psykopatiaa kartoitettavia piirteitä luotiin tilastollinen monimuuttujamalli, joka ennusti uusintarikollisuutta tilastollisesti merkitsevällä tasolla. Malli sisälsi näitä piirteitä kartoitettavien menetelmien summapistemäärät sekä tiedot henkilöiden aikaisemmasta rikostaustasta ja päärikoksesta. Mallin avulla oli mahdollista ennustaa oikein 72 % rikoksen uusijoista ja ei-uusijoista. Käänteisesti tämä tarkoittaa myös sitä, että ennustukseen sisältyi 28 %:n virhemarginaali.

Paras yksittäinen rikoksen uusimista ennustava tekijä oli se, että henkilö oli päärikokseen syyllistynyt pahoinpitelyrikokseen. Tulos vahvistaa havaintoa siitä, että tutkimukseen osallistuneilla pahoinpitelijöillä oli korkeampi riski syyllistyä uuteen rikokseen

kuin henkirikoksen tehneillä. Pahoinpitelijöillä rikoksen uusimiskasvu oli lähes kolminkertainen suhteessa henkirikostuomiota suorittaneisiin. Tulokset tukevat lähestymistapaa, jossa uusintarikollisuuden ennustamiseen sisällytetään monenlaisia tietoja henkilön ominaisuuksista, piirteistä ja historiatiedoista, joilla on todettu olevan yhteys uusintarikollisuuteen.

TYÖKALUJA YKSILÖTASON ARVIOINTITYÖHÖN

Tutkimus tuotti uutta tietoa suomalaisten väkivaltarikollisten uusintarikollisuudesta ja nosti esiin rikoskohtaisen uusintarikollisuuden tutkimuksen tärkeyden ja uusien rikosten monimuotoisuuden. Jokaisen tutkimuksessa käytetyn menetelmän avulla voitiin lisäksi erotella rikoksenuusijoita ja ei-uusijoita toisistaan. Näin ollen tutkimuksessa käytetyt menetelmät tarjoavat työkaluja rikosseuraamusalan ammattilaisille seulomaan esiin väkivaltarikollisten uusintarikollisuuteen liittyviä riskitekijöitä, sekä tunnistamaan ne ominaisuudet, joihin seuraamusten sisältöjen ja toimintojen avulla on mahdollista vaikuttaa. ■

Stoat, Taija & Häkkinen, Helinä: Väkivaltarikollisten persoonallisuuspiirteiden ja attribuutioiden yhteydet rikosten uusimiseen. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 2/2008. Tutkimus on verkossa sivulla www.rikosseuraamus.fi/44396.htm.

Kirjoittaja työskentelee psykologina ja tekee väitöskirjaa uusintarikollisuudesta.

TAULUKKO 1.

Vankilasta vapautuneiden väkivaltarikollisten uusintarikollisuus rikosnimikkeittäin.

USINTARIKOSTYYPPI (N = 90)	LUKUMÄÄRÄ	PROSENTTIA
Vähintään yksi väkivaltarikos	39	43,3
Kuolemaan johtaneet väkivaltarikokset	3	3,3
Pahoinpitelyt	27	30,0
Ryöstörikokset	6	6,7
Muut henkilöön kohdistuneet rikokset*	18	20,0
Seksaalirikos	1	1,1
Vähintään yksi omaisuusrikos	33	36,7
Varkaudet ja luvattomat käyttöönotot	32	35,6
Talousrikokset (esim. kavallus ja petokset)	8	8,9
Vahingontekorikokset	15	16,7
Liikenne rikokset	25	28,1
Huumausainerikokset	14	15,6
Kätkemisrikokset	4	4,4
Muut rikokset**	17	18,9

* Muut henkilöön kohdistuneet rikokset = mm. kotirauhan rikkomisen, uhkailu, virkamiehiin kohdistuneet rikokset.

** Muut rikokset = mm. aseisiin ja vaarallisiin esineisiin liittyvät rikokset, järjestysrikkomukset.

Eurojustia kehitetään edelleen

Eurooppalaista syyttäjäyksikköä Eurojustia koskevaa päätöstä ollaan tällä hetkellä uudistamassa. Uusi päätös selventää tilannetta ja yksikön roolia rikosoikeudellisessa yhteistyössä. Samalla se tehostaa Eurojustin kautta tapahtuvaa rikosoikeudellista yhteistyötä.

Idea eurooppalaisen syyttäjäyksikön perustamisesta syntyi vuoden 1999 Tampereen neuvoston kokouksessa. Samassa kokouksessa lanseerattiin vastavuoroisen tunnustamisen periaate myös rikosoikeudellisen yhteistyön kulmakiveksi. Eurojust perustettiin vuonna 2002 vakavan rajat ylittävän rikollisuuden torjumisen tehostamiseksi unionissa. Eurojustin tavoitteena on parantaa ja helpottaa rikosoikeudellista yhteistyötä jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä. Yksikkö koostuu jäsenvaltioiden lähettämistä kansallisista jäsenistä. Nämä ovat syyttäjiä, tuomareita tai vastaavaa toimivaltaa käyttäviä poliiseja. Jäsenet ovat jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien alaisia.

Eurojustin toimivaltaan kuuluu vakavat rajat ylittävät rikollisuudet. Tämä sisältää mm. ihmiskaupan, terrorismin, laittoman huumausainekaupan, rahapesun, lahjonnan sekä petokset, jotka vaikuttavat yhteisön taloudellisiin intresseihin. Tutkinnan tai syytetoimien tulee koskea ainakin

kahta jäsenvaltiota, jotta asia voi kuulua yksikön toimivaltaan. Eurojustin tehtäviin kuuluu mm. jäsenvaltioiden viranomaisten välisen yhteistyön koordinointi ja tukeminen, avustaminen syytetoimien ja tutkimusten aloittamisessa sekä ratkaisuehdotusten tekeminen toimivaltakonflikteissa. Yksiköllä ei ole operatiivista toimivaltaa tutkinnan tai syytetoimien aloittamiseen itse. Eurojust toimii joko kansallisten jäsenten kautta tai yhdessä, kollegiona. Yhteistyö yhteisten tutkintaryhmien kanssa ja muiden EU:n rikosoikeuden toimintayksiköiden, Europolin, Euroopan oikeudellisen verkoston (EJN) sekä Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF), kanssa on aktiivista.

Eurojust koordinoi rikosoikeudellista yhteistyötä tapauksen tarpeiden mukaan. Koordinointi laajojen rikosvyyhtien tutkinta- ja syytevaiheessa saattaa olla erittäin olennaista. Yksikkö voi esimerkiksi järjestää jäsenvaltioiden viranomaisten välisiä kokouksia. Useissa tapauksissa on hyödyllistä tarkistaa Euro-

justin kansalliselta jäseneltä esimerkiksi lisätietopyynnön sisältö. Eurojustista on ollut hyötyä kiireellisissä tapauksissa. Esimerkiksi eräässä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanotapauksessa yhteistyö kesti yhden yön ja johti henkilön pidättämiseen. Eurojust tekee yhteistyötä rajat ylittävien rikosten selvittämisessä ja syyttämisesä myös kolmansien maiden, kuten Norjan, Sveitsin sekä Yhdysvaltojen, viranomaisten kanssa.

UUDISTAMISEEN ON TARVETTA

Eurojustin perustamisesta on vasta kuusi vuotta, mutta yksikköä ollaan jo kehittämässä edelleen, jotta se voi vastata paremmin vakavan järjestäytyneen rikollisuuden muutoksiin. Tällaisen rikollisuuden ehkäisemiseen tarvitaan yhä järeämpiä keinoja. Nykytilanteessakin on parantamisen varaa. Ensinnäkin Eurojustin kansallisten jäsenten toimivaltasäännösten epäyhtenäisyys on johtanut käytännön ongelmiin. Esimerkiksi eroja on

kansallisten jäsenten pääsyssä kansallisiin rikos- ja muihin rekistereihin. Lisäksi Eurojustin voimavaroja ei ole hyödynnetty mahdollisuuksien mukaan, koska sitä ei tunnetta tarpeeksi hyvin. Myöskään Eurojustin käytettävyys kiireellisissä tapauksissa ei aina ole toiminut moitteettomasti, vaikka näyttöä myös päinvastaisesta on.

Eurojustia koskevaa päätöstä ollaankin parhaillaan uudistamassa. Uusi päätös tuo mukanaan tervetulleita uudistuksia.

KANSALLISILLE JÄSENILLE SAMAT OIKEUDET

Kansalliset jäsenet pysyvät edelleen kansallisten oikeusjärjestelmien alaisina. Heidän toimivaltaansa pyritään yhdenmukaistamaan, jotta kaikilla olisi samat oikeudet. Toimikauden vähimmäiskestoksi säädetään neljä vuotta. Tämä on Eurojustin toiminnan jatkuvuuden kannalta äärimmäisen tärkeää. Kansallisten jäsenten tulee myös päästä kansallisiin rikosrekisteriin sekä muihin tehtävien kan-

nalta olennaisiin rekistereihin. Kansallisten jäsenten tehtäviä sekä toimivaltaa laajennetaan muutenkin kattamaan käytännön asioita, jotka liittyvät kaikkiin vastavuoroisen tunnustamisen instrumentteihin sekä muiden oikeudellisten yhteistyöpyyntöjen vastaanottamiseen, edelleen lähettämiseen, lisätietojen antamiseen jne. Tilanteessa, jossa pyynnön toimeenpano on estetty, jäsenellä tulee olla mahdollisuus tiedustella oman maansa viranomaisilta tarvittavia lisätietoja sen toteuttamiseksi. Kansalliselle jäsenelle voidaan lisäksi myöntää toimivalta pyyntöjen lähettämiseen ja toimeenpanoon sekä tutkinnan aloittamiseen omassa jäsenvaltiossa. Niissä kiireellisissä tapauksissa, joissa toimivaltaisiin viranomaisiin on mahdotonta ottaa yhteyttä, jäsenellä tulee olla oikeus pyynnön toimeenpanoon.

YLEINEN TOIMIVALTA KATTAVAMMAKSI

Eurojustin yleistä toimivaltaa tehostetaan entisestään kattamaan kaikki vastavuoroiseen tunnustamiseen liittyvät asiat. Lisäksi viranomaiset voivat ilmoittaa Eurojustille kaikenlaisista mahdollisista ongelmista rikosoikeudellisessa yhteistyössä, riippumatta instrumentista. Yksikkö saa laajemman toimivallan tarpeellisten tutkintaan tai syytetoimiin liittyvien päätösten tekemiseen. Eurojust voi pyydettäessä antaa kirjallisen suosituksen siitä, miten toimivaltaristiriita sekä muut mahdolliset ristiriidat viranomaisten välillä tulisi ratkaista. Tämä suositus ei ole sitova. Toimivaltaisten viranomaisten tulee myös ilmoittaa Eurojustille, jos ne kieltäytyvät jostakin päätöksessä määritellystä tehtävästä tai päättävät

olla noudattamatta yksikön suositusta.

Myös tiedonkulku jäsenvaltiosta kansalliselle jäsenelle tehostuu. Joissakin tapauksissa kansalliselle jäsenelle on aina ilmoitettava, jos jäsenvaltio on yhteistyössä ainakin kahden muun jäsenvaltion kanssa. Nämä tapaukset liittyvät erityisen vakavaan rikollisuuteen, rikollisuusjärjestöihin tai rikoksiin, joilla voi olla vaikutuksia myös muihin kuin näihin jäsenvaltioihin. Yhteistyötilanteista, joissa on ilmennyt toimivaltakonflikti tai useita pyyntöjä ei ole toimeenpantu, tulee informoida kansallista jäsentä.

Jäsenvaltioiden tulee nimetä henkilö vastaamaan kansallisesta koordinoinnista. Tämä selventää mm. Eurojustin ja Euroopan oikeudellisen verkoston tehtäväjakoja sekä oikeiden toimivaltaisten viranomaisten nopeaa selvittämistä. Yksikköön perustetaan kiireellisiä tapauksia varten päivystyspalvelu (on-call coordination), jonka avulla kansalliset edustajat ovat käytettävissä ympäri vuorokauden.

MUUT OLENNAISET UUDISTUKSET

Näiden lisäksi päätös sisältää säännöt uusista tietopankeista sekä niiden hakemistoista, jotka selventävät tilannetta nykyiseen verrattuna. Myös yhteisten tutkintaryhmien tukeminen Eurojustin kautta tehostuu. Kaikki mainitut muutokset tehostavat Eurojustin toimintaa sekä lisäävät kansallisten viranomaisten yhteistyötä yksikön kanssa. Uudella päätöksellä mukautetaan myös Eurojustia Lissabonin sopimuksen muutoksiin. Eurojustin kehittäminen voidaan nähdä rinnakkaisena vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen kehittämiseksi. Pe-

riaate on saamassa yhä olennaisemman osan EU-rikosoikeudessa, ja tämä kehitys näkyy selvästi myös Eurojustin tulevaisuudessa. Ideana on jatkaa vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen etabloitumista sekä eurooppalaisen rikosoikeudellisen alueen perustamista.

LISSABONIN SOPIMUS TUO UUSIA MAHDOLLISUUKSIA

Lissabonin sopimus muuttaa voimaan tullessaan koko unionin rakennetta. Kaikki rikosoikeudelliset säännökset siirtyvät uuteen, Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen. Tämä korvaa nykyisen sopimuksen Euroopan yhteisöstä. Sopimus sisältää uuden oikeusperustan Eurojustille. Yksikön tehtäviin voi tämän mukaan sisältyä rikostutkinnan aloittaminen, ehdotuksen tekeminen syytetoimien vireillepanosta, rikosoikeudellisen yhteistyön tehostaminen sekä toimivaltaristiriitojen ratkaiseminen. Nämä eivät eroa edellä esitetystä lukuun ottamatta rikostutkinnan aloittamista.

Lissabonin sopimus sisältää lisäksi mahdollisuuden Euroopan syyttäjävirston perustamiseen Eurojustin pohjalta. Sen ensisijaisena tehtävänä olisi tutkia ja asettaa syytteeseen rikoksenteikijät ja osalliset, jotka syyllistyvät rikoksiin unionin taloudellisia intressejä vastaan. Toimivalta voisi myös kattaa muita vakavia rajat ylittäviä rikoksia. Euroopan syyttäjävirsto tulisi todennäköisesti toimimaan koordinoivana virstona, jolla olisi jäsenvaltioissa toimivat syyttäjät. Nämä syyttäjät toimisivat kunkin jäsenvaltion oikeusjärjestelmän puitteissa. Virston perustaminen on aiemminkin aiheuttanut vilkasta keskustelua, koska EU:lla ei

ole nimenomaista rikosoikeudellista toimivaltaa. Jos syyttäjävirsto nähdään enemmän koordinoituvuutta tekevänä EU:n instanssina kansallisten syyttäjien toimiessa jäsenvaltioiden lainsäädännön puitteissa, sen perustaminen ei kenties ole niin mahdoton ajatus.

TULEVAISUUS

Eurojustin tulevaisuus näyttää melko positiiviselta. Ongelmat tullaan paljolti ratkaisemaan uuden päätöksen avulla. Yksiköstä tulee näin yhä tunnetumpi, toimivampi ja olennaisempi osa EU:n rikosoikeudellista yhteistyötä. Merkityksen kasvuun viittaa jo vuoden 2007 tapausmäärä. Eurojust oli mukana 1085 tapauksessa, kasvu edellisvuoteen oli 41 prosenttia. Todennäköisesti tämä kehitys tulee jatkumaan.

Vaikka Eurojustin kehittäminen voidaan nähdä yhä tihenevän repressiivisen rikosoikeudellisen yhteistyön tuloksena, on myös kiistatonta, että siitä on yhä enemmän hyötyä. Yksikköä kehitettäessä mahdollisesti jopa Euroopan syyttäjävirstoksi, on tärkeää pitää mielessä myös syytetyin oikeudet. Nämä ovat jääneet taka-alalle, kun unioni on keskittynyt tehokkaaseen rikosentorjuntaan. Tässä suhteessa esim. Eurodefensor, puolustusasianajajien organisaatio, jonka tehtävänä olisi ylläpitää tasapuolisuutta ja prosessin tasapuolisuutta rajat ylittävässä rikosoikeudenkäynneissä (ideoitu ns. Schünemannin projektissa, ks. Frände, Haaste 2/2008), olisi hyvä vastapaino. ■

Kirjoittaja on eurooppalaisen rikosoikeuden tutkija Bergenin yliopistossa.

Maasta karkottaminen rikosten seuraamuksena

Ulkomaalaisviraston rikosperusteinen karkottamiskäytäntö vuosina 2003 ja 2005 tarkastelussa

Suomessa rikokseen syyllystynyt ulkomaalainen on normaalissa rikosoikeudellisessa vastuussa teostaan. Tuomitun rangaistuksen lisäksi ulkomaalainen voidaan karkottaa maasta. Maasta karkottaminen on rikosten seuraamusjärjestelmässä luokiteltu rikokseen liittyväksi muuksi oikeudelliseksi seuraamukseksi, koska se ei täytä rangaistuksen yleisiä tunnusmerkistöjä – vaikka karkottamisen vaikutukset yksilön kannalta voivat olla hyvinkin rankasevia etenkin pitkän maassa olon ja Suomeen syntyneiden vahvojen perhesiteiden vuoksi.

Ulkomaalaisen karkottaminen rikosperusteella pohjautuu voimassa olevaan ulkomaalaislakiin. Lisäksi päätöksenteossa tulee ottaa huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset ihmisoikeussopimukset, jotka turvaavat ulkomaalaisen ihmisoikeuksia sekä asettavat karkottamiselle vähimmäisedellytyksiä. Rikokseen tai toistuvasti rikoksiin syyllystynyt ulkomaalainen voidaan karkottaa maasta

viranomaisen aloitteesta, jos ulkomaalaislaissa säädetyt karkottamisperusteet täyttyvät yksittäisessä tapauksessa. Rikosperusteinen karkottamispäätös voi sisältää myös maahantulokiellon.

KARKOTTAMISPERUSTEET EROAVAT ERI ULKOMAALAISSRYHMILLÄ

Ulkomaalaisen maasta karkottaminen rikokseen syyllystymisen perusteella vaihtelee riippuen tämän kotimaasta, maassa oleskelun perusteesta sekä maassa oleskelun kestosta.

Suomessa oleskeluvalla oleskeleva kolmannen maan kansalainen voidaan karkottaa maasta, jos hänen on todettu syyllystyneen rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta, tai jos hän on syyllystynyt toistuvasti rikoksiin. Tuomitulla rangaistuksen lajilla ei ole merkitystä, joten rangaistus voi olla ehdoton tai ehdollinen vankeusrangaistus tai sakkorangaistus. Rikosperusteinen karkottamispäätös edellyttää aina

sitä, että ulkomaalainen on tuomittu rikoksesta rangaistukseen, joskaan tuomiolta ei edellytetä lainvoimaisuutta. Myös syyntakeettomana rangaistukseen tuomitsematta jätetyn ulkomaalaisen karkottaminen on mahdollista. Rikosten laadusta ja määrästä ei ole säännelty, joten toistuva rikoksiin syyllytyminen voi olla karkottamisperusteena kaikissa eri rikostyypeissä, tosin rikosten luonne ja tekoajankohdat vaikuttavat edellytysten harkintaan.

Kolmannen maan kansalainen, jolle on Suomessa myönnetty pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EY-oleskelulupa, voidaan karkottaa maasta, jos hän muodostaa yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle välittömän ja riittävän vakavan uhan. Karkottamiskynnys on asetettu korkeammalle ja kyseeseen tulevat vakavat väkivalta-, seksuaali-, ja huumausainerikokset, sekä painava syy olettaa, että henkilö uusii rikoksen tulevaisuudessa.

EU:n kansalaisten rikosperusteinen karkottamiskynnys

on huomattavasti korkeampi kuin kolmannen maan kansalaisten. Karkottaminen on mahdollista ainoastaan yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvistä vakavista syistä. Kyse on tällöin tyypillisesti törkeistä rikoksista kuten vakavista väkivalta-, seksuaali- ja huumausainerikoksista.

Jos unionin kansalainen on oleskellut Suomessa yli 10 vuotta, karkottamisperusteeksi edellytetään yleiseen turvallisuuteen liittyviä pakottavia syitä. Lisäksi edellytyksenä on, että rikoksesta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin vuosi vankeutta, sekä että hänen arvioidaan olevan vaaraksi Suomen yleiselle turvallisuudelle rikosten vakavuuden tai rikollisen toiminnan jatkumisen perusteella. Karkottaminen tulee siten kyseeseen vain poikkeuksellisen vakavien rikosten kuten törkeän pahoinpitelyn, törkeän huumausainerikoksen, törkeän ihmiskaupan ja törkeän raiskauksen kohdalla. Lisäksi valtioiden turvallisuutta vaarantavaan terrorismirikokseen syyllytymisen tai val-

Maasta karkottaminen on rikosten seuraamusjärjestelmässä luokiteltu rikokseen liittyväksi muuksi oikeudelliseksi seuraamukseksi, koska se ei täytä rangaistuksen yleisiä tunnusmerkistöjä.

tion turvallisuuteen liittyvään rikokseen, kuten törkeään vakoiluun, syyllistyminen voi johtaa karkottamiseen.

Pohjoismaan kansalainen voidaan karkottaa Suomesta vain, jos hänen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Maassa yli viisi vuotta Suomessa oleskellut Pohjoismaan kansalainen voidaan karkottaa vain vakavista ja yli kymmenen vuotta oleskellut pakottavista syistä. Pohjoismaalaisten karkottaminen on ollut äärimmäisen harvinaista.

Pakolaisaseman saaneen rikokseen syyllistyneen henkilön karkottamisella on rajoituksia. Pakolaisen karkottaminen on mahdollista, jos hänen on todettu syyllistyneen rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään vuosi vankeutta tai hän on syyllistynyt toistuvasti rikokseen. Edellytyksenä on lisäksi, että henkilö voidaan karkottaa vain valtioon, joka suostuu ottamaan hänet vastaan. Pakolaista ei saa karkottaa kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa, johon nähden hän on edelleen kansainvälisen suojelun tarpeessa. Pakolaisen karkottamiseen tulisi ryhtyä vain erittäin harvinaisissa poikkeustilanteissa.

YKSITTÄINENKIN RIKOS VOI JOHTAA KARKOTUKSEEN

Tarkastelin pro gradu -tutkielmassani Ulkomaalaisviraston (UVI) rikosperusteista karkotuskäytäntöä vuosina 2003 ja 2005. Tutkimusaineisto käsitti yhteensä 80 rikosperusteista

karkotusratkaisua. Niiden pohjalta ei voi mainita yhtä tiettyä rikosta, johon syyllistyminen aina johtaisi ulkomaalaisen karkottamiseen. Tutkimusaineistoon kuului 10 karkotusratkaisua vuodelta 2003 ja 4 ratkaisua vuodelta 2005, joissa perusteena oli yksittäiseen rikokseen syyllistyminen.

Aineiston perusteella voi kuitenkin havaita tulkintalinjan, jonka mukaan pääasiassa rikoslain 21 luvun henkeen ja terveyteen kohdistuvat väkivaltarikokset kuten tappo tai tapon yritys, rikoslain 50 luvun törkeät huumausainerikokset, sekä rikoslain 20 luvun seksuaalirikokset kuten lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja paritus voivat yksittäisenäkin rikoksena johtaa karkottamiseen. Tällöin karkottamiseen on kokonaisharkinnan jälkeen päädytty, vaikka ulkomaalaisella on ollut vahvoakin perhesiteitä Suomeen.

Joihinkin muihinkin yksittäisiin rikoksiin syyllistyminen saattaa kokonaisharkinnan jälkeen johtaa ulkomaalaisen karkottamiseen. Tällaisia rikoksia aineistossa olivat esim. törkeä rattijuopumus ja törkeä veropetos. Näissä karkotusratkaisuissa oli yhteistä, että ulkomaalaisella ei ollut vahvoja perhesiteitä Suomeen ja hän oli oleskellut maassa vain lyhyen ajan.

Kun karkottamisperusteena on yksittäinen rikos, sen laadulla on suuri merkitys karkottamisharkinnassa. Mitä törkeämpään rikokseen ulkomaalainen on syyllistynyt,

sitä mahdollisempaa karkottaminen on, vaikka hänellä olisi vahvoakin perhesiteitä Suomeen. Kun karkottamisperusteena on yksi lievempi rikos, karkottaminen on mahdollista tapauksissa, joissa ulkomaalaisella ei ole vahvoja perhesiteitä Suomeen ja Suomessa oloaika on ollut lyhyt.

RIKOSKIERRE YLEISEMPI KARKOTUSPERUSTE

Toistuvasti rikoksiin syyllistyneillä ulkomaalaisilla oli tutkimusaineiston perusteella usein pitkälle ajanjaksolle ulottuva rikostausta. Aineistossa oli 36 rikoskierteeseen perustuvaa ratkaisua vuodelta 2003 ja 30 vuodelta 2005. Useisiin törkeisiin rikoksiin, kuten huumausainerikoksiin, seksuaalirikoksiin, omaisuusrikoksiin tai väkivaltarikoksiin, syyllistyneen ulkomaalaisen karkottamiseen päädyttiin vahvoistakin perhesiteistä huolimatta. Karkottamisharkinnassa ratkaiseva merkitys oli rikosten lukumäärällä, rikosten laadulla sekä rikollisen toiminnan jatkuvuudella useitakin vuosia. Useissa karkottamisratkaisuissa UVI perusteli karkottamista rikollisen toiminnan jatkumisella sekä ulkomaalaisen välinpitämättömällä suhtautumisella kiinnijäämiseen ja rikosseuraamuksiin.

Jossain tapauksissa karkottamisperusteina oli vain kaksi rikosta, toisissa tapauksissa perusteena oli useita kymmeniä rikoksia. Toistuvasti rikoksiin syyllistynyt karkotuspäätöksen saanut ulkomaalainen

oli usein syyllistynyt väkivalta-, omaisuus-, liikenne- ja huumausainerikoksiin.

UUSIA HAASTEITA

EU:n laajentumisen myötä myös Suomi kohtaa uusia haasteita. Yksi suurimmista on huumerikollisuus, mutta myös kansainvälistyvä terrorismi tuo uusia haasteita rajattoman Schengen-Euroopan alueelle. Suomessa ei ole toistaiseksi ollut terrorismirikoksiin liittyviä oikeustapauksia, eikä ulkomaalaisen karkottaminen tällä perusteella siten ole ollut ajankohtaista. Ottaen huomioon terrorismin kansainvälisyys ja terroristijärjestöjen tukijäsenten oleskelminen eri puolilla Eurooppaa, karkottaminen kyseisillä perusteilla on tulevaisuudessa täysin mahdollista myös Suomessa. Tällöin harkintaan tulevat palauttamiskieltojen ja ihmisoikeussopimusten velvoitteet ihmisoikeuksien turvaamisesta. Voidaanko luottaa vastaanottavan valtion lupauksiin siitä, ettei vakavaankaan rikokseen syyllistynyttä henkilöä kiduteta tai kohdella muutoin epäinhimillisesti? Tähän kysymykseen ovat jo useat EU:n jäsenmaat joutuneet ottamaan kantaa. ■

Kirjoitus pohjautuu pro gradu -tutkielmaan "Maasta karkottaminen rikosten seuraamukseksi". Artikkelin kirjoittaja työskentelee lakimiehenä Pakolaisneuvontoryssä.

Nuorallakävelyä

Terrorismin vastaisen toiminnan ihmisoikeusongelmat

Terrorismin vastaisia toimia on vaikea arvostella. Tämä johtuu siitä, että terrorismi on eräänlainen inhimillisen pahan äärimuoto. Jokaisen kriittisen terrorismitutkijan on aloitettava esitelmänsä ja artikkelinsa vakuuttamalla, ettei hänen sanomaansa saa tulkita missään määrin terrorismin puolustamiseksi.

Kun ihmisoikeusaktivistit herättelevät pohtimaan terrorismin vastustamisen ”sivutuotteen”, vakavien ihmisoikeusrikkomusten määrää, saavat he usein kuulla olevansa naiiveja: eiväthän terroristijärjestön jäsenetkään ajattele uhrejaan tai aiheuttamaansa kauhua vaan toimivat oman päämääränsä hyväksi niin häikäilemättömästi kuin voivat. Ja joskus ei terrorismin päämääräkään ole mikään muu kuin pelon lietsonta.

On kuitenkin syytä muistaa, että terrorismia voidaan vastustaa ja kritisoida ainoastaan niin kauan kuin vastustajat itse kunnioittavat kansainvälistä oikeutta, ihmisoikeuksia, pakolaisoikeuksia ja kansainvälistä humanitääristä oikeutta. Terrorismia vastustavat valtiot ja muut toimijat eivät voi omaksua terroristien keinoja.

TERRORISMILLE EI LÖYDY YLEISPÄTEVÄÄ MÄÄRITELMÄÄ

Terrorismista kirjoittamisen pääongelma on, ettei terrorismia ole kyetty yleispätevästi määrittelemään. Toisin sanoen on vaikea vastata kysymykseen, milloin toimitaan esimerkiksi alkuperäiskansojen oikeuksia puolustavia ryhmiä tai poliittisia vapautusliikkeitä ja rikollisliigoja vastaan, milloin taas terroristisia järjestöjä vastaan.

Usein kuulee sanottavan, että ”yhden terroristi on toisen vapaustaistelija”. Koska

terrorismin määritelmät muuttuvat koko ajan, on tärkeää, että ihmisoikeuksia puolustavat järjestöt ja aktivistit seuraavat valtioiden ja kansainvälisten järjestöjen terrorismin vastaista toimintaa tarkasti. Samoin on tärkeää, että kansainvälinen yhteisö yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa valvoo eräiden valtioiden tapaa tukea terroristista toimintaa niiden johdolle sopivissa kysymyksissä.

Ihmisoikeusnäkökulmasta on selvä, että terrorismin avoin määritelmä on hyödyllinen monille hallituksille ja toimijoille. Se tarjoaa mahdollisuuden käydä sotaa valtion viholliseksi määriteltyjä ryhmiä vastaan (usein ilman kansainvälistä kritiikkiä) niillekin valtioille, jotka muuten korostavat ihmisoikeuksien tärkeyttä. Terrorismin vastaiset toimet ovat usein mittavia sotilaallisia toimia, joissa turvallisuuden väitetään menevän ihmisoikeuksien edelle.

Voiko kuka tahansa siis leimata terroristiksi kenet tahansa? Käytännössä kyllä, mutta ei tietenkään kansainvälisen oikeuden eikä kansainvälisesti sovittujen pelisääntöjen mukaan.

Usein on jouduttu toteamaan, että terrorismin vastaisen sodan retoriikka palvelee parhaiten hallituksia, jotka sen varjolla säättävät uusia syrjiviä lakeja ja poliittisia ohjeita tai tulkitsevat vanhoja lakeja tavoilla, jotka parhaiten palvelevat vallanpitäjien intressejä.

Viime vuosina kansainvälinen yhteisö on herännyt arvostelemaan maita ja hallituksia, jotka selvästi käyttävät terrorismin vastustamista vähemmistöjen ja toisinaajattelijoiden syrjimisen, vangitsemisen tai jopa tappamisen mahdollistavana re-

toriikkana. Terrorismin vastaiset toimet ”tuottavat” ihmisoikeusloukkauksia kuten kidutuksen käyttöä kuulusteltaessa ”terroristiepäiltyjä” tai henkilöiden palauttamisia maihin, joissa he ovat vaarassa kadota tai joutua kidutetuiksi. Vangittuja ei kansainvälisten säännösten mukaan myöskään saisi siirtää maasta toiseen ilman asianmukaista oikeusmenettelyä tai ilman virallista luovutuspyyntöä, mutta varsinkin Guantana-mo Bayn vankileiri on muodostunut symboliksi sekä salaisille ”muilutuslennoille”, joihin myös Euroopan valtiot osallistuivat, että tuntemattomissa paikoissa sijaitseville vankileireille eri puolilla maailmaa.

TERRORISMI EROAA KUITENKIN SODASTA

Terrorismin määrittelyn jäädessä yrityksistä huolimatta avoimeksi, voidaan silti todeta, että tavallisen sodan ja terroristitoiminnan välillä on selkeä ero. Terroristiset hyökkäykset tavoittelevat suurta määrää uhreja ja provosoivat mediaa uutisoimaan terroristien toimista näyttävästi. Tästä kertoo myös lisääntynyt naispuolisten itsemurhaterroristien määrä, onhan naisten media-arvo mieheen verrattuna moninkertainen.

Yleistäen voi todeta, että terrorismiin turvaudutaan tavallisesti silloin kun vastapuoli on selvästi voimakkaampi. Esimerkiksi tutkija **Peter Waldman** on kuvannut baskiterrorismia provosoivasti yhdeksi poliittisen kommunikaation muodoksi. Itsemurhaiskuja on myös käytetty yrityksissä pakottaa kohdeyhteiskunnan jäseniä vaatimaan hallitukseltaan poliittisia muutoksia. Terrorismia käytetään yhtäältä poliittis-

ten valtasuhteiden muuttamiseksi, toisaalta koko maailmanjärjestyksen muuttamiseksi.

Vaikka varsinkin islamistinen terrorismin retoriikka sisältää runsaasti uskonnollisia elementtejä, terrorismi tähtää aina poliittisen muutokseen. Terroristinen järjestö haluaa näkyvyyttä ja se pyrkii aiheuttamaan yhteiskuntajärjestelmän kannattajien keskuudessa negatiivisen psykologisen vaikutuksen. Tätä voi hyödyntää myös terroristisen järjestön vastapuoli: terroristeja pelkäävä kansa on helposti valmis myymään vapautensa ja ihmisoikeutensa jos niiden tilalle tarjotaan turvallisuutta.

IHMISOIKEUDET VAARASSA TERRORISMIN TORJUNNASSA

Yleismaailmallisten ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta ongelmallinen terrorismin torjunnassa käytettävä menetelmä on muun muassa profilointi, varsinkin sellainen, jossa terroristien löytämiseksi käytetään etnistä taustaa ja fenotyyppiä. Ihmisoikeuksista kiinnostuneen on syytä olla huolissaan myös uusista laeista ja vanhojen lakien uudeltaisesta tulkinnasta, jossa pidätysoikeutta on löyhennetty ja pidätysaikaa pidennetty. Yleisen turvallisuuden takaamiseen liittyy runsaasti ihmisoikeusongelmia kuten viranomaisille (ja ulkoistamisen myötä osittain yksityisillekin toimijoille) annettu laajempi oikeus seurata sähköpostia, tekstiviestejä ja puhelinkeskusteluja. Ihmisoikeuksia saattaa myös loukata pankki- ja henkilötietojen tallentaminen, videovalvonta, biometriset mittaukset-, kasvokuvaukset ja sormenjälkitietojen tallennus. Kaikkiin tällaisiin tietoihin liittyy myös pyrkimyksiä vaihtaa informaatiota eri maiden välillä terrorismin ehkäisemiseksi, vaikka tietosuojalait eri maissa ovat hyvin erilaisia.

Tällaisella toiminnalla on toisaalta tarkoitus tuottaa turvallisuutta, mutta toisaalta myös tunnetta, että kansalaisten turvallisuudesta huolehditaan. Samalla kasvaa riski, että loukataan ihmisen oikeutta yksityisyyteen, vapaaseen liikkuvuuteen, oikeudenkäyntiin, sananvapauteen, perhe-elämään ja pahimmillaan elämään.

Kansalaisjärjestöt kuten Amnesty International, Human Rights Watch ja erityisesti International Commission of Jurists (ICJ) puolustavat näkyvästi ihmisoikeuk-

sia myös terrorismin torjuntaan liittyvien kysymysten ympärillä. ICJ pitää yllä toimikuntaa (Eminent Jurists Panel on Terrorism, Counter-Terrorism, and Human Rights), joka vierailee eri maissa, tuottaa omia tutkimuksia sekä tiedottaa näkyvästi ihmisoikeusongelmista. Nämä ja muut kansalaisjärjestöt ovat kampanjoineet terrorismin vastaisen sodan nimissä tapahtuvia ihmisoikeusloukkauksia vastaan.

TERRORISMIN VASTAINEN KANSAINVÄLINEN OIKEUS

Kun terrorismin vastaista kansainvälistä oikeutta alettiin luoda 1970-luvulla, oli valtioiden helppo löytää yhteinen linja eräiden tekojen ja tiettyjen kohteiden terrorisoinnin tuomitsemisessa. Näin sovittiin ilma-aluksiin kohdistuvien rikosten ja diplomaatteja sekä diplomaattisia edustustoja kohtaan suunnattujen väkivallantekojen laittomuudesta. Erimielisyyttä sen sijaan aiheutti muun muassa kysymys poliittisen itsemääräämisoikeuden ja terrorismin välisestä rajasta. Vasta 1990-luvulla YK sai aikaan dokumentin, jossa terrorismi tuomitaan riippumatta siitä mistä syistä ja missä tarkoituksessa siihen syyllistytään.

YK:n pyrkimyksiä luoda terrorismin vastaista kansainvälistä oikeutta kuvaa tietty ristiriitaisuus. Esimerkiksi 1997 säädetty terrorististen pommi-iskujen torjumista koskeva kansainvälinen yleissopimus painottaa, että terroristit saattavat saapua pakolaisina jolloin kansainvälistä yhteistyötä tarvitaan heidän tunnistamiseksi. Näin dokumentti vaarantaa pakolaisten ihmisoikeuksien toteutumisen.

Vasta vuonna 2006 YK:n yleiskokous hyväksyi terrorisminvastaisen strategian. Yksimielisesti käytöön otettu strategia painottaa, että köyhyys, epätasa-arvo ja ihmisoikeusloukkaukset vaikuttavat terrorismin syntyyn samoin kuin pidentyneet selvittämättömät konfliktit, terrorismin uhrien epäinhimillinen kohtelu, oikeusvaltion toiminnan puutteellisuus, syntyperään ja uskontoon perustuva syrjintä, taloudellinen syrjäytyminen ja hyvän hallinnon puute. Asiakirjan mukaan mikään näistä ei voi oikeuttaa terroristiseen tekoon, mutta epäoikeudenmukaisuuksiin on puututtava, jotta terrorismin uhasta päästään.

Yksi merkittävimmistä ihmisoikeuksia valvovista toimijoista on vuodesta 2005 olemassa ollut YK:n erityisraportoija, joka

seuraa ihmisoikeuksien suojelua terrorismin vastaisessa toiminnassa. Tätä luotamustehtävää on hoitanut suomalainen kansainvälisen oikeuden professori ja ihmisoikeusaktivisti **Martin Scheinin**. Hän on mandaattinsa puitteissa kiinnittänyt huomiota etniseen profilointiin, itsemurhaterrorismin torjuntaan, taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin oikeuksiin, pakolaiskysymyksiin sekä oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja tiedustelupalvelutoimintaan liittyviin ihmisoikeusongelmiin. Hän on myös vierailut Turkissa, Etelä-Afrikassa, Yhdysvalloissa, Israelissa ja Espanjassa tutkimassa millaisia ihmisoikeuskysymyksiä maiden terrorisminvastainen toiminta aiheuttaa ja tehnyt ehdotuksia, kuinka maat voisivat yleistä turvallisuutta vaarantamatta paremmin suojella ihmisoikeuksia.

IHMISOIKEUSLOUKKAUKSET KASVUPOHJA TERRORISMILLE

Kansainvälinen yhteisö ja valtiot sen jäseninä ovat siis tiedostaneet terrorismin, terrorisminvastaisen taistelun ja ihmisoikeuksien toteutumisen keskinäisen suhteen: ihmisoikeusloukkaukset ovat hedelmällinen kasvupohja terrorismille. Nyt tarvitaan selkeää valvontaa, ettei tämä yhtälö pääse hetken kauhussa unohtumaan keneltäkään.

Ihmisoikeudet tulee tässä ”taistelussa” nähdä terrorismin torjunnan keskiönä. Ei ole syytä yhtyä Euroopan Neuvostonkin levittämään käsitykseen ihmisoikeuksista, oikeusvaltiosta ja hyvästä hallinnasta erityisesti eurooppalaisina arvoina.

Ihmisoikeudet eivät ole osa minkään tietyn valtion tai alueen perinnettä eivätkä sovi sen paremmin tai huonommin millekään tietylle maailman alueelle. Ne haastavat olemassa olevia valtarakenteita kaikkialla.

Toisaalta myös ihmisoikeuksien toteutuminen on mahdollista kaikkialla. Kun globalisaation myötä ymmärretään, että terrorismin torjunta on koko ihmiskunnan yhteinen tehtävä, ymmärretään samalla toivottavasti myös, että terrorismin torjunta ilman ihmisoikeuksien toteutumista kaikkialla maailmassa synnyttää vain uusia ongelmia. ■

Kirjoittaja on vanhempi tutkija Globaalien hallinnan tutkimuksen huippuyksikössä Helsingin yliopistossa.

Lähteet saa toimituksesta haaste@om.fi.

Kirjoittaja on yliopettaja Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa.

Murha ja elinkautinen

Marraskuussa 2008 vankiloissamme oli 148 vankia, jotka suorittivat elinkautista vankeusrangaistusta. Heitä oli 5,2 prosenttia vankeusvangeista. Vuonna 1993 elinkautisvankeja oli 26, vain 0,9 prosenttia vankeusvangeista. Viidessätoista vuodessa elinkautisvankien määrä on siis lähes kuusinkertaistunut.

Kasvu ei johdu rikollisuuden muutoksista. Kaikki elinkautiset suorittavat tuomiotaan murhasta. Murhien määrä ei ole osoittanut kasvua, ei poliisitilaston eikä tuomioistuintilaston mukaan. Kenen tahdosta tämä kasvu on tapahtunut – onko esimerkiksi poliittinen päättäjät, eduskunta tahtonut kasvattaa näiden vankien määrää? Kun kasvu aikanaan alkoi, se herätti ihmetystä asiantuntijoidenkin piirissä. Myöhemmin mm. **Tapio Lappi-Seppälä** (ks. esim. Rikollisuustilanne -katsaukset) on osoittanut, että muutoksen tärkein tekijä on ollut mielentila-arvioinnissa tapahtunut muutos. Yhä useampi murhaan syyllistynyt ”sai terveen paperit” eli todettiin tehneen tekonsa täydessä ymmärryksessä ja tuomittiin täysin syntyneenä ainoaan mahdolliseen rangaistukseen, elinkautiseen vankeuteen. Mitään perusteluja tälle muutokselle en ole nähnyt.

Asian taustalla on kuitenkin myös kaksi hyvin periaatteellista rikosoikeudellista ongelmaa, toisaalta elinkautisen tuomion mandatorisuus ja epämääräisyys sekä toisaalta murhan tunnusmerkistöjen epämääräisyys. Rikoslain (RL 21:2) mukaan tappo muuttuu murhaksi, jos se tehdään: 1) vakaasti harkiten, 2) erityisen raa’alla tai julmalla tavalla, 3) vakavaa yleistä vaaraa aiheuttaen tai 4) tappamalla virkamies hänen ollessaan virkansa puolesta ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta taikka virkatoimen vuoksi, ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Kauan sitten arvostelin erään suomalaisen teoksen, jossa kuvattiin suomalaisia murhia. Jo silloin hämmästelini sitä, miten erilaisia henkirikoksia tämän

rikosnimikkeen alle on luettu. ”Vakaasti harkiten” voi tarkoittaa vuosien suunnittelua murhan toteuttamiseksi, jonka tavoitteena on suuren kultaomaisuuden anastaminen. Toisaalta toisen kohdan mukaisena murhana voi olla teko, jossa henkilö päihteiden ja lääkkeiden sekä käytön aiheuttamassa raivotilassa surmaa tuntemattoman ihmisen lyömällä tätä puukolla useita kertoja.

Engelman muodostaa juuri tämä ”erityisen raa’alla tai julmalla tavalla” -tunnusmerkistö. Vaikka oikeuskäytäntö toki sitä ohjaa, silti se on äärimmäisen epämääräinen, vaikka ei mentäisikään arkipäivän ajatteluun, jossa kaikki rikokset ovat raakoja ja julmia. Ei ole suuresti karikoitua väittää, että Suomen rikosoikeudessa teko on tappo, jos henkirikos tehdään taitavasti yhdellä puukoniskulla sydänalaan lyöden, jolloin uhri kuolee lähes välittömästi. Yhtä äkkipikainen

Yhteiskunta tulee hyvin toimeen ilman elinkautista vankeutta. Nykyisessä kriminaalipoliittisessa ilmastossa asian eteenpäin vieminen on kohdannut vaikeuksia.

teko, jossa puukoniskuja jatketaan kymmeniä kertoja, muuttuukin murhaksi. Muistaakseni korkein oikeus on käyttänyt ennakkoratkaisussaan muun muassa puukoniskujen määrää osoittamaan teon raakuuden ja julmuuden.

Asiassa ei olisi niin suurta ongelmaa, jos tapon ja murhan rangaistusasteikoissa ei tapahtuisi suuri hyppäys. Voimme kuvitella tilanteen, jossa Itä-Suomen hovioikeus tuomitsee henkilön A murhasta elinkautiseen vankeuteen. Turun hovioikeus tulkitsee lähes vastaavan teon tapoksi ja tuomitsee henkilön B määräämää vankeusrangaistukseen. Jos oletetaan, että molemmat tekijät ovat ensikertalaisia, niin A istuu vankilassa ehkä 13–14 vuotta ja B vain 5 vuotta, koska hänellä on mahdollisuus ehdonalaaiseen vapauteen. Ero on kohtuuton, jos teot ovat hyvin lähellä toisiaan. Loppujen lopuksi hyvin pieni ero teossa tai jopa oikeusistuimen äänestyspäätös voi tuottaa tämän eron. Esimerkin mukaisia vastinpareja löytynee maamme oikeustapauksista. Samanlainen tilanne on Saksan rikoslaissa. **Hartmuth-Michael Weber** (1999) on korostanut, miten sielläkin murhan erottaminen muista henkirikoksen tekemuodoista on äärimmäisen keinoitekoista. Murhan tunnusmerkistöjen määrittelyssä hän näkee jopa jäänteitä natsifilosofiasta. Jokainen henkirikos on omalaatuisensa. Niiden ahtaminen esimerkiksi Suomen kolmeen luokkaan, joiden käytännön rangaistustasot poikkeavat suuresti toisistaan, johtaa vaikeisiin ratkaisuihin.

Itse on ole koskaan ymmärtänyt, miksi meillä on rikoslaissa yksi teko, jossa oikeusistuimella ei ole lainkaan harkintavaltaa rangaistuksen mittaamisessa. Vaikka murhien motiivit, tekotavat, törkeysasteet ja muut tekijät vaihtelevat valtavasti, tuomareiden ainoa vaihtoehto on tuomi-

ta elinkautinen vankeus. Rangaistuksen mittaaminen onkin jätetty sitten Helsingin hovioikeudelle, joka voi elinkautisen vapauttaa (tai armahdustapauksissa tasavallan presidentille). Tämä muistuttaa amerikkalaista *mandatory sentencing* -järjestelmää, jossa lainsäätäjä on tarkkaan rajannut tuomioistuimen mittaamismahdollisuudet laatimalla taulukon, josta vankeusrangaistuksen pituus suoraan määrätään. **David J. Rothmanin** (1994) mukaan ajatus oli alunperin liberaalinen uudistajien, jotka halusivat yhdenmukaistaa rangaistusten mittaamista ja sitä kautta myös lyhentää vankeusrangaistuksia. Kävikin täysin päinvastoin, huutokauppa osavaltioaparlamenteissa nosti taulukkojen asteikot pilviin. Ryöstöstä piti tuomita 30 vuotta ilman ehdonalaismahdollisuutta. Myös tuomio, jossa ensikertalainen huumerikollinen on tuomittu elinkautiseen vankeuteen ilman ehdonalaismahdollisuutta, on katsottu USA:ssa perustuslain mukaiseksi (Harmelin vs. Michigan 1991).

Eikö olisi perusteltua jättää myös murhissa harkintavaltaa oikeusistuimelle? Näinhän on myös eräissä muissa teoissa, joissa rikoslaki mahdollistaa elinkautisen vankeuden tuomitsemisen. Esimerkiksi törkeästä maanpetoksesta voidaan tuomita vähintään neljäksi vuodeksi ja enintään elinkaudeksi vankeuteen. Asteikko on hyvin laaja.

Yksinkertaisin jaärkevin tapa uudistaa järjestelmää olisi luopua kokonaan tästä historiallisesta jäänteestä nimeltään elinkautinen vankeus. Näin päästäisiin eroon myös kohtuuttomista eroista, joita käytännön vankeusaikoihin sen myötä on tullut samankaltaisiin tekoihin liittyen. Tässä on syytä korostaa, että tämän ei tarvitse merkitä lainkaan rangaistuskäytännön lievenemistä, vaan jos lainsäätäjä niin haluaa, niin se voi jopa ankaroitaa

rangaistuksia. Jos henkirikosten kohdalla halutaan säilyttää murha-niminen tekemuoto, niin siitä voitaisiin tuomita vankeutta esimerkiksi vähintään 10 ja enintään 25 vuotta. Vaihtoehtoja on toki muitakin. Joissain maissa on ehdotettu, että kaikkein pisimmät tuomiot rajattaisiin vain kaikkein törkeimpiin tekemuotoihin. Vaarallisuutensa vuoksi eristetyt eivät kuulu tähän rangaistuksen mittaamisen piiriin, jos lainkaan koko rangaistusjärjestelmän piiriin.

Elinkautisen tuomion ongelmana on myös sen epämääräisyys, ainakin silloin kun se ei aidosti ole ns. luonnollinen elinkautinen. Suomen järjestelmä oli vielä pari vuotta sitten erityisen epämääräinen, kun elinkautisten vapautuminen oli pelkästään kiinni presidentin mielentilasta. Kun muuten progressiivijärjestelmien lakkauttamisen myötä ei-määräaikaista vankeusrangaistuksista on luovuttu, niin eikö olisi aika jo luopua siitä myös kaikkein vakavimpien rikosten kohdalla? Yhdysvalloissa voidaan toki edelleenkin tuomita vankeutta 150 vuotta ja vielä muutama vuosikymmen sitten siitäkin tuomiosta saattoi päästä ehdonalaiseen vapauteen. Ei-määräaikaisten rangaistuksille ei liene olemassa mitään kriminaalipoliittista perustelua. Taustalla on eräänlainen historiallinen dogmi.

Yhteiskunta tulee hyvin toimeen ilman elinkautista vankeutta. Portugalissa, Espanjassa ja Norjassa ei sellaista ole. Norjassa maksimituomion pituus on 21 vuotta. Saksassa on jo pitkään toiminut vahva liike, joka ajaa elinkautisen lakkauttamista (Van Zyl Smit 2001). Nykyisessä kriminaalipoliittisessa ilmastossa asian eteenpäin vieminen on kohdannut vaikeuksia. Vastustus perustuu kuitenkin usein tietämättömyyteen ja väärinymmärryksiin. Kyseessä ei ole pehmoilu tai rangaistusten lieventäminen sinänsä, vaan järjestelmän tekeminen nykyaikaisemmaksi, kohtuullisemmaksi ja oikeudenmukaisemmaksi. ■

Hyvinvointipolitiikasta kohti uutta riskipolitiikkaa

Timo Harrikari (2008) Riskillä merkityt: Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 87.

Tutkija **Timo Harrikarin** teos luottaa suomalaisessa lapsuuden ja nuoruuden politiikassa 40 vuoden aikana tapahtuneita muutoksia. 1990-luvun lama asettuu tutkimuksessa vedenjakajaksi: laman jälkeistä keskustelua on leimannut voimakas huoli ja pelko. Poliittinen kiinnostus lapsia, nuoria ja lapsiperheitä kohtaan on lisääntynyt laman jälkeisessä Suomessa, mutta samalla keskustelun luonne on muuttunut.

Harrikarin mukaan vuosiin 1995–2002 sijoittui merkittävä lapsi- ja perhepolitiikan ”konservatiivinen vastaisku”. Esimerkiksi keskusteluissa rikosvastuun ikärajan alentamisesta oli nähtävissä moraalisen paniikin piirteitä. Yhteiskunnallisessa ja poliittisessa keskustelussa nuorisoväkivalta, nuorten päihteiden käyttö, lasten mielenterveysongelmat, koulukiusaaminen, pedofilia ja lapsipornografia ovat vieneet tilaa sellaisilta 1970- ja 1980-luvun perinteisemmiltä hyvinvointiteemoilta kuin lapsiperheiden palveluiden parantamiselta tai sivistyspoliittisilta tavoitteilta.

1990-luvulla oppositiopolitiikka nosti lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa huolipuhetta. 2000-luvulla huolipuhe ei ole kadonnut, vaan jatkuvan kriisin tunne on Harrikarin mukaan jopa laajentunut.

Huolipuhe on kytkeytynyt uudentyyppiiseen hallinnan tapaan, riskipolitiikkaan, jonka lähtökohtana on julkisten resurssien niukkuus. Lasten ja nuorten pahoinvointiin reagoimisen keinoiksi on nostettu angloamerikkalaisesta keskustelusta tuttuja välineitä kuten erilaiset nollatoleranssikäytännöt, nuorten julkiset kotiintuloajat, yhteisiä pelisääntöjä koskevat keskustelut ja koulujen kameravalvonnan lisääminen. Varhaisen puuttumisen perääminen kertoo lapsia ja nuoria koskevan toleranssin madaltumisesta. Samalla poliisi on nostettu uudella tavalla lapsuuden ja nuoruuden asiantuntijaksi.

KONTROLLIPYRKIMYKSET TEHOSTUNEET

Teos koostuu kahdeksasta empiirisestä analyysistä, joiden aineistona on käytetty mm. eduskuntakeskusteluja 1970–2006 lapsia, nuoria ja perheitä koskevista lakiesityksistä, iltapäivä- ja päivälehtien kirjoituksia nuorisorikollisuudesta, rikosentorjunta- ja turvallisuusohjelmia sekä kunnille suunnattuja kyselyjä kotiintuloaikojen sääntelystä.

Harrikari nostaa esiin kysymyksen lapsia, nuoria ja lapsiperheitä koskevan yhteiskunnallisen ilmapiiriin vaiheittaisesta muutoksesta, jossa on nähtävissä suvaitsemattomuuden lisääntymistä ja tehostuvia kontrollipyrkimyksiä. Pohjoismaisen hyvinvointiajattelun perusvire on edelleen olemassa, ja se on täydentynyt lastenoikeuksia koskevalla keskustelulla.

Riskipoliittinen hallinta, jossa hyvinvoinnin kysymykset kääntyvät helposti yksipuoliseksi lasten ja nuorten pahoin-

vointiin puuttumiseksi, on tehnyt voimakkaasti tuloaan viidentoista viime vuoden aikana. Riskipolitiikan kolme keskeistä käsitettä ovat huoli, riski ja puuttuminen. Sen valossa lapsia ja nuoria ympäröivä todellisuus näyttäytyy ennakoimattomana ja arvaamattomana. Samalla rakennetaan helposti lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin kohdistuvaa epäluottamusta ja tuotetaan viranomaiskäytäntöjä, joissa heidän mielipiteensä ohitetaan, Harrikari kirjoittaa.

PAIKALLISISSA RIKOSENTORJUNTA-OHJELMISSA NUORET KESKIÖSSÄ

Yksi kiinnostavimmista kirjan analyysistä koskee paikallisten rikosentorjuntaohjelmien lapsuus- ja nuoruuskuvia. Harrikari näkee 1990-luvun loppupuolella käynnistetyt ”Turvallisuustalkoot” kenties merkittävimmäksi lapsiväestöön kohdentuvan puuttumiseetoksen innovaatioiden leviämisen areenaksi. Suhteessa eetokseen ohjelmaa voi kuitenkin pitää maltillisena, koska se painottaa, etteivät tukitoimet saisi olla leimaavia. Ohjelmassa on sekä riskipolitiikan että hyvinvointipolitiikan elementtejä.

Harrikari on analysoinut kansallisesta ohjelmasta johdettuja paikallisia rikosentorjunta- ja turvallisuusohjelmia ja oikeusministeriön rahoittamia rikosentorjuntahankkeita. Analyysin mukaan lapset ja nuoret ovat olleet paikallisten rikosentorjunta- ja turvallisuusohjelmien suosikkikohde. Esimerkiksi vuoteen 2004 mennessä rahoitetuista 88 hankkeesta lähes puolet oli kohdistunut lapsiin ja nuoriin. Tavoitteiltaan ja toimintamu-

doiltaan rikosentorjuntahankkeiden lapsia ja nuoria koskevassa retoriikassa on Harrikarin mukaan huomattavan paljon yhteisiä piirteitä erilaisten kasvatushankkeiden ja lapsipoliittisten ohjelmien kanssa. Kaikki painottavat vanhemmuuden tukemista, varhaista ja nopeaa nuorten toimintaan puuttumista sekä aikuisjohtoista valvonnan tehostamista.

Rikosentorjunta- ja turvallisuusohjelmissa esiintyy kolme keskeistä lapsiin ja nuoriin kohdistettua taktiikkaa. Ensimmäinen on vanhemmuuden tukeminen tai vahvistaminen, jossa tavoitellaan vanhempien kasvatusvastuun lisäämistä. Esimerkkejä ovat vanhempien aktivointi ja vanhempien katupartiointi. Toinen taktiikka on varhainen, välitön ja nopea puuttuminen, jossa viranomaiset ovat keskeisiä toimijoita. Esimerkkejä tästä on viranomaisten yöaikainen katupartiointi ja näpistyshankkeet. Kolmas paikallisten rikosentorjuntaohjelmien taktiikka liittyy lasten ja nuorten itsekontrollin lisäämiseen erilaisten toimintamuotojen kautta. Yksi keinoista on ”yhteiset pelisäännöt”. Ohjelmiin on kirjattu myös vanhempia koskevien pelisääntöjen asettamista-voitteita.

Harrikarin mukaan rikosentorjunta- ja turvallisuusdiskurssi kävelee lasten toimi-

juuden ylitse isoin saappain puhumalla toisaalta korostuneesti suojelun tarpeesta, toisaalta tarpeesta asettua lapsen paikalle ja lopulta esittelemällä lapset ja nuoret pahantapaisina vintiöinä, joille tulee opettaa kuuliaista käytöstä tai pieninä aikuisina, joilta odotetaan sen mukaista aikuismaista käytöstä. Paikallisen kontrollitoiminnan vähimmäisvaatimus 2000-luvulla olisi sellaisen paikallisen dialogin rakentaminen, jossa lapsia ja nuoria kuullaan heitä koskettavissa asioissa, joskin myös toimintaan mukaan ottaminen olisi suotavaa. Hänen mielestään irrottautuminen selkeästä rikosentorjunnan näkökulmasta saattaisi saada aikaan hyvin positiivisia vaikutuksia paikalliseen elämään ja sukupolvien välisiin suhteisiin.

Harrikarin kritisoikin, että ”vaikuttaa siltä, että samaan aikaan kun perinteinen hyvinvointieetoksesta käsin harjoitettu humaani nuorisorikosoikeuspolitiikka on kyennyt yhä tehokkaammin rajaamaan nuoret leimaavien tuomioistuinkäytäntöjen ulkopuolelle, kansallisten rikosentorjunta- ja turvallisuusdiskurssien ehdollistama paikallinen ”ruohonjuuri-politiikka” osoittaa paikoittain perusoikeussääntelyn rajoilla kulkevia huomattavan intolerantteja ja repressiivisiä piirteitä.”

KOHTI KESTÄVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ

Tutkimus nostaa esiin myös käytännön ehdotuksia. Harrikari näkee tärkeäksi luottamuksen rakentamisen eri-ikäisten väestönsien välille. Lapsia ja nuoria koskevan käytännön toiminnan ohjenuoraksi tarvitaan sellaisia periaatteita, jotka kestävät kontrolli-ilmapiiirin vaihtelut. Kestävän hyvinvointipolitiikan johtavana periaatteena ei voi pitää sellaista pahoinvoinnin vähentämistavoitetta, joka johtaa koko lapsiväestön ja nuorison toimintamahdollisuuksien kaventamiseen. Hyvinvoinnin edistäminen merkitsee julkisessa keskustelussa tällä hetkellä korostuvan lasten ja nuorten suojelun ja kontrolloinnin lisäksi myös lasten osallistumisen, kansalaisuuden, toimijuuden ja omaehtoisen toiminnan ottamista vakavasti. Tätä edellyttää myös uuden lastensuojelulain henki. Lisäksi tarvitaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvien toimenpiteiden yhteiskuntapoliittisesti kokonaisvaltaista ja monita-soista punnintaa, jossa tulee kyetä irrottautumaan ”yhden asian liikehännästä” ja yksinkertaistuksista.

Uusi kirja nuorisoväkivallasta

Non Fighting Generation ry on julkaissut kirjan ”Väkivaltaisesta nuoruudesta vastuulliseen aikuisuuteen”. Kirjassa tarkastellaan nuorten erityiskasvatuksen mahdollisuuksia ja keinoja väkivallan ehkäisyssä. Kirjan tarkoitus on lisätä tietoa erityisesti nuoriin liittyvästä väkivallasta ja ennen kaikkea herättää toivoa siitä, että väkivaltaan voidaan tehokkaasti puuttua.

Artikkelikokoelmassa kirjoittavat mm. lastenpsykiatri **Jari Sinkkonen**, ”on-

nellisuusprofessori” **Markku Ojanen** ja kasvatustieteen professori **Veli-Matti Värri**. Lisäksi kirjassa on lastensuojelun, koulunmaailman ja sovittelutoiminnan asiantuntijoiden kirjoituksia sekä NFG:n käytännön nuorisokasvattajien artikkeleja. Aiheina on mm. yhteiskunnan muutos sodan jälkeen ja sen vaikutukset nuoriin, kasvatukseen, väkivallan taustatekijät, perheväkivalta ja erilaiset käytännön projektit.

HAASTE ensi vuonna

Haaste ilmestyy vuonna 2009 seuraavasti:

- 9. maaliskuuta (aineisto 2.2.)
- 1. kesäkuuta (aineisto 27.4.)
- 28. syyskuuta (aineisto 24.8.)
- 14. joulukuuta (aineisto 9.11.).

Toimitukselle voi lähettää artikkeliehdotuksia, keskustelupuheen- vuoroja ja juttuideoita. Yhteystiedot löytyvät sivulta 3.

Rasistisen motiivin tutkiminen osoittautunut vaikeaksi

Rasistinen motiivi on ollut yksi rangaistuksen koventamisperuste vuodesta 2004 lähtien. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksessa tarkasteltiin poliisin tietoon tulleiden rasistisia piirteitä sisältävien rikosepäilyjen etenemistä esitutkinnassa, syyteharkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä. Lähtökohtana ovat rasistisia piirteitä sisältävät rikosepäilyt (107) Helsingissä vuonna 2006. Rikosilmoitusten ja esitutkimateriaalin lisäksi aineistona ovat syyttäjien ja tuomioistuinten asiakirjat sekä yksittäisiä poliisien, syyttäjien ja tuomareiden haastatteluja.

Tutkimuksen mukaan rasistisia piirteitä sisältävät rikosepäilyt näyttävät etenevän poliisilta syyttäjälle yhtä hyvin kuin muutkin rikokset. Ongelmia sen sijaan on teon rasistisen motiivin tunnistamisessa ja tutkimisessa, ja rasistinen motiivi jää helposti ottamatta huomioon

rangaistusta koventavana tekijänä.

Poliisin tietoon tulleista rasistisia piirteitä sisältävistä rikosepäilyistä vähän vajaa puolet oli edennyt syyttäjälle syyteharkintaan. Yleisimmin epäily ei edennyt sen vuoksi, että rikoksesta epäillyt tekijät olivat jääneet tuntemattomiksi tai asianomistajalla ei ollut vaatimuksia asiassa.

Tutkija **Laura Peutereen** mukaan joissakin tapauksissa teon rasistiset piirteet tulivat selvästi esiin poliisin esitutkimateriaalissa, mutta yhdessäkään jutusta syyttäjät eivät kuitenkaan vaatineet rangaistuksen koventamista rasistisen motiivin perusteella. Tuomioistuin ei myöskään ollut oma-aloitteisesti ottanut esille teon rasistista motiivia istunnossa eikä huomionnut sitä rangaistuksen mittaamisessa.

Tutkimuksessa ilmeni, että teon rasistisen motiivin tutkiminen on vaikeaa eikä

sille ole mitään systemaattista tapaa. Valtaosassa tutkituista rikosilmoituksista rikosnimikkeenä oli lievä tai tavallinen pahoinpitely. Muita yleisiä rikosnimikkeitä olivat kunnianloukkaus, laiton uhkaus ja vahingonteko. Tyypillisimmin teon rasistiset piirteet tulivat jutuissa esille tilanteessa sanottuina herjauksina. Teon rasistiset piirteet jäivät helposti ottamatta huomioon, ellei uhri asianomistajana vaatinut herjauksista rangaistusta.

Peutereen mukaan poliisin tulee entistä huolellisemmin saattaa syyttäjien tietoon rikoksen rasistiset motiivit ja syyttäjien ottaa rikoksen mahdollinen rasistinen motiivi huomioon haastehakemuksessa ja vaatia kovennettua rangaistusta.

Peutere, Laura: Rasistisia piirteitä sisältävät rikosepäilyt rikosprosessissa – Tapaustutkimus Helsingistä 2006. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 73/2008.

Viranomaisyhteistyössä kehitettävää talousrikostorjunnassa

Poliisiammattikorkeakoulu on julkaissut kaksi selvitystä suomalaisten ja venäläisten viranomaisten yhteistyöstä talousrikosten torjunnassa ja tutkinnassa. Raportti (69/2008) "Venäjän talousrikosviranomaiset" on käytännön työkaluksi tarkoitettu kuvaus Venäjällä talousrikosten rikosoikeudelliseen tutkintaan osallistuvista viranomaisista. Toisessa raportissa (70/2008) "Mistä se oikea partneri löytyy" tarkastellaan suomalais-venäläisen viranomaisyhteistyön nykytilaa sekä sen haasteita ja mahdollisuuksia. Selvitys valottaa lisäksi Suomen poliisin talousrikostorjunnan ja -tutkimuksen tilaa sekä tämän hetken keskeisiä talousrikoksia ja -rikosilmiöitä.

Tutkija **Anja Lohiniva** selvitti talousrikosten torjuntaan ja tutkintaan osallistuvien suomalaisten ja venäläisten viranomais-

ten yhteistyötä haastatteleamalla Suomen keskusrikospoliisin poliisiviranomaisia. Haastatteluissa yhteistyön keskeisiksi teemoiksi nousivat mm. Suomen ja Venäjän lainsäädäntöjen ja rikosprosessien erot, keskitetty kontrolli ja valtahierarkiat, politiikan rooli sekä korruptio.

Selvityksessä esiin tulleet yhteistyön ongelmat tulee ottaa vakavasti. Selvitykseen haastatellut suomalaiset poliisiviranomaiset kokivat yhteistyön ongelmat turhauttaviksi siihen nähden, miten paljon kansainvälistä yhteistyötä tarvittaisiin talousrikollisuuden kitkemiseksi.

– Talousrikokset ja -rikolliset eivät kunnioita valtioiden rajoja. Kentän toimintaa tulee tukea nykyistä enemmän, sillä siellä tehdään se konkreettinen ja tärkeä rikostorjunta- ja tutkintatyö. Haastatellut poli-

siviranomaiset esittävät kritiikkiä siitä, ettei suomalais-venäläisen yhteistyön kehittämiseen panosteta laajemmin organisaatio- ja resurssitasolla, vaan Venäjään liittyvät asiat jäävät poliisissa liiaksi yksittäisten ihmisten vastuulle. Väistämättä herää kysymys, ovatko Suomen poliisin kansainväliset toimintaedellytykset riittävät, pohtii Lohiniva.

Lohinivan mielestä suomalais-venäläistä viranomaisyhteistyötä kehitettäisiin tehokkaimmin ottamalla Venäjä-asiat konkreettisesti osaksi poliisialan asiantuntijatyötä. Poliisialan päätöksentekijöiden ja asiantuntijoiden tulisi ylipäänsä ottaa nykyistä aktiivisempi rooli suomalais-venäläisen yhteistyön kehittämisessä.

Verkkojulkaisut löytyvät Poliisiammattikorkeakoulun sivuilta www.polamk.fi kohdasta Julkaisut.

Työryhmä on saanut valmiiksi Jokela-tutkinnan pohjatyön

Oikeusministeriö asetti marraskuussa 2007 työryhmän valmistelemaan Jokelan koulusurmien tutkintaa. Varsinaista tutkintalautakuntaa ja sen tiedonsaantivaltuuksia koskeva laki tuli voimaan marraskuussa 2008. Jo tehdyn pohjatyön perusteella työryhmä on kiinnittänyt huomiota mm. aseiden saatavuuteen ja hallussapitoon, oppilashuoltoon, koulukiusaamiseen, uhkatilanteiden käsitteelyyn kouluissa ja internetin sekä median vaikutuksiin nuorten elämään.

Jokelan ja myös Kauhajoen tapaus sekä niitä seuranneet koulu-uhkaukset edellyttävät kouluille suunniteltuja toimintatapoja tilanteisiin, joissa uhka on konkreettinen. Ulkomaisten koulusurmien selvityksissä on havaittu, että ennen tapahtumia vähintäänkin tekijän lähipiiri on havainnut viitteitä tulevasta teosta kuten esimerkiksi epätavallista kiinnos-

tusta koulusurmia kohtaan. Myös Jokelan koulusurmaaja vietti paljon aikaa internetissä, josta hän löysi toteuttamansa koulusurmien toimintamallin ja jossa hän keskusteli ajatuksista muiden kanssa.

Työryhmän mielestä kouluilla tulisi osana kriisisuunnitelmaa olla toimintamalli uhan käsittelyä varten. Esimerkiksi Saksassa on kehitetty turvallisuusanalyysin malli, jossa avainhenkilöt kutsutaan koolle ja uhkaajasta käytettävissä olevia tietoja peilataan kysymyssarjan avulla aikaisempien koulusurmien taustoihin. Malli tähtää tilanteeseen sopivan suunnitelmallisen toimintatavan löytämiseen.

Kouluissa oppilas- ja opiskelijahuollolla on mahdollisuus vaikuttaa kouluyhteisön hyvinvointiin, mikä onnistuu parhaiten varhaisen puuttumisen ja tukemisen avulla. Hyvään tulokseen tarvitaan yhteistoimintaa koulun opettajien, tervey-

denhuolto- ja muun henkilöstön sekä oppilaiden ja heidän vanhempiensa välillä. Oppilashuollon toimintaa tulisi tehostaa ja lainsäädäntöä muuttaa niin, että salassapitosäännökset eivät estäisi yksittäisen oppilaan asioiden monipuolista ammatillista käsittelyä. Lainsäädännöllisiä esteitä liittyy myös koulun ja kodin yhteistyöhön oppilaan tultua täysi-ikäiseksi.

Jokela-työryhmän tutkintatyö jatkuu tutkintalautakunnassa, jonka tutkintaselostus valmistunee helmikuussa 2009. Selostuksessa kerrotaan onnettomuustutkintaraportin tapaan tapahtumien kulku, taustatiedot, eri tahojen ennaltaehkäisytyö ja varautuminen sekä tapahtumaan liittyvä lait, määräykset ja ohjeet. Tiedot analysoidaan ja niistä tehdään johtopäätökset ja annetaan ja täsmennetään turvallisuussuositukset. Lisäksi esitetään jo toteutetut toimenpiteet.

Lisää valvontaa ja moniammatillista nuorisotyötä nettiin

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä käsitteli marraskuussa Jokelan ja Kauhajoen tapahtumien johdosta käynnistettäviä ja aloitettuja toimenpiteitä. Ministeriryhmä päätti tehostaa internet-valvontaa. Poliisi laatii operaattoreille suosituksen siitä, miten ja millaista internetissä liikkuvaa tietoa tulisi saattaa poliisin tietoon. Lisäksi perustetaan poliisin ja operaattoreiden yhteistyöryhmä, jossa käsitellään verkon omavalvontaa ja yhteistyötä. Poliisi myös selvittää mahdollisuuden luoda käyttäjälähtöinen ilmoitusjärjestelmä, jolla internetin käyttäjät voisivat helposti ilmoittaa viranomaisille epäilyttävästä materiaalista.

Ministeriryhmä korosti, että pelkkä valvonta ei riitä, vaan myös moniammatillista nuorison parissa tehtävää työtä

verkkoyhteisöissä tulee lisätä ennaltaehkäisevässä tarkoituksessa. Liikenne- ja viestintäministeriö, opetusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat jo suunnitelleet moniammatillisen työn lisäämistä käynnissä olevan Netari-hankkeen avulla. Netarin työntekijät ovat nuorten tavattavissa käytetyimmillä sosiaalisen median foorumeilla. Toimintaa aiotaan nyt laajentaa. Tavoitteena on lisätä työhön toimintamuoto, jonka kautta nuori voidaan ohjata lisäpalveluihin muille viranomaisille, esimerkiksi poliisille tai sosiaali- ja terveysviranomaisille, sekä tarvittaessa moniammatillisiin palveluihin.

Koulujen ja oppilaitosten turvallisuussuunnitelmien saattamiseksi ajan tasalle on tehty työtä kuluneen vuoden aikana. Jatkotyön tueksi kouluille ja oppilaitok-

sille laaditaan turvallisuussuunnitelman malli, jolla edistetään lakisääteisten pelastussuunnitelmien täydentämistä toimintamalleilla uusia uhkia varten.

ASELAKIA UUDISTETAAN

Myös aselainsäädännön uudistus etenee. Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa keskitytään käsiaseiden luvansaannin tiukentamiseen ja terveystietojen saatavuuden parantamiseen. Lisäksi selvitetään, voidaanko jotkut käsiaseityypit kieltää kokonaan. Ensimmäisen vaiheen lakiesitys tulee eduskuntakäsittelyyn keväällä.

Vankien terveydentila muuta väestöä huonompi

Suomen vankiloissa on psyykkisesti ja fyysisesti hyvin sairaita ihmisiä. Mielenterveyden häiriöt ovat entisestään lisääntyneet, samoin HIV- ja maksatulehdukset. Vankien sairastavuus on yleisväestöön verrattuna huomattavan korkea.

Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidontarve -tutkimuksessa selvitettiin yhteensä 600 vangin (rangaistusvankeja, sakkovankeja, elinkautisvankeja) ja 100 yhdyskuntapalvelua suorittavan terveydentilaa. Tiedonkeruu tapahtui lokakuun 2005 ja helmikuun 2007 välisenä aikana. Tulokset ovat alustavia, mutta niitä voidaan pitää suuntaa antavina. Edellinen kattava vankien terveystutkimus tehtiin yli 20 vuotta sitten.

Yhdyskuntaseuraamusta suorittavien terveydentilaa ei ole aiemmin tutkittu.

Kaikilla vankiryhmillä todettiin runsaasti ruumiillisia sairauksia ja mielen-terveyden häiriöitä. Noin puolella tutkitavista oli alkoholiriippuvuus ja kahdella kolmasosalla jokin muu päihteidenkäyttödiagnoosi. Ainakin jokin persoonallisuushäiriö diagnosoitiin noin kahdella kolmasosalla.

Myös monet ruumiilliset sairaudet olivat otoksen vangeilla yleisempiä kuin väestössä keskimäärin. Erillisryhmistä sairaimpia olivat naisvangit ja sakkovangit. Työkyvyttömiksi arvioitiin naisvangeista noin kaksi viidesosaa, miesvangeista joka kymmenes. Yhdyskuntapalvelua suorittavilla niin psyykinen kuin ruumiil-

linenkin terveys oli parempi kuin muissa tutkituissa ryhmissä.

Tutkimusta voidaan käyttää vankeinhoitotyön kehittämisessä. Pitkäjänteisen ja tehokkaan vankien hoito- ja kuntoutusohjelman toteuttaminen edellyttää ajantasaista tietoa vankien sairauksista ja hoidon tarpeesta. Tietoa tarvitsevat myös vankiloiden työntekijät, sillä vankien päihdeongelmat ja mielen-terveyden häiriöt lisäävät työn kuormittavuutta ja vaikuttavat työturvallisuuteen.

Tutkimukseen liittyy useita tekeillä olevia väitöskirjatöitä, jotka käsittelevät mm. rikosseuraamusasiakkaiden päihteiden käyttöä, vankien mielen-terveyden häiriöitä, naisvankien terveydentilaa sekä ADHD-piirteiden esiintymistä vangeilla.

Rikosseuraamusalalle uusi aluejako

Kriminaalihuoltolaitos ja vankeinhoitolaitos yhdistetään vuoden 2010 alussa yhdeksi organisaatioksi. Kehittämishankkeeseen on liittynyt uuden rikosseuraamusorganisaation aluejaon ja vankipaikkatarpeen selvittäminen.

Rikosseuraamusvirasto esitti oikeusministeriölle marraskuussa aluejaoksi maakuntajakoon pohjautuvaa neljän alueen mallia. Siinä maa on jaettu Pohjois-Suomen, Keski- ja Itä-Suomen, Länsi-Suomen sekä Etelä-Suomen täytäntöönpanoalueisiin. Alueet ovat vanki- ja asiakasmääriltään suhteellisen samankokoiset ja lisäksi ne ovat yhteensopivia keskeisten valtiollisten sidosryhmäorganisaatioiden kuten poliisin tai käräjäoikeuksien aluejaon kanssa. Mallissa lakkautettaisiin 2012 lopussa kaksi suljettua vankilaa, Joutsenossa sijaitseva Konnunsuo sekä Vaalan kunnassa sijaitseva Pelso. Laitosten lakkauttamisia mietittäessä on otet-

tu huomioon vankiloiden kunto, sijainti ja alueelliset väestöennusteet. Hallitus käsittelee aluejakoa, mahdollisia vankiloiden lakkauttamisia ja muutenkin vankeinhoidon tulevaisuutta joulukuussa.

Kriminaalipoliittiset linjaukset ennakoiivat vankilassa rangaistusta suorittavien määrän laskua ja avoseuraamusten lisääntymistä käyttöä. Vankiluku olisi vuonna 2012 noin 3350. Noin 200 vankia päivässä olisi valvotussa koevapaudessa. Suljettuja vankipaikkoja tarvittaisiin noin 2150 ja avovankilapaikkoja noin 1150. Avovankilapaikoista osa olisi uusissa vapauttamisyksiköissä.

Rikosseuraamusviraston pääjohtajan **Esa Vesterbackan** mukaan uuden organisaation aluejakomallista päätettäessä tuleekin ottaa huomioon vankiloiden tehtävä paitsi panna rangaistuksia täytäntöön myös valmistaa vankia vapautteen ja rikoksettomaan elämään.

Putkalakia täsmennetty asetuksella

Uudella asetuksella on täsmennetty ns. putkalakia vuodelta 2006. Lakia sovelletaan poliisin säilyttämien tutkintavankien, pidätettyjen ja kiinni otettujen kohteluun sekä muiden poliisin säilytettävien vapautensa menettäneiden kohteluun.

Asetuksessa mm. edellytetään, että tulotarkastuksesta tehdään asiakirja. Vapautensa menettäneelle tarkoitettujen kirjeiden ja muut postilähetykset on tarkastettava ja toimitettava eteenpäin niin pian kuin mahdollista. Puhelujen kuuntelemisesta on kirjattava säännöksessä määritellyt tiedot. Tapaamiskiellosta ja poistumisluvasta on tehtävä kirjallinen päätös. Asetuksessa on myös täsmennetyt säännökset vartijoiden voimakäyttövälineistä, ampuma-aseen kantamisesta sekä aseiden ja muiden voimankäyttövälineiden säilyttämisestä.

Kirjoittaja on oikeushistorian dosentti.

Amiraalisenaatin oikeusosasto

Syksyllä 1909 syntyi senaatissa hallituspula. Sopivat senaattorihedokkaat kieltäytyivät talousosaston jäsenyydestä vastalauseeksi toisesta venäläistämiskaudesta. Kenraalikuvernööri, ratsuväenkenraali **Vladimir Böckmann** keksi ratkaisun. Senaattiin kutsuttiin muutaman vanhasuomalaisen lisäksi Venäjällä palvelleita suomalaisia. Senaattoreiksi nimitettiin useita korkeita upseereita, kuten vara-amiraali **A. Wirenius**, laivaston insinöörieversti **P. Kraatz**, kontra-amiraali **Th. Sillman**, kenraalimajuri **Vict. Hedlund** ja hetmanni, kenraalimajuri **W. Markow**. Markowin johtama senaatti saikin lisänimen ”amiraaliseen naatti”.

Toisin kuin talousosasto senaatin oikeusosasto koostui 1909–1917 yksinomaan suomalaisista tuomareista. Vuodesta 1909 vuoden 1914 alkukuukausiin mennessä oikeusosastoon oli nimitetty 14 vanhasuomalaista, jopa neljä entistä vanhasuomalaista kansanedustajaa. Oikeusosaston valtaluvassa 1912 oli 10 jäsentä ja 1917 ennen eroa yhdeksän jäsentä. Useimmat oikeusosaston jäsenistä olivat poikkeuslain nojalla erotettuja tai itse eronneita Turun ja Viipurin hovioikeuden hovioikeudenneuvoksia.

Senaatin yhteisessä täysi-istunnossa eli plenumissa oli oikeusosastossa ”suomalainen enemmistö”. Plenumin kannalta 28.2.1913 kohtalokas yhteenotto sattui ”suomalaisten” ja ”venäläisten” välillä, mikä merkitsi erinäisiä askeleita

plenumin poistamiseksi. Näyttääkin siltä, että myös ”suomalaisten” enemmistö toimi tietoisesti plenumin lakkauttamiseksi.

Käsiteltäessä ehdotusta yleisvaltakunnalliseksi valtiorikoslaiksi äänestyksessä **K. Auer** ehdotti ratkaisua, jonka mukaan ”suomalaisten” kanta voitti kymmenellä äänellä ”venäläisten” kahdeksaa ääntä vastaan.

Vuoden 1911 Venäjän tekijänoikeuslain voimaan saattamisesta Suomessa oli esillä kolme kantaa: **Walter Andersin**, **Julius Saraste**, **Alfr. Liuksiala** ja **Santeri Saarinen** katsoivat, että asia oli käsiteltävä Suomen lainsäädäntöjärjestyksessä ottamatta pohjaksi Venäjän lakia. **K. Kasanski**, **Platon Ivanov**, **Kraatz**, **V. Senenov**, **Wirenius** ja **Markow** kannattivat asian käsittelemistä yleisvaltakunnallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Seitsemän jäsenen, **Felix Saarikosken**, **Autereen**, **K.R. Helasen**, **Johannes Pesosen**, **Benjamin Annebergin** ja **E.R. Rainesalon** sekä **E. Bergin** enemmistön kannaksi tuli, että Suomen lainsäädäntö tuli saattaa Venäjän lain mukaiseksi noudattamatta yleisvaltakunnallista lainsäädäntöjärjestystä. Tässäkin tapauksessa myös monille ”suomalaisille” tosiasiallinen tavoite oli plenumin lakkauttaminen.

Senaattori Kasanski anoikin keisarilta lupaa laatia alistus plenumin lakkauttamisesta. Kasanskin mukaan lainkäyttötehtävät olivat ”kiistatta kasvaneet”,

vaikka selvien tilastojen mukaan käsiteltävien oikeusasioiden määrät olivat kiistatta vähentyneet. Asiasta laativat ehdotuksen senaattorivaliokunnan varapuheenjohtajat **Saarikoski** ja **M. Borovitinov** sekä jäsenet **A.W. Ruusuvaara** ja **Kasanski**. Plenumin lakkauttamisesta annettiin ”Asetus Keisarillisen Suomen Senaatin Yhteisestä täysi-istunnosta” eli tosiasiallisen täysi-istunnon lakkauttamisesta.

Andersin oli ainoa, joka johdonmukaisesti noudatti Suomen lain mukaisia ratkaisuja. Andersin oli 1909 valittu kansanedustajaksi Kuopion läänin itäisen vaalipiirin Suomalaisen puolueen listoilta. Hän luopui kuitenkin kansanedustajuudesta tultuaan 23.7.1909 oikeusosaston jäseneksi. Senaatin sekä talousosaston että oikeusosaston jäsenet erosivat maaliskuussa 1917.

Kun **J.K. Paasikiven** senaatin talousosasto käsitteli 1918 amiraalisenaatin jäsenten eläkeanomuksia, kaikki osaston jäsenet olivat valmiina myöntämään Andersinin nuhteettomuuden ja puoltamaan eläkeanomusta. Anomuksen katsottiin kuitenkin rauenneen, koska Andersin oli jo siirtynyt uuteen virkaan. Muiden jäsenten katsottiin syllistyneen rikokseen ja tehneen vääryyttä, ja heidän anomuksensa ehdotettiin hylättäviksi. Nämä jäsenet jätettiin vaille eläkettä myös 1921, mutta jotkut sentään saivat 1926 eläkkeen Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä. ■

HAASTE

ASiantuntevasti
Rikksentorjunnasta
ja kriminaalipolitiikasta

HAASTE-lehdestä saa tietoa rikollisuudesta, kriminaalipolitiikasta ja rikksentorjunnasta, tutkimuksesta ja käytännön työstä Suomessa ja muualla. Lehdessä eri tahot keskustelevat ja kirjoittavat samalla foorumilla ajankohtaisista ja periaatteellisista kysymyksistä. Lehteä julkaisevat oikeusministeriö ja rikksentorjuntaneuvosto.

HAASTE kertoo rikksista ja rangaistuksista, tekijöistä ja uhreista, rikksentorjunnasta sekä lainsäädännöstä ja tutkimuksesta. Lehdessä julkaistaan asiantuntija-artikkeleita, kannanottoja, haastatteluja, uutisia sekä kuvauksia käytännön paikallisesta rikksentorjuntatyöstä.

HAASTE on tarkoitettu rikollisuuteen liittyvien ongelmien parissa työskenteleville sekä aihepiiristä muutoin kiinnostuneille. Erityisesti lehdestä on hyötyä niille, jotka tekevät rikksentorjuntatyötä poliisissa, sosiaali- ja nuorisotoimessa, yhdyskuntasuunnittelussa, elinkeinoelämässä, vakuutus- alalla, kirkossa ja kansalaisjärjestöissä.

HAASTE ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden vuositilaus maksaa 25 euroa. Lasku lähetetään erikseen.

Tilaa HAASTE oheisella tilauskortilla, faksilla (09) 1606 7518 tai sähköpostitse haaste@om.fi.

HAASTE

- Tilaa HAASTE-lehden hintaan 25 euroa/4 numeroa/12 kk
- kestotilaus, tilaukseni jatkuu, kunnes ilmoitan sen päätymisestä (laskutusväli 12 kk)
 - määräaikaistilaus (12 kk)

Tilaaaja

Nimi _____

Yritys/Yhteisö _____

Lähiosoite _____

Postinumero ja -toimipaikka _____

Puhelinnumero _____

Lehden saaja (mikäli eri kuin tilaaaja)

Nimi _____

Yritys/Yhteisö _____

Lähiosoite _____

Postinumero ja -toimipaikka _____

Vastaanottaja
maksaa
postimaksun

Rikksentorjuntaneuvosto
VASTAUSLÄHETYS
Tunnus 5011705
00003 Helsinki